

T.C

**RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI**

**YEREL HALKIN EKO TURİZM ALGILARI
ÜZERİNE BİR İNCELEME: RİZE İLİ
ÖRNEĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Nuray DEMİRCAN

Danışman

Doç. Dr. Gülsün YILDIRIM

**RİZE
2022**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında, Doçent Doktor Gülsün YILDIRIM danışmanlığında, Nuray DEMİRCAN tarafından hazırlanan “*Yerel Halkın Eko Turizm Algıları Üzerine Bir İnceleme: Rize İli Örneği*” adlı bu tez çalışması, 18/07/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği / oy çokluğu başarılı bulunarak jürimiz tarafında **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Unvanı, Adı Soyadı

İmza

Başkan : Doç. Dr. Gülsün YILDIRIM

Üye : Doç. Dr. Eren ERKİLİÇ

Üye : Dr. Öğr. Abdullah TARIN

ETİK BEYAN

Turizm İşlemeciliği Tezli Yüksek Lisans Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim “Yerel Halkın Eko Turizm Algıları Üzerine Bir İnceleme: Rize İli Örneği” adlı tezim, bilim ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Tez çalışmamda, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar, Enstitünüz Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edilmiştir ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dahil, sahibine/kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır. Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırılık tespit edilmesi ve / veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılacak bir durumun ortaya çıkması halinde; Üniversiteniz ve eğitim kadronuzun hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim.

18/07/2022

Nuray DEMİRCAN

ÖN SÖZ

Yüksek lisans tez çalışmamın başından sonuna kadar ilgisi, bilgisi, tecrübesi ve güzel yüreğiyle yanımda olan, ışııyla yolumu aydınlatan, desteğini benden bir an esirgemeyen kıymetli tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Gülsün YILDIRIM' a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Eğitim hayatımın ilk evresinde karşılaştığım ve yüksek lisans döneminde tekrar öğrencisi olma onuruna eriştiğim Sayın Dr. Öğrt. Üyesi Elif ACUNER' e, Dr. Öğrt. Üyesi Eren ERKILIÇ'a ve ders döneminde değerli bilgilerinden yararlandığım tüm değerli hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın en başından itibaren her zaman yanımda olan, maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyen annem Havva DEMİRCAN, kardeşim Burak DEMİRCAN'a ve yaşadığı süre boyunca hep arkamda olan ama şimdilerde beni gökyüzünden izlediğini bildiğim babam Hakkı DEMİRCAN'a, analiz sürecinde değerli desteğini benden esirgemeyen ve her daim yardıma koşan kıymetli dostum Dr. İmran SARIHASAN'a ve veri toplama sürecinde benimle canla başla koşuran sevgili dostum, Dr. Gizem DEMİR'e, Merve ÇELİK' e, Bedia ARICAN'a ve tüm süreç boyunca yanımda olan diğer tüm kıymetli arkadaşlarıma da sonsuz teşekkür ederim.

Nuray DEMİRCAN

2022/RİZE

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
ETİK BEYAN.....	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖZET	VII
ABSTRACT.....	VII
KISALTMALAR.....	IX
TABLolar LİSTESİ.....	X
GİRİŞ	1
1.TURİZMİN TARİHSEL GELİŞİMİ	3
1.1. Sürdürülebilir Turizm.....	6
1.2. Eko Turizm Kavramının Tarihsel Gelişimi.....	8
1.3. Eko Turizmin Tanımı.....	10
1.4.Eko Turist.....	13
1.5. Eko Turizmin Önemi.....	16
1.6. Eko Turizmin Amacı, İlkeleri	18
1.6.1. Eko Turizmin Amacı	18
1.6.2. Eko Turizmin İlkeleri.....	19
1.7. Eko Turizmin Etkinlikleri	21
1.7.1.Öğrenmeye Dayalı Ekoturizm Etkinlikler	22
1.7.1.1. Bilim Turizm.....	22
1.7.1.2. Botanik Turizmi	22
1.7.1.3. Doğa Fotoğrafçılığı.....	22
1.7.1.4. Doğal Olayların (Jeomorfolojik) İzlenmesi	23
1.7.1.5. Yaban Hayatı Gözlemciliği	23
1.7.1.6. Kültür Turizmi	24
1.7.1.7. Festival Turizmi.....	24
1.7.1.8. Karayolu Turizmi (Overland Tourism).....	24
1.7.1.9. Çiftlik (Argo) Turizm	25
1.7.1.10. Tarihsel ve Arkeolojik Alan Turizmi (Arkeoturizm)	25
1.7.1.11. İnanç Turizmi.....	26
1.7.2. Eğlenmeye Dayalı Ekoturizm Etkinlikleri	26
1.7.2.1. Macera Turizmi.....	26
1.7.2.2. Balon Turizmi	26
1.7.2.3. Dağ Turizmi.....	27
1.7.2.4. Doğa Keşfi/ Safari Turizmi.....	27
1.7.2.5. Yamaç Paraşütü (Parapente).....	28
1.7.2.6. Orienteering (Yön Bulma)	28
1.7.2.7. Spor Turizmi	29

1.7.2.8. Bisiklet Turizmi	29
1.7.2.9. Doğa Yürüyüşü (Trekking)	30
1.7.2.10. Akarsu Turizmi	30
1.7.2.11. Sualtı Dalış Turizmi	31
1.7.3. Dinlenmeye Dayalı Ekoturizm Etkinlikleri	31
1.7.3.1. Sağlık Turizmi	31
1.7.3.2. Termal Turizm	32
1.7.3.3. Kamp/Karavan Turizmi	32
1.7.3.4. İklim Konforu Turizmi	32
1.7.3.5. Piknik Alanları ve Orman İçi Dinlenme Yerleri	33
1.7.3.6. Yayla Turizmi	33
1.8. Eko Turizmin Etkileri	33
1.8.1. Eko Turizmin Çevresel Etkileri	35
1.8.2. Eko Turizmin Ekonomik Etkileri	37
1.8.3. Eko Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri	39
1.9. Eko Turizmin Kitle Turizm İle Karşılaştırılması	41
1.10. Eko Turizmin Yerel Halk İle İlişkisi	43
1.11. Dünya’da Eko Turizm	46
1.12. Türkiye’de Eko Turizm	53
2. RİZE İLİNE AİT BİLGİLER	57
2.1. Rize İline Ait Coğrafi Konum	57
2.1.1. Rize İlinin İklimi	57
2.1.2. Rize İlinin Bitki Örtüsü	58
2.1.3. Rize İlinin Demografik Özellikleri	58
2.1.4. Rize İlinin Ekonomik Yapısı	60
2.2. Rize İlinde Yapılabilecek Ekoturizm Türleri	60
2.2.1. Termal Turizm	61
2.2.2. Çay Turizmi	62
2.2.3. Yayla Turizmi	63
2.2.4. Heliski Turizmi	64
2.2.5. Bisiklet Turizmi	64
2.2.6. Akarsu Sporları Turizmi	65
2.2.7. Mağara Turizmi	65
2.2.8. Doğa Yürüyüşü	66
2.2.9. Dağcılık Turizmi	66
2.2.10. Kuş Gözlemciliği	67
2.2.11. Jip Safari	67
2.2.12. Doğa Fotoğrafçılığı (Foto-Safari)	67
2.2.13. Yabani Hayat Gözlemciliği	68
2.2.14. Kış Sporları Turizmi	68

2.2.15. Kamp ve Karavan Turizmi	68
2.3. Rize’de Ekoturizm Açısından Değerlendirilebilecek Doğal Kaynaklar	69
2.3.1. Kaçkar Dağları Milli Parkı	69
2.3.2. Rize İli Flora ve Faunası.....	70
2.3.3.Rize İli Doğal Sit Alanları	71
3. YEREL HALKIN EKO TURİZM ALGILARI ÜZERİNE BİR İNCELEME RİZE İLİ ÖRNEĞİ	72
3.1. Araştırma Problemi	72
3.2. Araştırmanın Amacı Ve Önemi	72
3.3. Araştırmanın Varsayımı Ve Sınırlılıkları.....	74
3.4. Araştırmanın Evreni Ve Örneklemi	75
3.5. Araştırmanın Yöntemi Ve Veri Toplama Aracı.....	75
3.6. Araştırma Modeli Ve Soruları.....	76
3.6.1.Bulgular.....	77
3.6.2. Güvenilirlik Analizi.....	77
3.6.3. Normallik Testi.....	79
3.6.4. Katılımcıların Demografik Özellikleri	81
3.6.5. Yerel Halkın Eko Turizm Algılarına İlişkin İfadelere Katılma.....	82
3.6.6. Yerel Halkın Ekoturizm Algılarına İlişkin Eğilimleri.....	83
3.7. Araştırma Sorularının Analiz Edilmesi.....	86
3.7.1. Ankete Katılan Yerel Halkın Cinsiyetlerine Göre Analizi.....	86
3.7.2. Ankete Katılan Yerel Halkın Eğitim Durumlarına Göre Analizi.....	87
3.7.3. Ankete Katılan Yerel Halkın Yaşlarına Göre Analizi	89
3.7.4. Ankete Katılan Yerel Halkın Medeni Durumuna Göre Analizi.....	90
3.7.5. Ankete Katılan Yerel Halkın Mesleklerine Göre Analizi	91
3.7.6. Ankete Katılan Yerel Halkın İkamet Sürelerine Göre Analizi.....	93
SONUÇLAR.....	94
KAYNAKÇA.....	100
EKLER.....	116
Ek-1.Tukey Analizi.....	116
Ek-2. Anket Formu	124
ETİK KURUL KARARI.....	125

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ana Bilim Dalı : Ardeşen Turizm Fakóltesi

Tez Türü : Yüksek Lisans

Danışman : Doç. Dr. Gülsün YILDIRIM

Hazırlayan : Nuray DEMİRCAN

Yıl : 2022

Sayfa Sayısı : 141

ÖZET

**Yerel Halkın Eko Turizm Üzerindeki Ekonomik, Sosyo-Kültürel ve Çevre
Algısı: Rize İli Örneği**

Kitlesel turizmin sebep olduğu olumsuzluklar ve turistlerin değişen talepleri açısından hem ülkeler hemde bölgeler için ekoturizm büyük bir önem arz etmektedir. Özellikle turizmin belli bir mevsime ve destinasyonlara yayıldığı ülkelerde ekoturizm gibi alternatif türler doğal güzelliğe sahip fakat nispeten popülerliği az olan bölgelerde yerel halk için ekonomik bir kaynak yaratmaktadır. Yerel halkın ekoturizm algısının olumlu ve yüksek olması, bölgelerde ekoturizmin bir alternatif bir tür olarak gelişmesine olanak sağlamaktadır. Araştırmada Karadeniz Bölgesi'nin ekoturizm potansiyeli oldukça yüksek olan Rize ilinde yaşanan yerel halkın ekoturizm algısının ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple araştırmanın birinci bölümünde turizm, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm kavramlarına ait bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci kısmında Rize iline ait bilgilere değinilmiştir. Son bölümde araştırmanın amacı, önemi, bulguları, elde edilen bulgular sonucu ulaşılan sonuç ve öneri kısmı yer almaktadır. Araştırmanın kapsamı amacıyla 755 kişiye onlien anket ile ulaşılmış, eksik ve hatalı anketler çıkartıldıktan sonra 717 anket analiz için uygun görülmüştür. Elde edilen veriler SPSS 23.0 programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen verilere uygun olduğu düşünölen frekans analizi, güvenilirlik analizi, normallik testi, bağımsız örneklemeler için T-Testi, Tek Yönlü Varyans (One-Way Anova) ve korelasyon analizleri uygulanmıştır. Analizler sonucunda Rize'de yaşayan ve ankete katılan yerel halkın ekoturizmin alt boyutlarına yönelik algılarının olumlu olduğu ve bu türün bölgede gelişmesini destekledikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Yerel Halk, Algi, Rize

Recep Tayyip Erdogan University Institute of Graduate Studies

Department : Ardesen Faculty Of Tourism
Thesis Type : Master Degree
Supervisor : Assoc. Prof. Gulsun YILDIRIM
Author : Nuray DEMIRCAN
Year : 2022
Pages :141

ABSTRACT

Local People's Economic, Socio-Cultural and Environmental Perception on Ecotourism: The Case of Rize

Ecotourism is great importance for both countries and regions in terms of the negativities caused by mass tourism and the changing demands of tourists. Especially in countries where tourism spreads to a certain for local people in regions with natural beauty, but relatively less popularity. The positive perception from indigenous people towards ecotourism will allow improvement of using ecotourism as a one of the alternative type. In the research, it is aimed to measure the ecotourism perception of the local people living in Rize, which has a high ecotourism potential in the Black Sea Region. For this reason, in the first part of the research, information about the concepts of tourism, sustainable tourism and ecotourism is given. In the second part of the research, the information about the province of Rize was mentioned. In the last part, the aim of the research, its importance, findings, the conclusion and suggestion part of the findings are included. For the purpose of the scope of the research, 755 people were reached through online questionnaires, 717 questionnaires were found suitable for analysis after missing and incorrect questionnaires were removed. The obtained data were analyzed using the SPSS 23.0 program. Frequencies, reliability analysis, normality test, T-Test for independent samples, One-Way Anova and correlation analysis were applied, which were thought to be suitable for the data obtained. As a result of analysis, it was concluded that the perceptions of the local people living in Rize and participating in the survey about the subdimensions of ecotourism were positive and they supported the development of this species in the region.

Keywords: Ecotourism, Local People, Rize, Perception

KISALTMALAR

atak	:	Atak Akdeniz ve Ege Turizm alt yapısı ve kıyı yönetimi
n	:	Numara
SPSS	:	Statistical Package for the Social Sciences
st.sapm	:	Standart Sapma
ort.	:	Ortalama
tük	:	Türkiye İstatistik Kurumu
unep	:	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
wto	:	Dünya Turizm Örgütü
wwf	:	Dünya Yaban Hayatı Fonu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Rize İli Yıllara Göre Toplam Nüfus Dağılımı	59
Tablo 2. Rize İlçelerinin Nüfus ve Nüfus Yoğunlukları	59
Tablo 3. Ankette Yer Alan İfadelerin Güvenirlilik Analizi	78
Tablo 4. Ankette Yer Alan İfadelerin Alt Boyutlarına Ait Sorular.....	78
Tablo 5. Ankette Yer Alan Alt Boyutların Güvenirlilik Analizi	79
Tablo 6. Ekoturizme Yönelik Yerel Halkın Algısı Ölçeğinin Normallik Testi	80
Tablo 7. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler	82
Tablo 8. Yerel Halkın Ekoturizm Algılarına İlişkin İfadelere Katılma Dereceleri...	83
Tablo 9. Yerel Halkın Ekoturizm Algılarına İlişkin Eğilimleri	85
Tablo 10. Katılımcıların Cinsiyet Farklılıklarına Göre İncelenmesi	87
Tablo 11. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesi	88
Tablo 12. Katılımcıların Yaşlarına Göre İncelenmesi	89
Tablo13. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre İncelenmesi	91
Tablo.14 Ankete Katılan Yerel Halkın Mesleklerine Göre İncelenmesi	92
Tablo 15. Katılımcıların İkamet Süresine Göre İncelenmesi	93
Tablo 16. Korelasyon Analizi	94

GİRİŞ

Geçmişten günümüze hızla değişim gösteren, büyüyen ve gelişen sektörlerden bir tanesi turizm sektörüdür. Dünya Turizm Örgütünün 2017 yılında yayınlamış olduğu verilere göre son yıllarda turizm sektörü büyümesini sürdürmüş ve ekonomik olarak da en hızlı büyüyen sektörlerden biri olmuştur (Dilek & Dilek, 2017). Yayımlanan verilere göre yaşanan bazı olayların dışında (krizler, doğal afetler, siyasi yaşanan olaylar vb.) turizm sektörü günümüzde de artış göstermeye devam etmektedir. Dünya üzerinde yaşanan değişimlerin etkisiyle büyüyen turizm sektörüne gün geçtikçe katılan insanların sayısında da artışlar görülmeye başlanmıştır. İlk dönemlerde sadece sosyal statüsü yüksek ve asil kişilerin katıldığı bir hareket olan turizme sanayi devrimi sonrası sosyal sınıf farklılıklarının ortadan kalkmasıyla orta kesimde katılmaya başlamıştır. Aynı zamanda sanayi devrimiyle beraber yaşanan insan haklarındaki gelişmeler, ulaşım ve iletişimde yaşanan yenilikler, turizme olan ihtiyaçla beraber kitlesel olarak insanların turizme olan eğilimlerini arttırmıştır (Akoğlan vd., 2013). Önceleri Almanya ve İskandinav ülkelerinde başlayan kitle turizm hareketi daha sonra dünyanın diğer ülkelerine yayılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucu elde edilen verilere göre 1950'lerden günümüze yirmi kat arttığı ve bu artışın devam edeceği söylenmektedir (Bahar, 2003). Kitle turizminin artması önceleri sorun yaratmazken günümüzde getirmiş olduğu olumsuz etkiler dikkate alınınca turistler kitle turizminden sürdürülebilir türlere ve alternatif türlere doğru eğilim göstermeye başlamıştır. Sürdürülebilir turizm, kitle turizminin meydana getirmiş olduğu olumsuz etkileri en aza indirmeyi hedefleyen, aynı zamanda çevrenin korunmasını, yerel halkın ekonomik, sosyo-kültürel gelişimini dikkate alan bir turizm türüdür. Sürdürülebilir turizm aynı zamanda, destinasyona ait çekiciliklerin korunarak gelecek nesillere aktarılmasını hedeflemektedir (Garda & Temizel, 2016). Bu bağlamda sürdürülebilir turizm şemsiyesi altında birçok alternatif turizm türü ortaya çıkmıştır. Tıpkı sürdürülebilir turizmde olduğu gibi alternatif turizmde de hedef, kitle turizminin getirmiş olduğu olumsuz etkileri en aza indirmektir (Çontu, 2006). Alternatif turizmin amacı, özellikle kitle turizminin sebep olduğu belli alanlarda ve belli zaman diliminde yoğunlaşmış olan turizm hareketlerinin tüm ülke geneline ve yıl içerisine yayılmasını sağlamaktır. Alternatif turizm, turizmin farklı türlerle çeşitlenmesiyle turizm hareketlerinin ve turistlerin mekâna ve zamana daha dengeli bir şekilde dağılmasını

sağlar (İlhan, 2019). Alternatif turizm aynı zamanda turistlerin değişen turizm eğilimlerine karşılık vermek için birçok türünde ortaya çıkmasını sağlamıştır. Özellikle son dönemde turistlerin çevre konusunda bilinçlenmesi bu türler arasında eko turizmin önemini arttırmıştır.

Eko turizm, sürdürülebilirlik anlayışıyla ortaya çıkan, doğa temelli bir turizm türüdür. Eko turizm, çevrenin korunduğu, yerel halkın refah seviyesinin dikkate alındığı seyahatler olarak da tanımlanmaktadır. Eko turizmde amaç, turizm hareketleriyle çevreye verilen zararın en aza indirilmesinin sağlanması, aynı zamanda geleneksel yapının da bozulmasına engel olmaktır. Yine eko turizmde amaç, yerel halkın geçimine katkı sağlamak, yörenin sosyal kapasitesini arttırmaktır (Taş, 2020). Bu turizm türünde yalnızca yerel halkın refahı değil aynı zamanda bu turizm hareketine katılan turistlerinde memnuniyetleri dikkate alınmaktadır. Eko turistlerin bu seyahat türünde beklentileri, kitle turizmin sebep olduğu yoğun kalabalıktan uzakta, doğa ile iç içe yapabilecekleri aktivitelere katılabilmektir.

Eko turizmin bir destinasyonda gelişebilmesi için gerekli unsurların başında doğal çevre ve kültürel değerler gelmektedir. Eko turizmin bir bölgede gelişebilmesi için sahip olduğu çekiciliklerin yanında yer halkın algısının da önemi çok büyüktür. Bu algının olumlu olması eko turizmin o bölgede gelişmesine katkı sağlayacaktır. Yerel halkın eko turizmin ekonomik, çevre ve kültürel boyutu üzerindeki algıları eko turizmin gelişmesinde büyük rol oynamaktadır (Zere, 2020). Bu sebeple araştırmanın amacı, Rize ilindeki yerel halkın eko turizm üzerindeki algılarını tespit etmektir.

Araştırmanın birinci bölümünde, turizmin tarihsel gelişimi, sürdürülebilirlik kavramına, amacına ve ilklerine, eko turizm kavramına değinilmiştir. Aynı zamanda bu bölümde eko turizmin önemi, amacı, ilkeleri ve eko turizmin kitle turizmi ile olan ilişkisine değinilmiştir. Bu bölümde eko turizmin dünyada ve Türkiye’deki gelişimine de değinilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde, araştırmanın alanı olan Rize iline ait demografik özellikler ve eko turizm ile olan bağlantısına yer verilmiştir.

Araştırmanın son bölümünde, araştırmaya ait metodolojiye araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıklarına yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde araştırmanın yöntemi ve veri toplama tekniğinden de bahsedilmiştir.

1. TURİZMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsanoğlu var olduğu günden beri hareket halindedir. Önceleri hayatta kalmak için hareket halinde olan insanoğlu daha sonraki dönemlerde merak, farklı yerler görme isteği ve macera için hareket etmeye başlamıştır (Zere, 2020). Bu hareketlilik günümüze kadar devam etmiş ve her geçen gün insanoğlunun yapmış olduğu seyahatlerin amacı da değişmiştir.

İnsanların ilk çağlarda yapmış oldukları seyahatlerin ana sebebi yaşamsal faaliyetlerini devam ettirebilmektir (Erkmen, 2019). Özellikle yeme ihtiyacını karşılamak amacıyla dönemin insanları verimli ve sulak alanlara doğru seyahat etmişlerdir. İnsanlar zamanla küçük gruplar ve kavimler halinde yaşamaya başladıkça seyahat amaçları da değişiklik göstermeye başlamış. Bu dönemlerde hayatta kalabilmek için yapılan seyahatlerin ilerleyen zamanlarda yapılma nedenleri ticaret, inanç, sağlık ve spor olmuştur. Mısırlılar gibi döneme katkı sağlayan Sümerlerin tekerleği ve parayı icat etmesiyle beraber seyahatte ilk adımlar atılmaya başlamıştır (Çalli, 2015). Çinliler, İpek Yolu üzerinden ekonomik faaliyetlere başlamış ve bazı bölgelere ticari mal ulaştırmıştır (Öcal, 2016). Yine ilk çağlarda Antik Yunan'da olimpiyat oyunları dünya turizminin gelişmesine katkı sağlamıştır. Olimpiyatları izlemek için ya da oyunlara katılmak için gelen topluluklar aynı zamanda spor turizmi kavramının temelini atmıştır (Yıldız, 2011). Ekonomi, spor gibi sebeplerin dışında insanlar inanç ve sağlık için de turizm hareketine katılmışlardır. Antik Yunan döneminde köle ve işçi sınıfın çalışarak yaratmış olduğu boş zamandan dolayı asil ve zengin kesim turizm hareketine katılmış, turizm faaliyetlerinin gelişmesini sağlamıştır (Çalli, 2015). Bu dönemde insanlar her yıl düzenlenen törenler ve dini bayramlara katılmak için seyahat etmişlerdir. Romalıların kaplıca ve kürlere önem vermesi bu dönemde insanları sağlık için seyahat etmelerini sağlamıştır. Özellikle bu dönemde kaplıcalar birer sağlık merkezi olarak kabul edilmiş ve birçok insan tarafından bu yerler ziyaret edilmiştir (Öcal, 2016). Turizmin tarihsel gelişimi incelendiğinde merak nedeniyle seyahat edenlerin Yunanlılar dönemine kadar dayandığı görülmektedir. Bu dönemde merak için seyahat edenlerin başında Herodot ve Paunaias gelmektedir. M.Ö. 3000 yıllara baktığımızda turistlerin yoğun olarak ziyaret ettikleri yerlerden biride

Mısır'dır. Mısır Piramitlerini ve tapınaklarını görmek için bölgeye gelen turistler konaklama yerlerinin de ortaya çıkmasını sağlamıştır (Yıldırım, 2004).

Orta Çağ döneminin ilk kısmı Roma İmparatorluğu'nun ilerlemesinin gerilediği bir dönemdir. Bu dönemde feodalitenin de etkisiyle karanlık bir dönem yaşanmıştır. Roma ve Grek döneminde yaşanan kültürel gelişmeler bu dönemde yerini katı bir dini anlayışa bırakmıştır. Roma dönemindeki zevk arayan toplumun yerine dini baskıların getirdiği tarikatların, toprak mülklerinin, feodal bir köylüler ve soylular sisteminin dayalı olduğu toplumsal gelişme gerçekleşmiştir. Bu dönemde turizmin hareketli dönemi kısmen durmuş ve bu durum seyahat üzerinde olumsuz etkilere sebep olmuştur. Fakat soylu kesim ve şövalyelerin düzenlemiş oldukları faaliyetler etkinlik turizminin gelişmesini sağlamıştır. Orta Çağ'ın sonraki dönemlerinde kutsal toprakları ziyaret eden hacılar ortaya çıkmıştır (Page, 2003: 31). Din adamlarının baskısından dolayı insanlar inanışları gereği kutsal alanlara ziyaretler gerçekleştirmiş ve kutsal yerlere yapılan bu ziyaretler sonucu inanca dayalı bir turizm anlayışı gelişmiştir (Öcal, 2016: 31). Orta Çağ'daki önemli gelişmelerden biri de Haçlı Seferleridir. Hristiyanların Papa'nın vaadiyle Müslümanların elinde bulunan Ortadoğu toprakları üzerine yapılan bu seferler sonucu ilk kitlesel hareket gerçekleşmiştir. Binlerce kişinin katılmış olduğu seferler kitlesel hareketin başlangıcı olarak değerlendirilmiştir. Haçlı Seferleri sayesinde toplumlar arası etkileşim gerçekleşmiş, bu bölgeleri anlatan eserlerin yazılmasıyla bu bölgeleri ziyaret etme isteği artmıştır (Solmaz, 2019: 876).

Ortaçağda gerçekleştirilen önemli seyahatlerden bazıları; Polenezyalılar'ın gerçekleştirmiş oldukları seyahatlerdir. Sosyete Adaları'ndan Hawai'ye kadar olan alanda deniz ticaretini geliştiren Vikinglerin seyahatleri, İzlanda, Kuzey Amerika ve Gröland'ın keşfi bu dönemin önemli seyahatlerindendir. Bu dönemde Marco Polo'nun seyahatleri ve İslam tarihinin gezgini İbn-i Batuta'nın ziyaretleri insanların farklı bölgelerdeki yerler hakkında bilgi edinmelerine ve buralara seyahat etmek istemelerine zemin hazırlamıştır (Çalli, 2015).

Rönesans'ın etkisiyle beraber yaşanan değişimler seyahat eğilimlerinde de değişiklikler yaşanmasına neden olmuştur. Rönesans'ın etkisiyle beraber İtalya dönemin kültür ve sanat merkezi haline gelmiştir. Bu dönemde Avrupa'da yaşanan savaşlar seyahati olumsuz etkilememiş ve Grand Tour'ların başlamasını sağlamıştır (Bhatia, 2002). Grand Tour modern seyahatin öncüsü olarak kabul edilmektedir. On

sekizinci yüzyıldan itibaren, Britanya'daki soylu aileler ve öğretmenlerin eşlik ettiği oğulları Fransa, İsviçre, İtalya ve Yunanistan'a seyahat etmeye başlamıştır (Hunter, 2006). Oldukça geniş bir coğrafyaya ve belirli rotalara yayılan bu tur yaklaşık üç yıl kadar sürmekteydi. Tur boyunca ziyaretçilere rehberlerin eşlik ettiği bilinmektedir. Bu dönemde Roma'ya düzenlenen bir turda görev alan Hans Honc'un yaklaşık 1300 kişilik bir grubu gezdirdiği de bilinenler arasındadır (Çalli, 2015).

Günümüz anlamıyla turizm hareketinin başladığı çağ Yakın Çağ'dır. 18. yüzyılda yaşanan Sanayi devrimi ile beraber buharlı makineler icat edilmiş ve insan gücünün yerini almaya başlamıştır. Bu dönemde buharlı makineler ile ulaşım sistemleri değişmiş ve nispeten ulaşım daha kolay hale gelmiştir. Bir bahçıvan olan Thomas Cook 1841 yılında bir grup kulüp üyesinin katıldığı, Loughborough ve Leicester arasında ilk turu organize etmiştir. Bu tur ile beraber Cook dünya çapında tanınan bir acente haline gelmiştir (Topsakal vd., 2018). Bu dönemde insanların refah düzeylerinin artması, buharlı tren ve gemilerin seyahatte bir fırsata dönüşmesiyle beraber turizm sektöründe yeni bir Pazar oluşmaya başlamıştır. Bu dönemde toplu seyahatler başlamış, buna bağlı olarak yeni destinasyonlar keşfedilmiş, organize turlar düzenlenmeye başlamıştır (Lickorish & Jenkins, 1997). Özellikle Sanayi Devrimi sonrası kalabalık gruplar halinde seyahatler başlamış ve bu da kitle turizminin temellerinin atılmasını sağlamıştır. Orta sınıfta yoğun olarak turizm hareketine katıldığı bu dönem turizm sektörü içinde modern turizm paradigması olarak tanımlanmaktadır (Akoğlu vd., 2013).

Modern turizm döneminden sonra yaşanan değişiklikler ve insanların çevreye karşı daha duyarlı olmasıyla beraber post modern turizm dönemine geçiş başlamıştır. Bu dönemde insanların çevre bilinci konusunda bilinçlenmesi, insanların nostaljik deneyim istekleri, özel ilgi alanlarına yönelmesi, kitle turizminden bireyselliğe dönüşlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu dönemle beraber alternatif turizm türlerinin temelleri de atılmaya başlamıştır (Karamustafa & Örnek, 2019).

1.1. Sürdürülebilir Turizm

Geçmişten günümüze turizm sektörü ekonomiye hız kazandıran sektörlerden biri olmuştur. Son yıllarda sürdürülebilirlik kavramı turizm ile alakalı alınan kararlarda ön plana çıkan bir kavram haline gelmiştir. Yönetimlerin yanı sıra, turistler, ev sahibi topluluklar ve sektördeki tüm paydaşlar geçmişe oranla sürdürülebilir kalkınmanın öneminin daha çok farkındalardır (Obradovic vd., 2021). Sürdürülebilir turizm kavramı 90'lı yılların başında tanıtılmış 1993 yılında akademik bir dergi olan “ Journal Of Sustainable Tourism “ dergisiyle kavram daha da derinleştirilmiştir. 2005 yılında Dünya Turizm Örgütü sürdürülebilir turizmi ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve yerel halkın ihtiyaçlarını ele alan, mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri dikkate alan turizm türü şeklinde geniş bir tanım yapmıştır (Sorokina, 2013). Sürdürülebilir turizm, en temel anlamıyla sürdürülebilir kalkınma fikrinin turizme entegre edilmesi olarak kabul edilmektedir. Diğer bir ifadeyle sürdürülebilir turizm, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerinden ödün vermeden bugünün ihtiyaçlarını karşılayan, uzun vadeli olarak kaynakların verimli kullanıldığı turizm şeklidir. Sürdürülebilirlik fikri, turizmin sebep olduğu olumsuz etkilerin en aza indirilmesi ve olumlu etkilerin en üst düzeye çıkarılmasını desteklemektedir (Weaver, 2006).

İlk olarak 1987 yılında Çevre ve Kalkınma Komisyonu Birleşmiş Milletler raporunda bahsedilen sürdürülebilirlik kavramı ekonominin ekonomiyle olan bütünleşmesi olarak tanımlanmıştır. Başka bir tanıma göre sürdürülebilirlik, çevrenin korunması, turistik destinasyonun yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve ziyaretçilerin kaliteli bir tatil deneyimi yaşamasıdır.

Ardından yapılan sürdürülebilir turizm kavramı ise, bir destinasyonun gelecekteki gelişmelere duyarlı olarak ve bu gelişmelerin olumsuz etkilerinden korunması olarak tanımlanmıştır. Sürdürülebilir turizm, kalkınmayı desteklemek ve korumak için çevre kalitesi, doğal ve kültürel kaynakların korunmasından büyük ölçüde etkilenmektedir ve turizm kaynaklarının korunması ve yaşatılması için benimsenen bir kavramdır (Hunter, 1997).

Sürdürülebilir turizm, ev sahibi toplumların ve turistlerin ihtiyaçlarını karşılarken, gelecek için fırsatları değerlendiren, tüm kaynakların bütünlüğünü

koruyan ve tüm ihtiyaçları sosyo-ekonomik, kültürel değerleri karşılayacak şekilde yöneten bir turizm türüdür. (Bramwell & Lane, 1993). Turizm endstisinde sürdürülebilir olmak kaynaklarla ilgili olarak faaliyetlerin uzun vadeli etkilerinin dikkate alınması ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde planlanmasını gerektiren bir kavramdır (Le, 2016). Sürdürülebilir turizm, endüstri, ziyaretçi ve yerel topluluklar arasındaki anlaşmazlığı azaltmaya yönelik yürütülen bir yaklaşımdır. Hem doğal kaynakların hem de insan kaynaklarının uzun vadede canlı ve kaliteli kalmasını amaçlamaktadır. Bu yaklaşım büyümeye karşı olmayan fakat büyümenin belli sınırlar içerisinde olmasını desteklemektedir (Bramwell & Lane, 1993).

Sürdürülebilir turizm, hem doğal hem de insan kaynaklarının daha uzun ömürlü ve kaliteli olmasını destekleyen, aynı zamanda mevcut politikalarla ilgili sorunların czmne ve bunların turizmin gelişimindeki etkilerine yardımcı olmaya calışan bir yaklaşımdır. Sürdürülebilir turizm, ekosistemlerin korunması, insanların refahının teşviki, nesiller arası eşitlik ve karar alma süreçlerinde yerel halkın katılımının önemiyle bağlantılıdır (Sivanandamoorthy, 2016). Sürdürülebilir turizm, gelecek için fırsatları korur ve geliştirirken, mevcut turistlerin ve yerel halkın ihtiyaçlarını dikkate almaktadır. Kavramın, kültürel bütünlüğü ve biyolojik cşitliliği koruması, tüm kaynaklar açısından ekonomik ve sosyal ihtiyaçların karşılanabileceği lde yönetilmesine öncülük etmesi öngörülmektedir. Turizm sektöründe sürdürülebilirlik kavramının ön plana çıkmasının sebepleri; mevcut ürünlerde oluşan memnuniyetsizlik, turistlerde ve yerel halkta artan cvre bilinci ve kültürel duyarlılık ve tur operatörlerinin değişen tutumlarıdır. Sürdürülebilirlik kavramı özellikle olumsuz turizm etkilerinin ele alınması ve uzun vadede destinasyonlarda canlılığın sürdürülebilmesi için önemli bir kavram olarak görülmektedir (Liu, 2003).

Sürdürülebilir turizm, yerel halkın yaşam standartlarının en st düzeye ulaşmasını, turistlerin turizm ürününden memnun olması ve her yıl gelmeye devam etmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda, yerel halkın ve turistlerin keyif almaları doğal ortamın korunmasını ve bunun düzenli bir yönetimle yürütülmesi gereklidir (Goodwin, 1996). Sürdürülebilir bir turizm hareketinin gerektiği gibi gerçekleşmesi için sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin dikkate alınması gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma temelde üç ilkeye dayanmaktadır. Bunlar; ekonomik kalkınma, cvresel

koruma ve sosyal kalkınma kavramlarıdır. Aynı zamanda sürdürülebilirlik ilkeleri ; (Niedziółka, 2014)

- Strateji ve planlamada bütünsel bir yaklaşımla yaklaşılmalıdır
- Çevreyi, biyoçeşitliliği ve kültürel mirası korumalıdır
- Tüm planlama sürecinde yerel halkın katılımını teşvik etmelidir
- Yapılan planlamanın uzun vadeli ve gelecekte de sürdürülebiliyor olması gerekmektedir.

1.2. Eko Turizm Kavramının Tarihsel Gelişimi

Dünya üzerinde yaşanan değişikliklerin etkisiyle beraber birçok sektörde olduğu gibi turizmde de farklılıklar meydana gelmiştir. Yaşanan değişikliklerin yanında, kitle turizmi sebebiyle taşıma kapasitesinin aşıldığı kıyı kesimlerinde turizmin etkisiyle tahribatlar yaşanmaya başlamıştır. İnsanların talep ve tercihlerinden etkilenen turizm sektöründe gün geçtikçe yaşanan bu değişikliklerin ve tahribatların da etkisiyle beraber kişilerin tatil anlayışlarında değişikliklerin yaşanması ve alternatif bazı türlerin doğması kaçınılmaz olmuştur. Turistlerin çevre konusunda bilinçlenmesiyle beraber ortaya çıkan alternatif türlerden bir tanesi ekoturizmdir.

Ekoturizm, turizmin sebep olduğu olumsuz etkilerin en aza indirilmesi, çevrenin ve kültürün korunmasının esas alındığı bir türdür. Ekoturizm, seyahatin nispeten bozulmamış doğal bir alana yapıldığı, yerel halkın bu sürece dâhil edildiği, yerel ekonomiye katkının sağlandığı, çevreye verilen zararın en aza indirildiği turizm şeklidir (Çalışkan, 2020). Araştırmacılar ekoturizm kavramının ortaya atıldığı döneme ait farklı fikirlere sahiptirler. Blangy ve Nielson'ın 1993 yılında yapmış oldukları çalışmalarda Amerikan Doğa Tarihi Müzesi'nin seyahat departmanında 1953 yılından beri doğa temelli turların yapıldığını gözlemlemiştir (Fennell, 1999). Alternatif turizm türlerinden biri olan ekoturizm kavramı ilk olarak 1960'lı yıllarda kavram olarak kullanılmış ve 1980'lerde bu kavram sürdürülebilir turizm kavramıyla birlikte kullanılmaya başlamıştır (Bith, 2011). Orams ve Hvenegaard'ın yapmış oldukları çalışmada terimin 1980'lere dayandığını belirtmişlerdir. Daha sonra yapılan bir çalışma da kavramın 1970'lerin sonuna kadar dayandığı belirtilmiştir. Ashton ve Higgins'e göre ekoturizm kavramı 1978 yılında Miller tarafından kullanılmıştır

(Kahveci vd., 2003). Ekoturizm kavramını resmi olarak, doğadan zevk alma ve doğanın değerini bilmek olarak 1983 yılında Hector Ceballos kullanmıştır (Kiper, 2013). Hector ekoturizmin tanımını, nispeten bozulmamış doğaya sahip olan alanları seyahat etmek, buradaki bitkileri, hayvanları ve yöresel bölgeye ait kültürü incelemek şeklinde tanımlamıştır. Honey'e göre ekoturizm kavramının çıkışı, 1987 yılında anavatanı Meksika olan Amerikan Flamingosunun korumasıyla ilgilenen Dünya Koruma Birliği üst düzey yöneticilerinden biri olan Ceballos'tur. Ceballos ekoturizm kavramını kuşların hem estetik hem de ekonomik açıdan koruma çabasını yansıtmak için kullanmıştır (Eshun, 2010). Hector'un yapmış olduğu bu tanımdan sonra Hetzer daha sorumlu bir ekoturizm anlayışı için takip edilmesi gereken dört temel unsurdan bahsetmiştir. Bu unsurlar; gidilen destinasyon üzerindeki minimum çevresel ve kültürel etkinin olması, ev sahibi toplumun ekonomisine maksimum ekonomik faydanın sağlanıyor olması ve seyahate katılan turistin memnuniyetinin en yüksek seviyede olmasıdır. Nelson 1994'te yapmış olduğu bir çalışmada bu kavramın bir fikir olduğu ve 1960'ların sonundan 1970'li yılların başına kadar araştırmacıların doğanın yapısının bozulduğu konusunda endişeye kapılmasıyla ortaya çıktığını savunmuştur. Yapılan diğer çalışmalardan elde edilen bilgilere göre, 1970'lerin ortalarında faaliyet gösteren ekoturların mevcut olduğudur. Bu turlar, Trans-Kanada bölgesinde ve bu güzergahta bulunan otoyol üzerinde yer alan ekolojik bölgelerde gerçekleşmiştir (Fennell, 1999). İlk Ulusal Ekoturizm Stratejisi 1993 yılında Avustralya'da sunulmuştur. Ekoturizm, eğitim bileşeni içeren ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilen doğa temelli turizm türüdür şeklinde tanımlanmış ve bu tanıma bağlı olarak dört temel ilke benimsenmiştir. Bu ilkeler (Peltomaa, 2015) :

- Doğal alan bileşeni,
- Ekolojik sürdürülebilirlik
- Eğitim
- Yerel ve bölgesel faydalar

Günümüze kadar gelen süreçte kavram farklı şekillerde ele alınmış ve kavram turizmin etkilerinin en aza indirilmesi konusunda teşvik edilmiştir. 2001 yılında Avusturya'nın Slazburg kentinde Dağlık Alanlarda Ekoturizm Konferansı gerçekleşmiş ve bu konferansta ekoturizm kavramının üzerinde çokça durulmuştur. Konferansta ayrıca kavramın sürdürülebilirlik kavramı ile karıştırıldığına değinilmiş

ve ekoturizm kavramının sürdürülebilirlik ilkesi içinde hareket edilecek türlerden biri olduğu vurgulanmıştır (Kaya, 2019). Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Dünya Turizm Örgütü 2002 yılında Ekoturizm Yılı çerçevesinde 132 ülkenin katılımıyla bir ekoturizm zirvesi düzenlemiştir (Tosun & Şahin, 2019). Düzenlenen bu zirvede dört temel başlık üzerinde durulmuştur. Bu başlıklar; ekoturizmde planlama ve ürün geliştirme, ekoturizm hareketlerinin izlenmesi ve düzenlemelerin yapılması, ekoturizmin tanıtımının yapılması ve son olarak ekoturizmin maliyetlerinin ve faydalarının belirlenmesidir (Zere, 2020). Zirvede aynı zamanda bazı sürdürülebilir ilkeler de benimsenmiştir. Bu ilkeler; aktif olarak doğal ve kültürel mirasın korunmasında katkıda bulunmak, yapılacak tüm planlamada yerel halkın da planlamaya dahil edilmesi, destinasyonun doğal ve kültürel mirasının yorumlanmasında ziyaretçilere yardımcı bulunmak, bağımsız grupların yanı sıra küçük gruplar için de turlar düzenlemektir (Björk, 2007).

Ekoturizm, ekosistemin bütünlüğünü değiştirmeden, doğal kaynakların ve yerel halkın refah düzeyinin korunduğu, destinasyonun kültürünü ve doğal tarihini anlamak için doğal alanlara yapılan seyahattir. Ekoturizmde kültürel ve çevresel koruma ekoturizmin bir parçası olarak kabul edilmektedir. Ekoturizm, tipik olarak doğal alanlarda meydana gelmektedir ve bu turizm türüne katılanların alanların korunmasına katkıda bulunmaları gerekmektedir.

1.3. Eko Turizmin Tanımı

Bir kavram olarak ekoturizmin tanımı aynı ideolojiye sahip olmasına rağmen pek çok araştırmacı farklı şekilde tanımlanmıştır. Ekoturizm kavramını ilk kullanan ve bu kavramın tanımını yapan Hector ekoturizmi, nispeten bozulmamış doğaya sahip olan alanları seyahat etmek, buradaki bitkileri, hayvanları ve yöresel bölgeye ait kültürü incelemek şeklinde tanımlamıştır (Eshun, 2010). Ekoturizm, genellikle kitle turizmine bir alternatif olarak doğan doğa temelli bir turizm türü olarak tanımlanmaktadır (Peltomaa, 2015). Ekoturizm, genellikle doğa, kırsal ve macera turizmi ile aynı anlamlarda anılmaktadır. Çünkü tüm bu türler temelinde doğal ortamlarda gerçekleşmektedir (Harris, 2004). Yapılan araştırmalarda ağırlıklı olarak

ekoturizmin doğa temelli sürdürülebilir bir turizm türü olduğu üzerine durulmuştur. Fakat Valentine 1993 yılında yapmış olduğu çalışmada ekoturizm ve doğa turizmi arasındaki farka değinmiştir. Ekoturizm tıpkı doğa turizmi gibi doğa temelli bir turizm olmasının yanında mutlak bir koruma güdüsü içermektedir (Diamantis, 1998). Ekoturizm Derneği tarafından yapılan en eski tanımlardan bir tanesinde ekoturizmin çevre ve yerel halkın refahına olan faydası üzerinde durulmuştur. Bu tanıma göre ekoturizm, korumayı teşvik eden, minimum düzeyde ziyaretçi etkisine sahip ve yerel halkın refah düzeyinin esas alındığı bir turizm çeşididir (Harris, 2004).

Araştırmacı Higham'ın 2007 yılında yapmış olduğu çalışmasında ekoturizmin tanımını, kavramla alakalı olarak en çok kullanılan terimleri bir araya getirerek ve ekoturizmin temel ilkelerini analiz ederek tanımlamıştır. Higham'a göre ekoturizmde en yaygın değerlerin başında sorumluluk, koruma ve sürdürülebilirlik kavramları ön plandadır. Dünya Doğa Fonu'nun 1995 yılında yaptığı tanıma göre de ekoturizm, doğal alanların korunmasına ve yerel halkın refahına katkıda bulunan sorumlu seyahat türüdür (Peltomaa, 2015). İsveç Ekoturizm Derneği ekoturizm kavramını, eğlenceli keşif, yerel halk ve kültürle tanışma ve macera turizmi olarak tanımlarken, Uluslararası Ekoturizm Derneği, ekoturizmi, çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını arttıran doğal alanlara yapılan turizm şekli olarak tanımlamıştır. Blamey (2001) çalışmasında ekoturizm tanımı yaparken özellikle sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi üzerinde durmuştur (Boley, 2009). Ekoturizm, çeşitli türlerin ve habitatların korunmasına doğrudan katkı sağlayan ve yerel halkın bir yaşam şekli olarak yaban hayatına değer vermesi, dolayısıyla bu alanların korunmasına yeterli gelirin ayrılmasını sağlayarak dolaylı olarak katkı sağlayan düşük etkili doğa turizmidir (Goodwin, 1996).

Ekoturizm, bir destinasyonun yerel kültürü de dahil olmak üzere doğal güzelliklerinden esinlenen bir turizm türüdür. Bu turizm şekline katılan turistler nispeten daha az gelişmiş bölgeleri ziyaret etmeyi tercih ederler. Aynı zamanda bu türe katılan turistler, yaban hayata zarar vermekten kaçınan ve doğal kaynakları tüketmeyen kişilerdir. Ekoturizm sayesinde yerel halkın ekonomik refahına doğrudan bir fayda sağlanır (Ziffer, 1989). 1990 yılında Amerika merkezli olarak kurulan Ekoturizm Derneği ekoturizmi, ekosistemin bütünlüğünü bozmadan, doğal kaynakların korunmasını yerel halk için faydalı kılan ekonomik fırsatlar üreten,

çevrenin kültürünün ve doğal tarihini anlamak için doğal alanlara yapılan seyahat şeklinde tanımlamıştır (Goodwin, 1996).

Ekoturizm tanımını yapan araştırmacıların tanımlarına baktığımızda yapılan tanımların birbirine benzeyen çok yönü olduğunu görmekteyiz. Ekoturizmin tanımı yapılırken araştırmacıların ortak vardığı kanı bu türün doğa temelli olmasıdır. Ekoturizm, yerel halkın kültürel değerlerine dikkat çeken, sadece yerel halkın değil bölgeye gelen turistlerin de menfaatlerinin dikkate alındığı, korumacı ve sürdürülebilir bir turizm türüdür (Turoğlu & Özdemir, 2011). Doğaya verilen zararın en aza indirgenmeye çalışıldığı ekoturizmde amaç daha nitelikli bir turizm anlayışının oluşturulmasıdır. Ekoturizmde uygulanacak olan projelerde bu turizm türünden faydalananak tüm paydaşların bir arada olması gerekmektedir (Korkmaz & Yavaş, 2020).

Ekoturizm, hem destinasyona ait kaynakların korunması hem de destinasyonun gelişmesine katkıda bulunması beklenen turizm türüdür. Bu sebeple ekoturizmin temel işlevi, doğal alanların korunması, çevre bilincinin geliştirilmesi, yüksek kalitede bir turizm deneyiminin sağlanması ve yerel ekonominin teşvik edilmesidir (Ross & Wall, 1999).

Dünya Turizm Örgütü (WTO) ekoturizm tanımını, ekoturizmin hacmini belirlemek ve dünya çapında değerini ölçmek için tanımlamıştır. Bu bağlamda örgütün yapmış olduğu tanıma göre ekoturizm, doğal çevrenin korunduğu, çevre bilincinin kişilere öğretildiği, ekolojik olarak turizmde sürdürülebilirliğin esas alındığı doğa temelli turizm şeklidir (Goodwin, 1996). Dünyanın en büyük endüstrilerinden biri olan turizm biyoçeşitliliğin korunması hususunda önemli bir etkiye sahiptir. Bu sebepten ötürü bir koruma ve kalkınma stratejisi olarak ekoturizmin önemine dikkat çekilmiş ve 2002 yılı Uluslararası Ekoturizm Yılı olarak ilan edilmiştir (Harris, 2004).

Birleşmiş milletler Çevre Programı (UNEP) ve Dünya Yaban Hayatı Fonu (WWF) ekoturizmin tanımına ek olarak ekoturizme ait bazı temel özelliklere de değinmiştir. Bu temel özellikler (Harris, 2004);

- Ekoturizm faaliyetleri nispeten bozulmamış alanlarda yapılmaktadır.
- Doğanın korunmasına katkı sağlayan ekoturizm, biyoçeşitliliği tehdit faaliyetleri azaltır. Aynı zamanda biyoçeşitliliğin korunması konusunda hem yerel halkın hem de turistlerin bilinçlenmesini sağlar.

- Ekoturizm faaliyetleri sayesinde yerel halkın refah seviyesinde artışların olmasına yardımcı olur.
- Hem turistler açısından hem de yerel halk açısından yorumlayıcı ve öğrenme deneyimi içerir.
- Yerel katılım sayesinde iş fırsatları yaratır.
- Yenilenemeyen kaynaklar açısından mümkün olan en düşük tüketimin gerekliliğini vurgular.

Ekoturizm, turizmin ve özellikle kitle turizminin sebep olduğu etkileri en aza indirmek için sürdürülebilirlik ilkesine dayanan alternatif bir turizm türüdür. Ekoturizm hareketinde ziyaretçiler nispeten bozulmamış doğaya sahip olan destinasyonlara seyahat ederler. Doğanın korunmasının esas alındığı ekoturizmde yerel halkın refahına fayda sağlanması gerekmektedir. Aynı zamanda bu turizm hareketine katılan ziyaretçilerin katıldıkları seyahatten en yüksek fayda ile ayrılmaları da dikkate alınması gereken bir diğer konudur. Ekoturizm, temelinde doğa olan diğer türlerden farklı olarak koruma iç güdüsünün yüksek olduğu bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.4. Eko Turist

Turistlerin seyahat etme nedenleri turist tipinin belirlenmesindeki en önemli etkidir. Bu açıdan ekoturistler nispeten bozulmamış doğayı deneyimlemek için bu seyahat türüne katılan kişilerdir. Ancak bazı yazarlar doğa temelli bir turizm hareketine katılan ya da doğayla alakalı faaliyetlerde bulunan turistlerin motivasyonel bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde ekoturist olarak kabul edilemeyeceğini de vurgulamıştır. Bir turistin ekoturist olup olmadığına karar verme noktasında motivasyon önemli bir kriter olarak kabul edilmektedir. Motivasyona dayalı yaklaşıma göre ekoturistler onları seyahate teşvik eden motivasyon unsurlarına göre gruplara ayrılır (Deng & Li, 2015). Bazı araştırmacılar ekoturistleri, motivasyon ve doğayı koruma bağlılık derecelerine göre tanımlamıştır. Örneğin, Ballantine ve Easgles yapmış oldukları çalışmalarında ekoturistleri tanımlarken nispeten vahşi ve bozulmamış bir alanda doğa hakkında bilgi edinme ve gezinin en az üçte birinin

doğaya ayırmaya özen gösterenleri ekoturist olarak tanımlamıştır (Ballantine & Eagles, 1994).

Doğa temelli yaklaşıma göre tanım yapan araştırmacılar ekoturist kavramında turistlerin sosyal ve çevresel değerlerine göre tanımlama yapmıştır. Bu tanımda sosyal değerler kişinin ülkesinin ve toplumun nasıl olması gerektiğine dair sahip olduğu idealleri, çevre ise insanların arasındaki ilişkiye sahip olmaları durumu olarak kabul edilmiştir (Zografos&Allcroft, 2007).

Ekoturizm ve ekoturistler üzerine yapılan ilk çalışmalardan biri olan Kusler'in çalışmasında (1991) ekoturistler üç ana grup altında toplanmıştır. Bu gruplara göre ekoturistler (Fennell, 1999):

- İlk grupta yer alan turistler ekoturistlerin en büyük yüzdesini oluşturmaktadır. Bu turistler farklı konaklama türlerinde kalır ve belli sayıda ortamı ziyaret etme hareketliliğine sahiptirler. Bu sebeple deneyimleri yüksek derecede esnekliğe de sahiptir.
- İkinci grupta yer alan turistler, yüksek derecede organizasyon olmuş ve daha çok egzotik alanları ziyaret etmek isteyen turistlerdir.
- Son grupta yer alan turistler, okul grupları ve bilimsel gruplardır. Bu gruptaki turistler genellikle bir kuruluşun ya da bilimsel bir çalışmanın araştırmasına dahil olan, çoğu zaman gittikleri destinasyonda uzun süre kalan turistlerdir. Bu tür bir seyahate katılan turistler diğer ekoturistlere göre daha sert koşullara ayak uydurabilmektedir.

Kusler'in araştırmasının tersine Lindberg turistlerin ekoturizmden ne deneyimlemek istediklerine, nereye seyahat etmek istediklerine ve nasıl seyahat etmek istediklerine dikkat çekmiş ve buna göre bir gruplama yapmıştır. Lindberg'in yapmış olduğu bu gruplamaya göre ekoturistler (Lindberg, 1991):

- Sert Temelli Ekoturistler; bu grup içerisindeki turistler bilimsel araştırmacılar ve eğitimciler ve çevre kirliliğine engel olmak gibi benzer amaçlarla bir araya gelmiş kişilerdir.
- Özel Ekoturistler; Bu grup içerisindeki turistler, özellikle korunan alanları görmek, doğal ve kültürel yerleri deneyimlemek isteyen turistlerdir.
- Ana Akımı Doğa Olan Ekoturistler; alışılmadık yerleri görmek için seyahate çıkan turistlerdir. Örneğin bu turistler Amazon gibi destinasyonlara gitmeyi tercih ederler.
- Sıradan Ekoturistler, tesadüfen doğa temelli bir tura katılan turistlerdir.

Ekoturistler, doğal kaynakları tüketmeden kullanan, vahşi yaşamı koruyan ve korunmasına fayda sağlayan kişilerdir. Aynı zamanda ekoturistler, finansal araçlar yoluyla ziyaret edilen destinasyona katkıda bulunurlar (Orams, 1995). Bir seyahatin ekoturizm ve bir turistin ekoturist olabilmesi için sahip olması gereken bazı özellikler bulunmaktadır. Bu özellikleri Butler (1992) şöyle sıralamıştır (Ballantine&Eagles, 1994):

- Çevre için olumlu davranışları teşvik etmelidir.
- Doğal kaynakların değerini azaltmamalıdır.
- Dışsal etkenlerden çok içsel etkenlere odaklanılmalıdır.
- Homosentrik yani çevre merkezli değil, biyosentrik yani canlı merkezlidir.
- Yapılan seyahatin yaban hayatına ve çevreye mutlak fayda sağlanması beklenir.
- Doğal çevreyle direkt deneyim sağlanır.
- Bilimsel ve duyuşsal boyutları yüksektir.
- Eğitim ve takdir beklentisi bulunmaktadır.

Nispeten bozulmamış doğal alanlara seyahat eden ekoturistlerin sahip olduğu bazı özellikler şu şekilde sıralanmıştır (Wood, 2002):

- Ekoturistlerin yaş aralığı 35-54 arasındadır. Belirlenen bu yaş aralığı kişilerin mali güçlerine göre değişkenlik göstermektedir.
- Ekoturistlerin cinsiyet aralığına bakıldığında erkek ve kadın yüzdesinin yarı yarıya oldukları görülmektedir.
- Ekoturistlerin eğitim yüzdesine bakıldığında bu türe katılan kişilerin % 82'sinin üniversite mezunu olduğu görülmüştür.
- Kalış süresi incelendiğinde ekoturistler ve genel anlamda turizme katılan diğer turistler arasında pek bir fark görülmemiştir. Ekoturistler de diğer turistler gibi gittikleri destinasyonda 8 ila 14 gün arasında konaklamaktadır.
- Ekoturizm hareketine katılan turistlerin %60'ı çift olarak, %15'i diğer aile üyeleriyle beraber ve %13'ü yalnız seyahat etmeyi tercih etmektedir.
- Ekoturizme katılan turistlerin kişi başı ortalama harcaması 1001-1500 dolar arasında değişmektedir. Ekoturistler nispeten diğer turistlere göre daha fazla harcama yapma eğilimindedirler.

Ekoturistlerin en çok deneyimlemek istedikleri aktiviteler vahşi yaşam, vahşi yaşamın görüntülenmesi ve bu alanlarda yapılan doğa yürüyüşleridir. Ekoturistlerin motivasyonları ise, doğadan zevk almak ve yeni yerler görmektir.

Ekoturistler kirlenmemiş ya da nispeten bozulmamış alanlara seyahat eden, birincil motivasyonu bu tarz bir çevreyi deneyimlemek olan kişileridir. Ekoturistleri diğer grup turistlerden ayıran en belirgin özellikleri doğa bilinçlerinin çok yüksek olmasıdır. Gittikleri destinasyonlarda doğaya hiçbir şekilde zarar vermemeleri gerektiği bilinci ekoturistlerde oluşmuştur. Aynı zamanda ekoturistler, gittikleri bölgede sadece doğayı değil yerel halkın kültürüne de zarar vermemeleri gerektiğinin bilincindedirler.

1.5. Eko Turizmin Önemi

Ekoturizm, eğitime, doğal ve kültürel çevrenin korunmasına özel önem gösteren doğa temelli bir turizm türüdür. Doğayı koruma için bir araç olan ekoturizm aynı zamanda yerel halk için sürdürülebilir ekonomik bir fayda sağlamaktadır. Ekoturizm, doğası gereği yerel ekonomiye önemli faydalar sağlarken, turistler için maksimum düzeyde memnuniyeti hedeflemektedir. Aynı zamanda, turistler ile çevre ve kültür arasındaki ilişkinin kurulmasına da yardımcı olmaktadır (Kumar&Rao, 2016).

Ekoturizm, bölgesel ekonominin sürdürülebilir bir şekilde gelişmesini ve yerel halkın sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasına olanak sağlayan bir faaliyettir. Sosyal ve kültürel fayda sağlamanın yanında, kültürel mirasın önemi ve koruma bilincinin yerel halk tarafından daha güçlü şekilde benimsenmesini sağlamaktadır. Yerel halkın ekonomik refaha oluşması bölgede yaşam standartının da iyileşmesini beraberinde getirecektir (Barkauskiene&Snieska, 2013).

Çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını arttıran doğal alanlara yapılan sorumlu bir seyahat türü olan ekoturizm hem ekonomik anlamda hem de koruma ve geliştirme anlamında dikkat çeken türler arasındadır. Ekoturizm, sürdürülebilir kalkınmanın hedeflerinin gerçekleşmesini sağlayan ve teşvik eden kavramlardan bir tanesidir (Das, 2011).

Ekoturizm, önemli bir sürdürülebilir kalkınma aracı olmasının yanında, seyahat endüstrisinde büyüyen bir niş pazardır. Eko-toplum, doğal alanları koruma, ziyaretçileri sürdürülebilirlik konusunda eğiten, yerel halkın değerlerini canlı tutan ekoturizm turizm endüstrisi içinde diğer türlerden farklılaşmaktadır. Her durumda kalkınmayı amaçlayan ekoturizmin sahip olduğu bileşenler ekoturizmin önemini vurgulamaktadır (Wood, 2002).

Koruma bağlamında sosyoekonomik kaygıları ele almak için öne çıkan yaklaşımlardan biri olan ekoturizm, bölgelerde gelir yaratarak yerel topluluklar için sürdürülebilir alternatifler sunmaktadır. Yaratılan ekonomik faydanın hem destinasyonun korunmasına katkı sağlaması hem de kırsal kalkınmaya destek olması beklenmektedir. Bu sebeple ekoturizm, bugünün ihtiyaçlarını karşılarken gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamalarına engel olmadan sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen ideal bir yoldur (Borchers, 2002).

Sürdürülebilir bir turizm geliştirme biçimi olarak ekoturizm, eğitim kavramının ekoturizm ile birleştirilmesi, kültürel ve ekolojik korumanın önemi hakkında toplumlarda farkındalığı arttırmıştır. Aynı zamanda, ekoturizm yerel toplulukların kültürleri hakkında bir farkındalık yaratarak kültürel mirasın korunmasının önemine de dikkat çekmiştir. Ekolojik ve çevresel korumanın öneminin yanında kültürel mirasın korunmasına da vurgu yapan ekoturizm, o yöreye ait el sanatlarının geliştirilmesini sağlamakta ve yerel halka bir gelir kaynağı yaratılmasına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, yerel bölgelerde ekoturizmin geliştirilmesi, yerel halkın ekonomisinin bağımsız hale gelmesine, yaşam kalitelerinin iyileştirilmesine, yoksulluk koşullarından kurtulmaya ve kültürel anlamda kimliklerinin geliştirilmesine bir yol olmuştur (Bith, 2011).

Ekoturizm, bir bölgede sürdürülebilir turizm anlayışının oluşmasını sağlamaktadır. Ekoturizm ile beraber destinasyonlarda doğal ve kültürel miras bilinci hem turistlerde hem de yerel halkta oluşur. Bu bilincin oluşmasıyla beraber bölgede yaşayanlar kendi değerlerine sahip çıkacaktır. Destinasyonu ziyarete gelen turistlerde oluşan koruma içgüdüleriyle beraber turistler de geldikleri destinasyondan en az zararla ayrılacaktır. Ekoturizm, yerel halkın ürettiği mal ve hizmetlerin satılmasıyla beraber yerel ekonomiye de katkı sağlayacaktır.

1.6. Eko Turizmin Amacı, İlkeleri

1.6.1. Ekoturizmin Amacı

Ekoturizm, nispeten doğası bozulmamış destinasyonlara seyahat etmek, turizmin sebep olduğu yıkıcı etkiyi en aza indirmek, turistler ve yerel halk üzerinde çevre bilincini oluşturmak, çevrenin korunması için finansal kaynak yaratmak, yerel halk için gelir kaynağı oluşturmak ve kültürel mirasa saygı bilinci oluşturmak için tercih edilen bir turizm türüdür (Khah&Wani, 2011).

Ekoturizmin turistler açısından bakıldığında amacı, yeni yerler görme, nispeten bozulmamış doğayı deneyimleme ve doğanın korunması gibi amaçlardır. Ekonomi açısından ekoturizmin amacı yerel halka gelir kaynağı ve yeni kazanç alanları oluşturmaktır. Endüstri bakımından ekoturizmin amacı, tüketen kitle turizminin etiklerini en aza indirmek ve sürdürülebilir bir turizm anlayışı oluşturmaktır (Erdoğan&Erdogan, 2014).

Dünya Turizm Örgütü'nün (WTO) Quebec'te düzenlemiş olduğu Ekoturizm Zirvesinde ekoturizmin amaçlarını şu şekilde sıralamıştır (Tosun&Şahin, 2019) :

- Turizmin sebep olduğu yıkıcı etkiyi en aza indirmeye çalışmak
- Yerel halka ve turistlere doğal ve kültürel kaynakların korunmasının önemi hakkında eğitimlerin verilmesi
- Turizmin, yerel halkın refah düzeyine katkısının vurgulanması ve turizmin teşvik edilmesi
- Korunan alanların korunabilmesi için kaynakların oluşturulması
- Turizmin sebep olduğu olumsuz etkiler en aza indirilirken oluşturulan uzun dönemli programların değerlendirilmesi ve bu programların tüm paydaşlarca desteklenmesi
- Turizm geliştirilirken yerel halkın ekonomik refah seviyesine olan katkısının ön planda olması
- Turizm için gerekli olan altyapıların ekoturizme uygun şekilde yapılıyor olması.

1.6.2. Eko Turizmin İlkeleri

Ekoturizm, çevreyi koruyan ve yerel halkın refah seviyesini dikkate alan doğal temelli sürdürülebilir ve sorumlu bir seyahattir (Wood, 2002). Ekoturizm olduğu iddia edilen her turizm hareketi sürdürülebilir değildir. Ekoturizm hareketinin sürdürülebilir ilkelere dayandırılması gerekmektedir. Ekoturizmin kabul edilen ilkeleri, sosyal, ekonomik ve çevresel hedeflere ulaşılmasına katkıda bulunur ve daha sürdürülebilir bir turizm hedefine ulaşmayı sağlar (P. A. Wight, 2010). Bu bağlamda ekoturizmin ilkeleri şu şekilde belirlenmiştir (Wood, 2002):

- Sürdürülebilir bir ekoturizm hareketi için turizmin olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi gerekmektedir
- Ekoturizmin etkin uygulanabilmesi için tüm paydaşların bir arada olmasının önemine dikkat çekilmelidir
- Turistleri korumanın önemi konusunda bilgilendirmek gerekmektedir
- Ekoturizmde popüler hale gelen destinasyonların yönetilmesinde ihtiyaç duyulan planlar oluşturulmalıdır.
- Ekoturizm sayesinde yerel işletmeler ve yerel halkın ekonomik faydasının en üst düzeye çıkarılması konusunda çaba harcanmalıdır.

Ekoturizmi diğer doğa tabanlı turizmlerden ayıran en önemli ilkiler arasında eğitici ve sürdürülebilir olması kabul edilmektedir. Quebec deklarasyonunda ekoturizm tanımlanırken doğaya dayalı turizm, minimum etki yönetimi, çevre eğitimi, koruma ve topluma katkı ilkeleri üzerine durulmuştur (Khah&Wani, 2011). Uluslararası Ekoturizm Derneğine göre turizm hareketinin ekoturizm olarak kabul edilmesi için aşağıdaki ilkeleri benimsemesi gerekmektedir (The International Ecotourism Society, Erişim Tarihi: 15.12.2021) :

- Turizmin neden olduğu fiziksel, sosyal ve psikolojik etkileri en aza indirilmeli
- Kültürel ve çevresel farkındalıklara karşı saygı çerçevesi oluşturulmalı
- Ev sahibi toplulukların yanında ziyaretçiler içinde olumlu deneyimler sağlanmalı
- Koruma için ekonomik kaynaklar oluşturulmalı
- Özel sektör ve yerel halk için gelir kaynakları oluşturulmalı
- Çevreye olumsuz etkisi en az olan tesisler tasarlanmalı
- Yerel halka ait gelenek ve göreneklerin tanıtımı yapılmalı, aynı zamanda yerel halk ile ortak çalışmalar tasarlanmalıdır.

Sürdürülebilir bir turizm hareketinin oluşturulması için ekoturizm kavramı altında yatan bazı temel ilkeler Wight'ın yapmış olduğu çalışmada şu şekilde belirtilmiştir (Wight, 1993) :

- Ekoturizm hareketi gerçekleştirilirken doğal kaynağı tahrip etmemli ve çevreye duyarlı bir şekilde geliştirilmelidir.
- Etkin bir ekoturizm için tüm paydaşlar bir arada olmalı ve eğitim içermelidir.
- Doğal ve kültürel kaynakların tüm paydaşlarca tanınması teşvik edilmelidir.
- Hem operasyon öncesi hem de operasyon sırasında tüm paydaşların (sivil kuruluşlar, bilim insanları, yerel halk) ortaklık içinde olmalıdır.
- Tüm paydaşlarca doğal ve kültürel çevreye yönelik sorumluluklar belirlenmeli ve teşvik edilmelidir.
- Sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan uzun vadeli faydalar sağlanmalıdır.

Etkili bir ekoturizm içi belirlenen ilkelere göre hareket etmek ülkeler için önemli bir karardır. Hetzer (1965) yapmış olduğu çalışmasında ekoturizmi ilkelerini minimum çevresel etki, yerel halkın kültürü üzerinde minimum etki ve maksimum saygı, yerel halkın ekonomisine ekonomik fayda ve ziyaretçiler için maksimum memnuniyet şeklinde belirtmiştir. Honey ise (2008) yapmış olduğu çalışmasında ekoturizm ilkelerini (McLaughlin, 2011) :

- Doğal alanlara seyahat etmek
- Turizmin olumsuz etkilerini en aza indirmek (uygun yapı malzemeleri kullanmak, yenilenebilir enerji kaynakları, ziyaretçi yönetim stratejileri, koruma planları gibi ilkeler turizmin etkilerini en aza indirmeye yarar sağlamaktadır)
- Çevre bilinci oluşturmak (hem ziyaretçiler, hem yerel halk hem de rehberler açısından ekoturizm eğitimlerinin verilmesi)
- Korum için doğrudan finansal kaynakların oluşturulması
- Yerel halk için finansal faydalar ve bu faydaların güçlendirilmesi (yerel halk için istihdam kaynaklarının oluşturulması)
- Yerel kültüre karşı saygının oluşturulması
- Gelişmekte olan ülkelerde ekoturizm girişimiyle beraber demokratik hareketler gerçekleşir. Barış ve refah gibi konularda uluslararası bir anlayışı teşvik eder.

Ekoturizm, habitatların ve türlerin korunması için turizm endüstrisinin bir parçası haline gelmiştir. Bu bağlamda oluşturulan ekoturizm ilkeleri oldukça önemlidir. Destinasyonlarda sürdürülebilir bir ekoturizm hareketi oluşturmak isteyen

yönetimlerin bu ilkelere uygun faaliyetler gerçekleştirmesi gerekmektedir. Belirlenen bu ilkeler doğrultusunda oluşturulan planlar sayesinde destinasyonda sürdürülebilir bir ekoturizm hareketinden söz edebiliriz.

1.6. EKO TURİZMİN ETKİNLİKLERİ

Literatürde ekoturizm etkinlikleri sınıflandırmasında eksiklikler görülmüş ve bu sebeple ekoturizmin yapılma amaçları dikkate alınarak Delhi Yöntemi kullanılarak bir sınıflandırma yapılmıştır. Delhi Yöntemi kullanılarak yapılan bu sınıflandırma sonucunda öğrenme, dinlenme ve eğlenmeye dayalı temel bir sınıflandırma yapılmış, uzmanlardan ekoturizm etkinliğine uygun olmayanların çıkarılması istenmiştir. Bu çalışma sonucu oluşturulan sınıflandırmaya göre ekoturizm üç ana başlık altında toplanmıştır. Bu sınıflandırmaya göre ekoturizm öğrenmeye, eğlenmeye ve dinlenmeye dayalı olarak üç ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Öğrenmeye dayalı ekoturizm başlı altında bilim turizmi, botanik turizmi, doğa fotoğrafçılığı, doğa olaylarını izleme, yaban hayatı gözlemleme, kültür turizmi, festival turizmi, karayolu turizmi, çiftlik turizmi, tarihsel ve arkeolojik alan turizmi, inanç turizmi türleri yer almaktadır. Bir diğer ana başlık olan dinlenmeye dayalı turizm başlığı altında yer alan türler ise, macera turizmi, balon turizmi, dağ turizmi, doğa keşfi, safari turizmi, yamaç paraşütü, yön bulma, spor turizmi, bisiklet turizmi, doğa yürüyüşü, akarsu turizmi, sualtı dalış turizmi türleridir. Son başlık olan dinlenmeye dayalı turizm türünde yer alan alt başlıklar ise, sağlık turizmi, iklim konforu turizmi, termal turizm, kamp karavan turizmi, yayla turizmi ve piknik alan orman için dinlenme turizmi türleridir (Polat, 2006).

1.7.1. Öğrenmeye Dayalı Eko Turizm Etkinlikler

1.7.1.1. Bilim Turizm

Katılımcıların bilimsel anlamda meraklarını gidermek için katıldıkları turizm şeklidir (Polat, 2006).

1.7.1.2. Botanik Turizmi

Türkiye sahip olduğu bitki çeşitliliği sebebiyle botanik turizmi açısından elverişli destinasyonlardan bir tanesidir. Botanik turizmi, sadece eğlence ve dinlenme amaçlı bir gezi değildir. Bu turizm türünde turistler seyahatleri sırasında çeşitli bitkileri içinde barındıran botanik bahçelerinde aktivitelere katılmaktadır. Botanik turizmi modern anlamda İngiltere ve Almanya’da başlamış ve günümüz itibarıyla birçok destinasyonda da geliştirilmiştir. Botanik turizmine katılan turistler destinasyonlarda, sergiler, doğa yürüyüşleri, bisiklet turları, çeşitli yoga ve spor programları, şenlikler, festivaller gibi aktivitelere katılmaktadır (Çarbuğa & Pekerşen, 2017).

1.7.1.3. Doğa Fotoğrafçılığı

Fotoğraf çekmek turistlerin deneyimlerinin önemli parçalarından biridir. Çekilen fotoğraflar gezinin yapıldığının, tur esnasında eğlenildiğinin tartışılmaz kanıtlarıdır (Markwell, 1997). Doğa fotoğrafçılığı diğer fotoğrafçılıktan farklı olarak katılımcının fotoğraflanan alanda katılımcı olmasıdır. Fotoğrafçıların doğaya olan ilgisi özel alanlara geyahat etmeyi de beraberinde getirmiştir (Polat, 2006).

1.7.1.4. Doğal Olayların (Jeomorfolojik) İzlenmesi

Jeoturizm doğal olayların incelenmesi ve izlenmesi olarak tanımlanan ve günümüzde yeni trend olan türlerden bir tanesidir. Turistlerin bir alanın jeolojisi ve jeomorfolojisi hakkında bilimsel gelişime katkısı dâhil olmak üzere bilgi ve deneyim edinmek için katıldıkları turlardır. Jeoturizm, özellikle jeoloji ve peyzaja odaklanan bir doğal alan turizm türüdür. Bu türe katılan jeturistler jeoçeşitliliğin korunmasını ve anlaşılmasını teşvik etmektedirler. Jeoturizmde, jeolojik açıdan öneme sahip olan destinasyonlara doğru seyahatler gerçekleştirilmektedir (Ólafsdóttir&Tverijonaite, 2018). Jeomorfolojik turlarda, kıyılar, göller, mağaralar ön plandadır. Bu anlamda günümüzde en sık gidilen jeomorfolojik yapıların başında mağaralar gelmektedir. Çeşitli olaylar sonucu oluşan mağaralar günümüzde turistlerin ilgisini çekmeye başlamıştır (A. T. Polat, 2006). Ülkemiz mağara sayısının fazla olmasına rağmen sadece 33 tanesi gerektiği gibi kullanılabilmektedir. Ülkemizde bulunan ve daha önce farklı amaçlarla kullanılan mağaralar yapılan düzenlemelerle turizm amaçlı da kullanılmaya başlamıştır (Arpacı vd., 2014).

1.7.1.5. Yaban Hayatı Gözlemciliği

Yaban hayatı izleme turizmi, turistlere doğal ortamlarında hayvanları izleme ve onlarla etkileşime girme olanağı sağlayan bir turizm türüdür. Özellikle doğada nesli tükenmekte olan hayvanların bulunduğu destinasyonlara doğru yapılan bu turizm türüne katılım gittikçe artmaktadır. Dünya genelinde doğal ortamlarında yaban hayatı ile etkileşimde bulunmak isteyen turist sayısı da her geçen gün artmaktadır. Yaban hayatı turizmi, genellikle vahşi yaşamı görmekle ilişkilidir. Kavram hem fauna hem de florayı ifade etse de, turizm sektörü içinde genellikle fauna (hayvanları) izleme olarak daha çok karşımıza çıkmaktadır (Rodger vd., 2007).

Bir özel ilgi turizmi olarak da değerlendirilen yaban hayatı gözlemlene turizmi açısından en çok tercih edilen şüphesiz ki kuş gözlemciliğidir. Kuş gözlemciliği (ornitoloji), kuşların bulundukları ve göç ettikleri alanda gözlemlenmesidir

(Çakıcı&Harman , 2006) Ülkemiz birçok kuş türünün göç güzergâhı üzerinde bulunmaktadır. Uluslararası Kuşları Koruma Konseyi tarafından başlatılan bir proje ile Türkiye’de de 184 önemli kuş alanı belirlenmiştir (Sevindi, 2013).

1.7.1.6. Kültür Turizmi

Alternatif türlerden birisi olan kültür turizmi turistler tarafından gittikçe tercih edilen türlerden bir tanesi olmuştur. Gelir sağlamanın yanı sıra kültürün korunması üzerinde de büyük etkisi olan kültür turizmi, toplumların sahip olduğu kültürü deneyimlemek için yapılan seyahatlerdir. İçerik bakımından kültür turizmi oldukça geniştir. Örneğin; turistler kültür turizmi kapsamında, festivallere katılmakta, mimari eserleri görmekte sergileri ve müzeleri gezmektedir (Uygur&Baykan, 2007).

1.7. 1.7. Festival Turizmi

Festivaller, belirli nedenlerden dolayı yılın belli dönemlerinde düzenlenen ve sürekliliği olan etkinliklerdir (Çoban&Süer, 2018). Festival turizmi, festival boyunca bölgenin dışında yaşayan kişilerin bölgeyi ziyaret etmesidir. Festival turizmi sezonun uzatılması sayesinde ekonomik gelire katkı sağlamakta ve yeni girişimleri teşvik etmektedir. Bu yönüyle festival turizmi yerel halkın ekonomisi üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır (Jackson, 2010).

1.7.1.8. Karayolu Turizmi (Overland Tourism)

Güzergâh bazlı karayolu turizmi, bir otobüs ya da kamyonun arkasında bağımsız olarak seyahat etmek olarak tanımlanmaktadır. Bu turlarda genellikle kişi sayısı yirmiyi geçmez, turistler kendilerini güvende hissettikleri araçları kullanırlar ve turlar uzun sürelidir. Gidilen destinasyonlar diğer destinasyonlara göre az gelişmiş altyapıya sahiptir. Kara turizmi, yeni kültürleri ve uzak bölgelerin keşfedilmesini

amaçlamaktadır. Kara turizminde organize edilmiş turlar bulunduğu gibi kişilerin bağımsız olarak hareket ettiği turlar da bulunmaktadır (Kankhuni&Ngwira, 2021).

1.7.1.9. Çiftlik (Argo) Turizm

Tarım turizmi, çiftçiler tarafından turistler için düzenlenen belirli boş zaman etkinlikleridir (López&García, 2006). Tarım turizmi genellikle, çiftliklerde turistlerin katıldıkları eğlence, eğitim ve boş zaman etkinliklerini içermektedir. Tarım turizmi, çiftlik turizmi, çiftliğe dayalı turizm gibi birçok farklı adla da anılmaktadır (Boys vd., 2017). Tarım turizmi, kentlerde yaşayan turistlere kırsal ya da kent çevresindeki çiftliklerde konaklama, etkinliklere katılma gibi hizmetlerin sağlanması olarak tanımlanmaktadır. Bu etkinlikler sayesinde turistler kırsal yaşamı deneyimlerken yerel halk ve çiftlik sahibi kişilere de ek gelir sağlanmasına yardımcı olmaktadır (Madan, 2014).

1.7.1.10. Tarihsel ve Arkeolojik Alan Turizmi (Arkeoturizm)

Arkeolojik alanlara yapılan ve Arkeoturizm olarak da anılan turizm türü, turistlerin tarihi ve arkeolojik değeri sahip alanlara yapmış olduğu turizm türüdür. Uzun zamandır Yunan kalıntılarını, Mısır Piramitlerini, Maya Tapınaklarını ve buna benzer diğer alanları görmek isteyen turistler, geçmişe duyulan özlem ya da farklı toplumların yaşamları hakkında bilgi edinmek için arkeolojik alanları ve müzeleri ziyaret etmektedir (Giraud & Porter, 2010). Arkeoturizm, müzeleri, tarihi öneme sahip yerleri, tarihi ve arkeolojik olarak tasarlanmış parkları, festivalleri ve diğer etkinliklere katılımı içermektedir. Arkeolojik turizm, kültürel miras hakkındaki farkındalığı artırır ve tarihi alanları ziyaret etmeyi teşvik eder (Srivastava, 2015).

1.7.1.11. İnanç Turizmi

İnanç turizmi, katılımcıların kısmen ya da tamamen dini nedenlerle motive olduğu bir seyahat türüdür. Dini törenler, konferanslar gibi etkinlikleri de içeren inanç turizminde asıl önemli olan dini inanç merkezlerine olan seyahattir (Rinschede, 1992). Bugün birçok turist inançları gereği katıldığı bu turizm türü yeni bir kavram olarak anılsa da aslında inanç turizmi hac nedeniyle binlerce yıl öncesine dayanan en eski turizm türlerinden birisidir. Günümüzde Hindistan’da yaklaşık 70 milyon Hindu Kumbha Mela’da, yaklaşık 2 milyon Müslüman Suudi Arabistan’da hac görevlerini yerine getirmek için bir araya gelmektedir (Tala & Padurean, 2008).

1.7.2. Eğlenmeye Dayalı Eko Turizm Etkinlikleri

1.7.2.1. Macera Turizmi

Macera turizmi, ekoturizm ile örtüşen doğa temelli bir turizm türüdür. Macera turizmi diğer doğa temelli turizmlerden farklı olarak risk almaya odaklanmaktadır (Huddart & Stott, 2020). Macera turizmi, keşif, dinlenme, spor veya turizm amacıyla insanların bilinmeyen alanlara yapmış olduğu turizm türüdür (Johansson & Lindgren, 2016). Macera turizminde genellikle ticarileştirilen ve turistlerin evlerinden uzakta doğal alanlarda risk unsurlarını içeren açık hava aktiviteler mevcuttur (Kane & Tucker, 2004). Macera turizmi, deniz, kar, nehir, vahşi yaşam gibi birçok farklı doğa aktivitesini içermektedir. Birden çok farklı etkinliğe sahip olan macera turizmi turizm endüstrisi içerisinde hem sıradan hem de özel ilgi turizmi kapsamında değerlendirilmektedir (Johansson & Lindgren, 2016).

1.7.2.2. Balon Turizmi

Balon uçuşları turizm faaliyetlerinin bir parçasıdır. Balon turizmi aynı zamanda doğa temelli veya çevre turizmi kategorisinde yer alan turizm türlerinden

biridir (Novotna vd., 2021). Sıcak hava ya da helyum gazı ile şişirilen balon ile turistler bulundukları destinasyonu havadan görme şansı elde etmektedir. Dünyada 18. yy sonlarına dayanan balonla uçuş turları ülkemizde Kapadokya bölgesinde yoğun olarak görünen bir turizm aktivitesidir. Balonla yapılan bu turizm faaliyeti sayesinde hem turizmde çeşitlilik yaratılmakta hem de bölgenin ekonomik gelirine katkı sağlanmaktadır (Urlu, 2019).

1.7.2.3. Dağ Turizmi

Kıyıları ve adalardan sonra dağlar turizm için en önemli destinasyonlardandır. Bu sebeple, dağlık bölgelerde en hızlı büyüyen ekonomik sektörlerden biri dağ turizmi sektörüdür. Dağlar ve turizm konularında artan küresel farkındalığa dikkat çekmek için 2002 yılı Uluslararası Dağlar Yılı ve Ekoturizm Yılı ilan edilmiştir. Dağ turizmi kavramı geniş bir kavramdır. Dağ turizmi, dağlık alanlarda bulunma, dinlenme, dağlık alanlardaki sportif etkinliklere katılma gibi birçok aktiviteyi kapsayan bir turizm türüdür. Dağlarda turizmin gelişimi, sürdürülebilir ekonomik kalkınma girişimleri ve çevre koruma yoluyla insanların yaşam kalitesinde genel anlamda refaha ulaşmasında bir aracı olmuştur. Dağ turizmi yapılan destinasyonlarda karmaşık bir yapıya sahiptir. Dağ turizmi yapılan destinasyonlarda bazı sorunlar yaşansa da iyi yönetilen bir politika ile bölgede birçok fırsat yaratılmasına olanak sağlamaktadır (Nepal & Chipeniuk, 2005).

1.7.2.4. Doğa Keşfi/ Safari Turizmi

Doğa keşfi ekoturizm kriterlerine uygun olarak yerine getirildiği zaman ekoturizm etkinliklerinden biri olarak kabul edilebilir. Doğa keşfinde çevre konusundaki hassasiyete dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda doğa keşfinde en sık karşımıza çıkan safari turları doğal ortamlara zarar verecek şekilde düzenlenirse burada ekoturizm etkinliğinden söz etmek doğru değildir (A. T. Polat, 2006). Safari turizmi, fotoğraf çekme, vahşi yaşamı deneyimleme amacıyla Afrika'nın vahşi bölgelerine yapılan seyahattir (Simmons, 2015). Düzenlenen safari turları ekoturizm

kriterlerine uygun olarak tasarlandığı takdirde destinasyonlar için ekonomik gelir kaynağı olabilmekte ve aynı zamanda bir ekoturizm faaliyeti olarak kabul edilmektedir.

1.7.2.5. Yamaç Paraşütü (Parapente)

Yamaç paraşütü herhangi bir motor ya da uçak kullanılmadan yamaç ya da yüksek bir mevkiden paraşüt eşliğiyle beraber yapılan bir etkinliktir. Deneyimli pilotların hava akımını kullanarak yaptıkları bu atlayışın süresi havanın durumuna göre farklılık göstermektedir. Atlayış öncesi eğitim gerektiren, pilotla beraber bir ya da iki kişinin de atlayışa eşlik edebildiği bu etkinlik Türkiye’de 1940’lı yıllara kadar uzanmaktadır. Ülkemizde özellikle Fethiye Ölüdeniz bölgesinde yer alan Baba Dağ yamaç paraşütü ile popülerlik kazanmış bir dağdır (Urlu, 2019).

1.7.2.6. Orienteering (Yön Bulma)

Uluslararası Oryantiring Federasyonu’nun tanımına göre oryantiring haritaya çizilen ya da arazi üzerine yerleştirilen tabelalar eşliğinde yön bulma etkinliğidir. İsmi yönlendirmek veya doğudan başlayarak konum belirlemek anlamına gelen orient kelimesinden almıştır (Cych vd., 2011). Turizm açısından yön bulma turistlerin farklı bir macera arayışı için tercih etmiş olduğu etkinliklerdendir. Seyahat amaçlı yön bulma üç farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlk tip yön bulmada turist tanıdık bir rota boyunca seyahatini gerçekleştirmektedir. İkinci tip yön bulma da tanıdık yer boyunca seyahat eden turistler birbirine ve daha önce bilinen yerlere bağlanan farklı rotaları da keşfedecektir. Son tip yön bulmada turistler var olduğunu bildikleri fakat daha önce seyahat etmedikleri yerlere seyahat etmektedir (Chang, 2013).

1.7.2.7. Spor Turizmi

Spor turizmi, yerel ve ulusal ekonomilere önemli katkılar sağlayan ve önemli bir potansiyele sahip turizm türlerinden biridir (Deery & Jago, 2005). Spora katılmak ya da spor faaliyetini izlemek için seyahat etme fikri Olimpiyat oyunlarına kadar uzanmaktadır. Spor turizmi, turistlerin rekreasyon ya da rekabet için bir spor aktivitesine katılmak ya da bu aktiviteleri izlemek için yaptığı seyahat türüdür (Hinch vd., 2005). Spor turizmine katılan turistlerin katılma nedenleri kendini keşfetme, kaçış ve sosyal etkileşimdir ve kişiler bu türe hem aktif hem pasif olarak katılabilmektedir (Deery vd., 2007). Turistlerin yaşadıkları yerden uzakta, ticari nedenlerle katılım sağlamadıkları sportif faaliyetlere aktif veya pasif olarak katılmak için yapmış oldukları seyahatler spor turizmi kapsamında değerlendirilmektedir (Hinch & Higham, 2004).

1.7.2.8. Bisiklet Turizmi

Bisiklet turizmi, turistlerin uzun veya kısa mesafeli turlarda kişinin aktif olarak bisiklet kullanıcısı olduğu bir turizm türüdür. Bu turizm türünde bisiklet ve turist birbirinden ayrı düşünülmemektedir. Bazı tanımlara göre bisiklet turizminde turistlerin aktif bir bisiklet kullanıcısı olduğu turlar ve sadece bisikletli sporların izlendiği pasif katılımcı olarak değerlendirildiği durumlar bulunmaktadır. Her iki durumda bisiklet turizmi kapsamında değerlendirilmektedir (Uğuz & Özbek, 2018). Sürdürülebilir alternatif turizm türlerinden biri olarak değerlendirilen bisiklet turizmi, hava kirliliğinin azalmasına, çevrenin korunmasına, trafik yoğunluğunun yaşanmasının engellenmesine ve destinasyondaki ekonomik gelirlerin artmasına yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda bisiklet turizmi, birden fazla destinasyona ve güzergaha uğranması sayesinde bölgeye kalkınmayı da desteklemektedir. Sadece destinasyon değil aynı zamanda turistlerin sağlıklı bir yaşam sürmelerine de yardımcı olan bisiklet turizmi her geçen gün turistler tarafından tercih edilen bir tür olmaktadır (Türkay & Atasoy, 2021).

1.7.2.9. Doğa Yürüyüşü (Trekking)

Doğa ve turizm birbiriyle bağlantılı iki kavramdır. Turizm açısından doğa yürüyüşü ekoturizm kapsamında değerlendirilen etkinliklerden bir tanesidir. Bazı araştırmacılar doğa yürüyüşünü bir turizm türü olarak kabul ederken bazı araştırmacılar doğa yürüyüşünü spor turizminin bir aktivitesi olarak değerlendirmektedir. Doğa yürüyüşünün farklı türlerle anılmasının sebebi; doğa temelli olması, bir aktivite şekli olması, kültürel ve eğitimsel fırsatlara sahip olmasıdır (Çetinkaya, 2014). Doğa yürüyüşü, farklı yaş gruplarına hitap edebilen ve farklı zorluk seviyelerine sahip yürüyüşler olarak tanımlanmaktadır (Yalçın, 2007). Doğa yürüyüşünde zorluk seviyesi 1'den 6'ya kadar derecelendirilmiştir. Bu derecelendirmede zorluk derecesi 1'de yürüyüşün eğimi az ve 100 m'yi geçmeyen yürüyüşler söz konusudur. Her zorluk derecesinde yürünen mesafe ve eğim gittikçe artmaktadır. Bu bağlamda zorluk derecesi 6 olan doğa yürüyüşünde eğim ve iniş çıkışlar fazla ve 1500 m'yi geçen yürüyüşler yapılmaktadır. Aynı zamanda 8 saatten fazla süren bu yürüyüşlerde kamp gibi konaklamalar yapılabilmektedir (Ö. Tekin, 2017).

1.7.2.10. Akarsu Turizmi

Nehirler ve akarsular tıpkı dağlar gibi turistik amaçlı kullanılan doğal kaynaklar arasındadır. Rafting ve kano gibi faaliyetler akarsu turizminin birer parçası olarak değerlendirilmektedir. Ülkemiz akarsu turizmi bakımından oldukça önemli nehirlerle sahiptir. Bu anlamda ülkemizde akarsu turizminin yapıldığı ilk nehir Çoruh nehridir. Akarsu turizmi değerlendirildiğinde çevre kirliliğine neden olmaması ve destinasyonun doğal güzelliklerini ön plana çıkarmasından dolayı ekoturizm kapsamında değerlendirilmektedir (Akova, 1995).

1.7.2.11. Sualtı Dalış Turizmi

Su altı dalış turizmi, sportif ya da eğitim amaçlı olarak turistlerin su altındaki flora, fauna ya da arkeolojik kalıntıları görmek, fotoğraflamak için katılmış oldukları bir turizm türüdür. Su altı turizminin bir bölgede gelişmesindeki en önemli etken kıyı ve su altı jeomorfolojisinin kaliteli olmasıdır (Yaşar, 2011). Su altı dalış turizmi, çevresel sürdürülebilirlik ile yakından ilişkili olarak görülmesi gereken geleneksel bir spor turizmi biçimi olarak da kabul edilmektedir. Su altı dalış turizmi bir destinasyona ekonomik katkı sağlarken aynı zamanda su altı resiflerinin kirlenmesi ve yok olmasına da neden olabilmektedir. Bu sebeple su altı dalış turizmi denizlerin korunması amacıyla korunan alanlarda yapılması gerekmektedir (Hodeck vd., 2021).

1.7.3. Dinlenmeye Dayalı Eko Turizm Etkinlikleri

1.7.3.1. Sağlık Turizmi

Sağlık turizmi genel tanımıyla kişilerin sağlık sorunları nedeniyle bulundukları olağan çevrelerinden sağlık hizmetini alacakları destinasyona doğru çıkmış oldukları seyahattir (García-Altés, 1998). Sağlık turizminin Eski Yunanlılar kadar uzunca bir döneme dayanmaktadır. İnsanlar geçmişten günümüze kaplıca sularından faydalanmak, çeşitli kür tedavisine katılmak ve şifa bulmak gibi nedenlerle seyahatlere çıkmışlardır. Sağlık turizmi söz konusu olduğunda hastalar mevcut sorunlarını ortadan kaldırabilmek için ve fırsatı en iyi şekilde değerlendirmek için sağlık hizmeti veren destinasyonlara gitmektedir (Reisman, 2010). Son yıllarda sağlık turizmine olan talebin artmasının nedenleri, gelişmiş ülkelerde tedavi süreci için bekleme sürelerinin artması, ulaşımın kolaylaşması, sağlık hizmetlerinde maliyetlerin artmasıdır. Ülkemize 2003 yılında sağlık turizmi kapsamında gelenlerin sayısı 139.971 kişiye bu rakam 2019 yılında 662.087'ye yükselmiştir (Tengilimoğlu, 2021).

1.7.3.2. Termal Turizm

Bir tür özel ilgi turizmi olan kaplıca turizmi, medikal turizm, yoga ve zindelik turizmi gibi farklı adlarla anılmaktadır. Sağlık turizmi olarak da anılan kaplıca turizminin sağlık turizminden ayrıldığı nokta sağlık turizminde tedaviye yönelik cerrahi işlem gibi bir süreçten geçiliyor olmasıdır. Kaplıca turizminde herhangi bir cerrahi işlem yardımıyla değil su kaynakları, spa, masaj ve fiziksel aktivitelerle hastaların tedavi edilmesi esastır (Brandão vd., 2021).

1.7.3.3. Kamp/Karavan Turizmi

Kamp ve karavan turizmi birbirinden ayrı düşünölemeyen iki kavramdır. Çünkü kamp turizmi karavansız; karavan turizmi de kamp alanı olmadan gerçekleşmemektedir. Kamp turizmi turistlerin az sayıda kişilerden oluşan gruplarla doğada kamp kurup çadırlarda konakladığı bir turizm türüdür. Karavan turizmi ise, özel olarak tasarlanmış araçlarla seyahat edilen, yeme içme ve konaklamaların bu araçlarda yapıldığı seyahat türüdür (Alkan, 2021).

1.7.3.4. İklim Konforu Turizmi

İnsanların kendilerini en sağlıklı ve en zinde hissettikleri destinasyonlar onların iklim konforunu oluşturmaktadır (Güngör & Cengiz, 2006). Turistlerin gidecekleri destinasyon seçiminde iklim ve hava durumu şartlarından memnun olma seviyeleri turistlerin iklim konforu olarak tanımlanmaktadır (Güçlü, 2010).

1.7.3.5. Piknik Alanları ve Orman İçi Dinlenme Yerleri

Günümüz insanların yaşamış oldukları yoğun hayattan bir süreliğine uzaklaşmak ve dinlenmek için gittikleri yerlerin başında orman içi dinlenme alanları ve piknik alanları gelmektedir. Özellikle kendilerine yakın olan yerlerde kısa süreliğine dinlenmek isteyenlerin tercih ettiği bu alanlar orman içi dinlenme yeri olarak adlandırılmaktadır (Başaran vd., 2020). Orman içi dinlenme ve piknik alanları, ekonomik olması, rekreasyon faaliyetlerinin olması, ulaşım açısından kolay olması ve aynı zamanda doğal güzelliklere sahip olması gün geçtikçe buralardaki ziyaretçi yoğunluğunun artmasını sağlamıştır (Uzun & Müderrisoğlu, 2010).

1.7.3.6. Yayla Turizmi

Yaylalar, dönemlik olarak insanların hayvancılık faaliyetlerini sürdürdükleri yerleşim yerleridir. Son yıllarda yaylalarda hayvancılık faaliyetlerinin yanı sıra turizm faaliyetleri de görülmeye başlamıştır. Şehir yaşamının yorucu hayatından sıkılan ve klasik turizm faaliyetinden ziyade daha sakin ve doğayla iç içe olmak isteyen turistler yaylalara doğru seyahat etmeye başlamıştır. Yayla turizmi, geleneksel yaşam tarzının devam ettiği, nispeten bozulmamış doğal yapısı ile her geçen gün turistlerin ilgisini daha çok çekmektedir. Turizm Bakanlığınca yapılan çalışmalarda alternatif türler ve sürdürülebilir bir turizm anlayışı için yayla turizmine de dikkat çekilmiş ve 2015 yılı itibarıyla 23 yayla turizm merkezi olarak kabul edilmiştir. Ülkemizde özellikle Karadeniz Bölgesi yaylaları ile dikkat çeken destinasyonlar arasındadır (Sezer, 2015).

1.8. Eko Turizmin Etkileri

Turizm endüstrisi yapısı gereği sosyal, ekolojik ve ekonomik olarak toplum üzerinde bazı etkilere sahiptir. Turizmin temel ekonomik etkileri, döviz kazançları, devlet gelirin katkısı, istihdam ve gelir yaratılması ve bölgesel anlamda

kalkınmanın teşvik edilmesi ile ilgilidir. Bu etkiler turizm endüstrisinin hem makro düzeyde hem de ulusal düzeyde gerçekleşen ekonomik etkileridir. Turizmin gelişmesinden veya turizmin artışından dolayı kaynaklanan bazı etkiler de sosyal ve kültürel etkilerdir. Turizm, toplumda yapısal etkilere ve değişikliklere sebep olabilecek sosyal bir olaydır. Destinasyonlara gelen farklı kültürdeki insanların bir araya gelmesiyle beraber etkileşim başlamakta ve bu etkileşim olumlu ve olumsuz bazı etkilere neden olmaktadır. Örneğin bazı bölgelerde turizmden dolayı kültürel deformasyonlar yaşanırken bazı bölgelerde turizmin etkisiyle beraber kültürel miras ve geleneklerin korunması teşvik edilmektedir (Lickorish & Jenkins, 1997). Turizm etkileri üzerinde en çok tartışılan konu kuşkusuz ki çevreye olan etkisidir. Turizmin canlılığı aşırı kirliliğe neden olabilmektedir. Başta hava ve gürültü kirliliği olmak üzere, konaklama ve ulaşım tesislerindeki artış ve kontrolsüz turizm hareketleri çevreye geri dönüşü olmayan zararlar vermektedir. Ekoturizm gibi doğa temelli turizm türleriyle beraber yaşanan bu olumsuz etkiler en aza indirgenmeye çalışılmaktadır (Browne, 1996). Turizmin sosyal etkisi yerel halkın ve onların yaşam tarzlarını nasıl etkilediğiyle ilgilenirken, ekolojik etki turizm endüstrisinin fiziksel doğaya olan etkilerini ifade etmek ve ekonomik etki ise turizm endüstrisinin yerel ve ulusal ekonomiye katkılarını ifade etmektedir (Fennell, 2001).

Ekoturizm, hem ekonomik büyümeyi hem de çevreyi koruyan bir tür olduğu için biyoçeşitliliğin yoğun olduğu destinasyonlarda hızla büyümeye devam etmektedir (Brandt & Buckley, 2018). Aynı zamanda algılanan ekonomik, çevresel ve sosyal etkileri nedeniyle de ilgi görmektedir. Ekoturizm, hem gidilen destinasyonun kültürünün hem de nispeten bozulmamış doğanın tadını çıkarmak isteyen turistlerin tercih ettiği bir türdür. Bu sebeple ekoturizm hem doğayı korumayı teşvik etmekte hem de yerel halka sosyoekonomik anlamda katkı sağlamaktadır (Ma vd., 2019). Ekoturizm, korumayı destekleyen ve korunan alanlardaki yerel halka gelir sağlamak için bir stratejidir. Bu strateji ile destinasyonların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi için gelir ve yerel istihdam sağlanırken aynı zamanda topluluklarda bu bilincin oluşmasına katkıda bulunur. Ancak, ekolojik, sosyolojik ve ekonomik hedeflerin dikkatli planlama ve yönetimle gerçekleşmesi gerekmektedir. Planlanmamış bir uygulama destinasyonlarda olumsuz etkilere neden olacaktır (Jalani, 2012). Doğal çevre ve yerel topluluklar üzerindeki etkisi göz önüne alındığında ekoturizmin başarısı

yönetimlerin performansına bağlıdır (Almeyda vd., 2010). Ekoturizmin olumlu ya da olumsuz olmak üzere üç ana kategoride etkileri bulunmaktadır. Bunlar ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerdir.

1.8.1. Eko Turizmin Çevresel Etkileri

Ekoturizm, son 15 yılda turizm endüstrisi içerisinde en hızlı büyüyen türlerden biri olmuştur. Aynı zamanda, ekoturizm, yerel halk açısından sürdürülebilir geçim kaynağı, kültürel koruma ve biyolojik korunmanın teşviki açısından önemli bir araç olarak görülmektedir. Uluslararası Ekoturizm Derneği ekoturizmi çevreyi koruyan ve yerel halkın refah seviyesini maksimum düzeye çıkarmak için çaba gösteren doğal alanlarda meydana gelen sorumlu turizm olarak tanımlamaktadır. Ekoturizm planlı yapıldığında çevreyi ve yerel kültürü korumakta aynı zamanda turist içinde eğitici ve eğlenceli olmaktadır (Blangy & Mehta, 2006).

Geleneksel turizm ve kitle turizmi çevreyi hem fiziksel anlamda hem de kültürel anlamda etkilemektedir. Turizm endüstrisi biyoçeşitliliği zengin alanlarda, türler açısından en zengin ve türlerin tehdit altında olduğu alanlarda özellikle 1990 ve 2000 yılları arasında hızla artış göstermiştir (Christ vd., 2003). Ekoturizm, doğal alanlarda çevreye duyarlı bir seyahat olduğu için çevrenin korunmasında bir araç olarak kullanılmaktadır (Tseng vd., 2019). Çevresel koruma ekoturizmin en önemli hedeflerinden biridir. Bu nedenle ekoturizm, uzun vadede biyolojik çeşitliliğin korunmasında bir fırsat yaratmaktadır. Çevre ekoturizm talebini etkileyen en önemli etkenlerden biridir. Ekoturizm tanımına uygun şekilde yapıldığı zaman destinasyonlarda olumlu etkilerin yaşanmasına ve destinasyonun doğal kaynaklarının korunmasına olanak sağlayacaktır. Ekoturizmin çevreye olan olumlu etkileri (Taş, 2012) :

Ekoturizm bölgede ekonomik gelir kaynağı yaratarak tarım ağırlıklı bölgelerde, yeterli istihdamın olmadığı alanlarda yerel halka doğrudan ve dolaylı gelir kaynakları yaratmaktadır.

- Ekoturizm sürdürülebilir ilkesi sebebiyle ekoturizme elverişli destinasyonların uzun vadeli korunmasına olanak sağlamaktadır.

- Ekoturizm sayesinde biyoçeşitliliğin korunması sağlanmakta ve endemik türlerin yok edilmesi önlenmektedir.
- Ekoturizmde konaklama genellikle lüksten uzak kulübe tarzı konaklama tesislerinde gerçekleşmektedir. Bu konaklama tesislerinde genellikle kullanılan kaynaklar rüzgar ve güneş enerjisi gibi yenilenebilen kaynaklardır. Bu sebeple mümkün olduğu kadar kaynak kullanımı aza indirilmekte, doğaya zararı olmayan kaynaklar kullanılmakta ve az atık üretilmektedir.

Turizm faaliyetleri nedeniyle kaynakların kullanımı bozulmalara hatta bazı durumlarda yok olmalara neden olmaktadır. Turizm endüstrisi ihtiyaçlarının karşılanması turistik bölgelerdeki nüfusun sosyal ve ekonomik çıkarlarının yanı sıra çevreye ve kültürel alanların zarar verilmemesine de bağlıdır. Tüm turizm kaynakları bu bağlamda turizmin bir parçasıdır (Fennell, 1999). Ekoturizm, nispeten bozulmamış doğal alanlarda gerçekleşen bir turizm türü olduğu için ekoturizm açısından en önemli kaynak çevredir. Ekoturizm her ne kadar çevreye duyarlı bir turizm türü olarak tanımlansa da bazı kontrolsüz faaliyetler ekoturizm açısından olumsuz etkilerin yaşanmasına neden olmaktadır. Ekoturizmin kontrolsüz yapıldığı destinasyonlarda yaşanabilecek olumsuz etkiler (Akın vd., 2008):

- Kontrolsüz turist sayıları nedeniyle yaşanacak tahribatlar,
- Ormanlarda yaşanan tahribatlar (örneğin, turist çöplerinden sebep yaşanan kirlilikler)
- Ulaşım araçlarının sebep olduğu kirlilikler,
- İnşaat faaliyetlerinden dolayı yaşanan sorunlar,
- Ender türlerin yok olma endişesi,
- Turistlerin kontrolsüz faaliyetleri sebebiyle doğal kaynaklara verdikleri zararlar,
- Hayvanların habitatları ve üreme alanlarına yapılan kontrolsüz faaliyetler sonucu bazı türlerin üremeleri üzerindeki olumsuz etkiler.

Turizm faaliyetlerinden dolayı yaşanan olumsuzlukların olması bu alanlarda turizm faaliyetleri yapılmaması anlamına gelmemektedir. Düzgün planlanmış bir ekoturizm planı sayesinde bu alanlarda ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirilebilir ve olumsuz etkiler en aza indirilebilir. Ekoturizm faaliyetlerinin sebep olduğu etkileri en aza indirmek için alınması gereken bazı tedbirler (Akın vd., 2008) :

- Ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleştiği park ve alanlarda giriş creti almak,
- Yöreye ait bilimsel faaliyetlerin düzenlenen planlara dâhil edilmesi,
- Nesli tükenmekte olan tüm canlıların korunması ve remelerinin sağlanması aynı zamanda endemik bitki türlerinin korunması,
- vrenin ağaçlandırılması,
- Konaklama tesislerinin turizm ihtiyaçlarını karşılayacak oranda yapılması,
- Ekoturizm faaliyetleri sebebiyle bölgeye gelen turist sayısının taşıma kapasitesini aşmayacak şekilde sınırlanması gerekmektedir.

Ekoturizm faaliyetine katılan turistler diğer türlere katılan turistlere oranla daha sade hizmetlerden yararlanmakta ve bu sayede vreye verilen olumsuz etkilere en aza indirilmektedir. Daha çok korunan alanlarda gerçekleşen ekoturizm faaliyetlerinin ve kaynakların doğru şekilde kullanılmaması vrenin olumsuz yönde etkilenmesine ve olası faydaların azalmasına neden olacaktır. Turizmin faydalanmış olduğu tüm vresel kaynakların bozulmadan kullanılması ve korunması için tüm bu etkiler dikkate alınarak planların yapılması gerekmektedir (Taş, 2012).

1.8.2. Eko Turizmin Ekonomik Etkileri

Ekoturizm, doğal öğrenmeyi teşvik eden, vrenin korunmasına ve yerel halkın refahının yükseltilmesine odaklanan bozulmamış alanlara doğru yapılan sorumlu seyahatlerdir. Sürdürülebilir bir turizm anlayışı ve düşük etkili turizm hareketleri için ekoturizm turizm endüstrisi içerisinde önemini koruyan ve her geçen gün gelişen bir türdür. Özellikle doğayı ve bozulmamış doğal alanlara seyahat etmek isteyen turistlerin talepleri sayesinde ekoturizmin büyümesi devam etmekte ve yönetimler tarafından desteklenmektedir. Bu bağlamda ekoturizm, birçok ülkede turistler ve farklı sektörler arasında popülerlik kazanmıştır (Sangpikul, 2017).

Ekoturizm son zamanlarda turistlerin destinasyonlara çekilmesi ve gelen turistlerin ziyaretlerini tekrar etmeleri konusunda önemli bir faktör olmaya başladığı gözlemlenmiştir. Aynı zamanda ekoturizm, dünyanın en gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerinde döviz ve istihdam yaratmada önde gelen turizm kaynaklarından biri olmuştur. Genel olarak ülkeler makro ve mikro anlamda ekonomiye potansiyel katkı sağlayan, alanların korunmasını ve ülkeler arası işbirliklerinin teşvik edilmesini

desteklemektedir (Amalu vd., 2017). Ekoturizm, iş fırsatları, gelir yaratma, kadınların turizmde istihdam sağlamasına yardımcı olmasına yardım olmaktadır. Ulusal ve yerel yönetimler, turizmi ekonomik kalkınmayı teşvik etmenin bir yolu olarak görülmektedir. Turizmden elde edile gelirler ülke içerisinde çeşitli şekilde kullanılmaktadır. Örneğin, elde edilen gelirlerle altyapı geliştirilmekte, yerel toplulukların refah seviyesi yükselmektedir. Aynı zamanda ekoturizm sayesinde yerel istihdam yaratılmaktadır. Yerel istihdamın bölgelerde yaratılması sayesinde destinasyonlar korunmakta, yerel halkın ekoturizmden faydalanması sayesinde ekoturizm ve turizmi desteklemektedir. Ekoturizm sayesinde elde edilen gelirlerle biyoçeşitliliğin korunması ve uzun vadeli sürdürülebilirliğin sağlanması için fonlar yaratılmaktadır (Witt, 2011). Dolaylı olarak, ekoturistlerin otantik yerelde üretilen mal ve hizmetleri tercih etmesiyle ekoturizm yüksek gelir ve istihdam etkisi yaratmaktadır. Ekoturizmin ekonomi üzerindeki olası olumlu etkileri (Tisdell, 1996) ;

- Ekoturizm sayesinde destinasyonlarda hem doğrudan hem de dolaylı istihdamlar sağlanabilmektedir.
- Ekoturizm ile beraber oteller, restoranlar, hediyelik eşya dükkânları, turizm endüstrisini destekleyen seyahat acentaları gibi birçok faaliyet alanı sayesinde yerel ekonominin büyümesine katkı sağlanmış olmaktadır.
- Ülkeye gelen yabancı turistler sayesinde döviz girdisinde artışlar yaşanmaktadır.
- Ekoturizm, özellikle tarımsal istihdamın az veya yetersiz olduğu bölgelerde yerel ekonominin çeşitlenmesini sağlamaktadır.
- Ekoturizm faaliyetlerinin olduğu bölgelerde altyapı olanakları, iletişim ve ulaşım gibi birçok alanda gelişmelerin yaşanmasına olanak sağlanmaktadır.
- Ekoturizm, yerel ürünlere olan talebin artmasını sağlamaktadır.
- Ekoturizm tarımsal alanların verimli kullanılarak doğal alanların korunmasına katkı sağlamaktadır.
- Ekoturizm faaliyetleri gerektiği şekilde yerine getirilirse kendini finanse eden kaynaklar yaratılarak doğal ve kültürel mirasın korunmasına araç olarak hizmet etmektedir.
- Ekoturizm, ekonomik faydalar sağlayarak yerel kültürün korunmasına katkı sağlamaktadır. Özellikle yerel halk tarafından üretilen el sanatları gibi kültürel değere sahip eşyalar sayesinde yerel halk kültürün korunması konusunda teşvik edilmektedir.
- Ekoturizm, kültürler arası iletişimin oluşmasına ve gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Ekoturizm ile beraber her durumda her toplum için olumlu etkiler ya da büyük kazançlar elde edilmesi beklenemez. Bu sebeple ekoturizmin olası olumsuz etkileri de dikkate alınmalıdır. Kontrolsüz ve gerektiği şekilde planlanmayan her alternatif tür gibi ekoturizmin de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Ekoturizmin olası olumsuz ekonomik etkileri (Taş, 2020);

- Ekoturizm bölgede tesislerin artmasına, kaynakların tükenmesine ve bunlara bağlı olarak arazi satışlarında fiyat artışlarına neden olabilmektedir.
- Ekoturizm sebebiyle artan turizm faaliyetlerini fırsat bilen yatırımcılar vergi kaçırabilmekte ve bölgeden olmayan kişilerin bölgede yatırım yapması yerel halkın bundan olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır.
- Ekoturizm doğası gereği doğal alanlarda ve nispeten bozulmamış yaban hayatın yoğun olduğu bölgelerde gerçekleşen turizm faaliyetleridir. Buradaki yaban hayatın korunması bazı canlıların yok olmasına ya da zarar görmesine neden olabilmektedir.
- Ekoturizm faaliyetleri gereği bölgede artan turizm hareketliliği nedeniyle su ve enerji tüketiminin artması bölgede kesintilerin yaşanmasına neden olacaktır.

Ekoturizmin yukarıda belirtilen olumsuz etkilerinin yanında, eğer ekoturizm faaliyeti yerel halkın ihtiyacına yönelik değilse faaliyetlerin olumsuz sonuçlanmasına, yeterli bilgi ve beceriye sahip olmayan yerel halkın istihdam edilmesinin yerine dışarıdan iş gücünün temin edilmesi yerel halkın ekonomik gelirine bir katkı sağlanmamasına neden olacaktır. Yine ekoturizm nedeniyle yapılan harcamaların bölge dışından temin edilmesi yerel istihdamı olumsuz etkileyecektir. Aynı zamanda ekoturizm faaliyetlerine katılan turistlerin eko turlara acenteler ve seyahat operatörlerinin hazırlamış olduğu tur dahilinde katıldığı yine yerel halka ekonomik bir katkı sağlanmayacaktır (Zere, 2020). Ekoturizmin en önemli amacı olan yerel halka olan katkı dikkate alındığında bu durumların yaşanması da yerel halkın ekonomik anlamda bir refah seviyesine ulaşmasına engel olacaktır.

1.8.3. Eko Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri

Doğal alanlarda gerçekleştirilen ekoturizm sadece doğal çevrenin değil aynı zamanda kültürel değerlerinde korunmasını teşvik etmektedir. Sadece doğal kaynaklar değil yerel halkın kültür, örf ve adetinin de önemli olduğu ekoturizm faaliyetlerinde

turistler geldikleri yörenin kültürünü de deneyimlemek istemektedir. Bu sebeple ekoturizmin kültür üzerindeki etkisi de önemlidir.

Ekoturizmde sürdürülebilir bir felsefenin benimsenmesi konusunda yerel halkın kültürünün yaşatılması gerekmektedir. Kültürel mirasın ve kaynakların yok olmaması için destinasyonlarda turizmin çeşitlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda yerel halk ve turistlerinde kültürel değerlerin gelecek nesiller tarafında da kullanılabilmesi için bu değerlere sahip çıkması ve korunmasının sağlanması gerekmektedir (Özkök & Gümüş, 2009). Ekoturizmin yerel topluluklar üzerindeki olumlu etkileri üzerinde yapılan çalışmalarda ekoturizm faaliyetlerinin yapıldığı destinasyonlarda eğitim ve gelir düzeylerinde artışların olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu destinasyonlarda yaşayan yerel halkın gelecekle ilgili yüksek beklentileri olduğu görülmüştür. Ekoturizm ile beraber ev sahibi toplulukların tarihsel ve kültürel sürekliliği koruma konusunda daha bilinçli hale geldikleri de gözlemlenen etkiler arasındadır (Herbig & O'Hara, 1997). Ekoturizmin olumlu sosyal etkileri (Taş, 2020);

- Ekoturizmle beraber destinasyonlarda alt yapı geliştirilmektedir.
- Destinasyonlarda hem yerel halk açısından hem de turistler açısından gelişmiş sağlık hizmetleri sunulmaktadır.
- Ekoturizm sayesinde yerel halk için geliştirilmiş eğitim programları oluşturulmaktadır.
- Ekoturizm bölge halkının yaşam şartlarının iyileşmesini sağlamaktadır.
- Ekoturizm sayesinde yerel halk geçmişe ait değerlerinin korunmasına yardımcı olmaktadır.
- Ekoturizm bölgede geleneksel mimarinin korunmasına katkı sağlarken, yabancılara daha iyi hizmet etmek için okuryazarlığın artmasına ve yabancı dillerin öğrenilmesine olanak sağlayacaktır.

Ekoturizm faaliyetlerinin olumlu etkileri olduğu gibi toplumda olumsuz olarak değerlendirilebilecek negatif etkileri de bulunmaktadır. Turizmin bir bölgede gelişmesi, bölgede turist sayısının artmasına neden olacaktır. Bunun sonucu olarak özellikle doğal kaynaklar olduğundan fazla tüketilecek, tesislerde ve bölgede oluşan kalabalık yerel halkın sakinliğini ortadan kaldıracaktır. Bu durum bazı bölgelerde yerel halkın turistlere karşı agresif olmalarına, bazı bölgelerde turistlerin bölgede istenmemesine sebep olacaktır. Yoğun olarak turist gelişlerinin olduğu destinasyonlarda turistler verilen hizmetleri yerel halktan daha fazla kullanmaya

başlaması da yerel halk ve turist arasındaki ilişkiyi olumsuz etkileyecektir. Turizm faaliyetlerinin bir bölge artış göstermesi istihdamında artmasına olanak sağlayacaktır. Fakat bazı durumda işverenlerin yerel istihdamdan daha çok yerel halktan olmayan istihdama yönelmesi yerel halkın düzensiz bir gelire sahip olmasına neden olacaktır (Browne, 1996).

Sosyal etkileri gibi turizmin kültürel anlamda da olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Turizmin faaliyetlerinin bölgede kontrolsüz yapılması, yerel halkın kendi öz kültürüne sahip çıkmaması bölgede kültürün bozulmasına sebep olacaktır (Browne, 1996). Turizm farklı kültür değerlerine sahip kişileri bir araya getirdiği için bazı destinasyonlarda kültürel çarpışmaya neden olabilmektedir. Bir destinasyonda kültürel çarpışma sonucu meydana gelecek olası durumlar (Gee vd., 1984) ;

- Hoşgörü, hem yerel halkın hem de turistlerin bir arada olduğu ve herhangi bir olumsuz sonucun olmadığı durumdur.
- Ayrışma, turistlerin ve yerel halkın birbirinden uzak durduğu, turistlerin özel turistik alanların dışına çıkmadığı, yerel halk ile temasının en az olduğu durumdur.
- Karşıtlık, yerel halkın turistlere karşı kaba ve asık suratlı olduğu ya da turistlerin yerel halkı küçük gördüğü ve yerel halkı redettiği durumlardır.
- Nüfuz, bu durumda her iki grubunda birbiri kültürel değerlerini aldığı durumlardır.

Turizm, yukarda belirtilen kültürel olumsuzlukların yanında toplumda kültürel değerlerin önemini arttırarak korunmasına yardımcı olmaktadır. Turizmin faaliyet alanlarından biri olan arkeolojik alanların korunmasının teşvik edilmesi, birçok değerın gelecek nesillere aktarılması için korunmasının önemi bu duruma bir örnektir.

1.9. Eko Turizmin Kitle Turizm İle Karşılaştırılması

Ekoturizm, kitle turizminin eksik olduğu varsayılan özelliklerini bünyesinde barındıran doğa temelli bir alternatif turizm türü olarak tanımlanmaktadır. Ekoturizm tanımı yapılırken üç temel unsura vurgu yapılmaktadır. Bu unsurlardan ilki, ekoturizmde çekim noktaları doğal ortamlar, hayvan ve bitki türlerinin bulunduğu yerlerdir. Bu sebeple ekoturizm doğaya dayalı bir türdür. İkinci vurgulanan unsur, turistler ve doğal çevre arasındaki etkileşim sonucu öğrenmeyi esas alır. Daha çok

öğrenme odaklı olduğu için “3S” gibi dinlenme odaklı türlerden ayrılmaktadır. Son olarak, ekoturizm diğer türlerden farklı olarak sürdürülebilirlik ilkesine dayalı olmak zorundadır (Weaver, 2001).

Ekoturizm ve kitle turizmi genellikle turizm endüstrisi içinde iki uç nokta olarak kabul edilmektedir. Bu iki kavram arasındaki en temel fark, katılan turist sayısı ve turistlerin destinasyonlarda sebep oldukları çevresel etkilerdir. Ekoturizm doğal çevreyi korumayı teşvik eden aynı zamanda ekolojik, sosyokültürel ve ekonomik sürdürülebilirliği vurgularken, kitle turizmi bunu tersine deniz, kum, güneş ve turist akışının fazla olması nedeniyle bir takım olumsuzluklara neden olan bir tür olarak tanımlanmaktadır. Ekoturizmin bazı dezavantajları bulunmasına rağmen destinasyonlar açısından ekoturizm en kabul edilebilir tür olarak kabul edilmektedir (Ivanov & Ivanova, 2013). Ekoturizm, turizm endüstrisi içerisinde kitle turizmine bir alternatif olarak büyüyen bir segmenttir. Dikkatli şekilde planlanır ve yönetilirse ekoturizm kitle turizminin neden olduğu sorunlara çözüm olabilecektir.

Kitle turizmi yapısı gereğiyle, doğaya, bireysel davranışlara, toplumsal ilişkilere, ahlaki davranışlara ve yerel halkın sosyo-kültürel çevresini tahrip etmektedir. Fakat ekoturizm, turizm endüstrisi içerisinde en hızlı büyüyen segmentin olmanın yanı sıra tahrip edilen tüm bu ilişkilerin korunmasını ya da tahribatın en aza inmesini amaçlamaktadır. Ekoturizm, çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını dikkate alan bir turizm türüyken, kitle turizminin özellikleri ekoturizm ile karşıtlık göstermektedir. Örneğin ekoturizm çevreyi, flora-faunayı, vahşi yaşamı, habitatları korumasını teşvik ederken kitle turizmi çevrenin tahribine neden olma potansiyeline sahiptir (Khan, 1997).

Kitle turizmi, aynı destinasyonlara aynı dönemlerde çok sayıda turist gelmesi olarak tanımlanmaktadır (Chong, 2019). Ekoturizm ise, doğal ortamları deneyimlemek isteyen az sayıda insanın katılım gösterdiği bir türdür (Weaver, 2002). Alternatif türlerden biri olan ekoturizm tıpkı diğer alternatif türler gibi niceliğe değil niteliğe önem vermektedir. Kitle turizminde turistler pasif turist rolündeyken, ekoturizmde turistler günlük yaşama ve faaliyetlere aktif olarak katılan turistlerdir. Kitle turizmine katılan turistlerin belirli bir finansal gücü bulunmakta ve bu sebeple destinasyonlara oldukça fazla turistler gelmektedir. Bu turistlerin kalabalık olması çoğu zaman ekonomiye katkı sağladıkları anlamına gelmemektedir. Çünkü turistler her şey dâhil

sistemde konaklamakta ve sınırlı şekilde ekonomiye katkı sağlamaktadır (Belias vd., 2017). Ekoturizme katılan turistlerin kitle turizmine katılan turistlere oranla eğitim durumu yüksektir ve buna bağlı olarak gelirleri kitle turizmine katılan turistlerin gelirlerinden daha yüksektir. Bu sebeple, ekoturizme katılan turistlerin seyahat uzunluğu ve gittikleri destinasyonlardaki harcamaları kitle turizmine göre daha fazladır (Wight, 1990).

Kitle turizmi, hızlı gelişim gösteren, kontrolsüz ve kısa vadeli sektörel özelliklere sahiptir. Turist davranışları açısından kitle turizmi daha büyük grupların olduğu, yerel halkın kültürel değerlerine, gürültü ve kirliliğe dikkat etmeyen daha çok rahatlığına önem veren kişilerden oluşan bir turist profiline sahiptir. Kitle turizminde turist sayısının fazlalığı nedeniyle aşırı yapılaşma ve bina yoğunluğu bulunmaktadır. Bunun tam tersine ekoturizm, nispeten daha küçük ölçekli, uzun vadeli ve doğanın zarar görmediği sektörel özelliklere sahip bir türdür. Ekoturistler, kitle turistlerinin tam tersine doğaya ve çevrenin kültürel değerlerine saygılı gruplardır. Aynı zamanda ekoturistler gittikleri destinasyonlarda yerel halk ile samimi ilişkiler içinde bulunmaktadır. Ekoturizm konaklama işletmeleri kitle turizminden farklı olarak otantiği korunmuş, küçük işletmelerdir. Kitle turizminde elde edilen gelir bölge dışına da kayabilmekteyken, ekoturizmde elde edilen gelirin çoğu yerel halkta kalmaktadır (Swarbrooke, 1999).

Her iki tür turizminde tamamen kusursuz olduğunu düşünmek yanlış olacaktır. Fakat ekoturizm kitle turizmine oranla daha koruma odaklı bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada ekoturizm ile ilgili olarak dikkat edilmesi gereken en önemli unsur planlamanın dikkatli ve iyi bir şekilde yönetiliyor olabilmesidir. Gerekli olduğu gibi yönetilen ekoturizm sayesinde kitle turizmin sebep olduğu olumsuz etkiler en aza indirilebilecektir.

1.10. Ekoturizmin Yerel Halk İle İlişkisi

Ekoturizm, ekolojik ve doğa sürdürülebilirliğini turizm ile ilişkilendiren doğa temelli alternatif bir turizm türüdür. Ekoturizm, korunan alanlar, doğal alanlar ve bu alanlarda devam eden kültürel değerlerin korunmasını teşvik etmektedir. Bunların yanı

sıra bu bölgelerde yaşayan yerel halkın refah seviyesini de dikkate alan ekoturizm, yerel sanatların pazarlanması, iş istihdamının sağlanması gibi özellikleriyle topluma yarar sağlamaktadır. Ekoturizmin bir bölgede gelişebilmesinin en önemli sebebi bölge halkının ekoturizme olan desteğidir. Kırsal bölgelerde ekoturizmin başarısından söz edebilmek için yerel halkın bu sürece dâhil edilmesi ve her konuda paydaşlarla aynı fikirde olması gerekmektedir. Bu süreçte yerel halkın aktif katılımı beklenmektedir. Yapılan ve düzenlenen planda yerel halkı aktif olarak bu sürece katılmazsa beklenen gelişim sağlanamayacaktır (Adom, 2019).

Ekoturizm kavramı içerisinde vurgulanan yerel halkın refah düzeyinin dikkate alınması aynı zamanda bu kavramın toplumsal temelli bir yaklaşım olduğunu göstergesidir. Ekoturizm kavramına toplumsal temelli bir yaklaşım ile bakılması hem insanların yaşamlarının kalitesinin artmasına hem de kaynakların korunmasının teşvik edilmesine yardımcı olmaktadır. Ekoturizm kavramı, çevreye duyarlı aynı zamanda yerel toplulukların gerçekleştirilen her faaliyet üzerinde yüksek derecede kontrol sahibi olmalarını ve plana dahi olmalarını amaçlamaktadır. Bir bölgede ekoturizm faaliyeti gerektiği gibi uygulandığı zaman yerel topluluklara kalıcı ekonomik kazanımlar sağlamaktadır. Ekoturizm faaliyetleri sonucu elde edilen gelirler yerel toplum içerisinde birçok hanede paylaşılabilir (Scheyvens, 1999).

Yerel topluluklar geleneksel turizm türlerinin sebep olduğu sosyal ve çevresel sorunlarını neredeyse her zaman yaşamalarına rağmen faydalarından nadiren pay alabilmektedir. Bu sebeple ekoturizm yerel toplulukların gerçekleşen faaliyetlerden sosyal ve çevresel olarak en büyük faydayı almalarını sağlamaktadır (Stronza & Gordillo, 2008).

Ekoturizm, doğal kaynakları koruyan ve yerel halkın refahını dikkate alan bir tür olması nedeniyle gerçekleşen faaliyetler sonucunda özellikle yerel halkın bundan en yüksek faydayı almasını amaçlamaktadır. Korunan alanlarda gerçekleşen ekoturizmde, turist sayısının miktarı, zamanlaması, faaliyetlerin gerçekleşeceği destinasyonlar konusunda yerel halkın karar verme sürecinde yer alması kültürel olumsuzlukların da en aza indirilmesini sağlayacaktır. Yerel halkın bu tür karar alma süreçlerinde sürece dâhil olması kendi kültürel değişimlerini ve kültürün korunmasını kontrol etme gücüne sahip olmalarında da etkili olacaktır (King & Stewart, 1996). Kırsal alanlarda iyi planlanmış ekoturizm sayesinde, bölgenin kültürüne ait yerel el

sanatlarının pazarlanması ve korunması sağlanacaktır. Yerel bölgelerde halkın kültürel mirası ve gelenekleri aynı zamanda halkın bu süreçteki desteği o bölgelerde etkin ekoturizm faaliyetlerinin yaşanmasına sebep olmaktadır (Adom, 2019).

Ekoturizm faaliyetleri sayesinde bir bölgede faydanın en üst düzeyde olması için yerel halkın tasarlanan programda, maliyetlerin belirlenme sürecinde ve elde edilen gelirin hangi paydaşlar arasında nasıl paylaşılacağına dair karar verme sürecinde yetkilendirilmesi gerekmektedir (Akama, 1996). Bu sayede ekoturizm bölgede yerel halka en üst düzeyde yarar sağlayan bir turizm türü olacaktır. Yerel halkın ekoturizm sürecine dâhil edilmesi olumlu etkilere ve sonuçlara ulaşılmasına olanak sağlayacaktır. Yerel halkın bu sürece dâhil edilmesi ile beraber elde edilen etkiler şu şekilde sıralanmaktadır (Mitchell, 1998):

- Bölgede ekoturizm faaliyetleriyle beraber tüm paydaşlar arasında farkındalık yaratılmış olunacaktır.
- Belirli bir ekoturizm planı ya da projesinde halkın katılımı ile yerel vakıflar arasında ilişkiler analiz edilebilecektir.
- Ekoturizm faaliyetine halkın katılıyor olması sürecin nasıl planlanacağı ve bundan nasıl etkilenileceği konusunda fikir sahibi olmaya yardımcı olacaktır.
- Yerel halkın dâhil edildiği bir ekoturizm projesinde olası sonuçların, ekonomik ve sosyal etkilerin nasıl olacağı konusunda bir fikir yürütülmesini sağlayacaktır.

Ekoturizmin en büyük katkılarından biri sürdürülebilir bir kalkınma ile beraber hedeflere ulaşmak için yapılan faaliyetlerin oluşturulmasını sağlamaktır. Bir ekoturizm faaliyetinin faydalarının en yüksek düzeye çıkarılması için yerel halkın planlama ve yönetime nasıl katılacaklarının da tanımlanması gerekmektedir. Sonuç olarak ekoturizm yerel toplulukların doğal alanlardaki geleneksel değerlerinin korunması, kırsal alanlarda bulunan halkın ekonomik olumsuzluklarının giderilmesi konusunda önemli bir araç olarak görülmektedir. Biyoçeşitliliğin korunması, kültürün bozulmaması ve ekonomik faydanın en üst düzeye çıkarılması bakımından tüm süreçlere yerel halk da dâhil olmak üzere bütün paydaşların katılımı sağlanmalıdır. Ekoturizme tüm paydaşların aktif olarak katılıyor olması hem bölgenin korunması hem de etkilerin olumlu olması bakımından bölgeye oldukça yarar sağlayacaktır (Drumm & Moore, 2005).

1.11. Dünya’da Eko Turizm

Turizm endüstrisi hem dünya da hem de ülkemizde son yıllarda hızla gelişim göstererek endüstri alanları arasında önemli bir endüstri kolu olmuştur. 1990’lı yıllara kadar kitle turizminin yaygın olması, kitle turizminin verdiği zararların hızla artması, insanların turizm taleplerinin değişmesi gibi nedenlerle alternatif turizm arayışları ön plana çıkmıştır. Belirli zaman aralığında yapılan turizm faaliyetlerine karşı, insanların doğayla baş başa olma isteği gibi faktörlerin etkisiyle beraber ortaya çıkan alternatif türlerden bir tanesi ekoturizm olmuştur (Ankaya vd., 2018). Ülkelerdeki turistlerin demografik özelliklerinin gittikçe değişmesi, 3S (deniz, kum, güneş) turizminden sıkılan turistler ve aynı zamanda ekoturizm alanında uzmanlaşan acente, tur operatörleri ve işletmelerin artması ekoturizm endüstrisinin hızla gelişmesini sağlamıştır (Gale & Hill, 2009).

Ekoturizm, dünyanın en büyük endüstrilerinden biri olan turizm endüstrisi içerisinde hızla büyüyen niş bir pazardır. 2004 yılında uluslararası turist varışları % 10’dan fazla artarak 763 milyonluk tüm zamanların rekoruna ulaşmış ve takip eden yıllarda artış devam etmiştir. Ekoturizmin bu küresel pazar içerisinde önemli bir alt küme olduğu ve ekoturizm faaliyetlerinin hızla artmaya devam ettiği yapılan araştırmalarda görülmektedir (Duffy, 2008). Araştırmacılar ekoturizmin diğer tüm turizm türlerinden daha hızlı bir büyüme gösterdiği ve bu büyümenin %10 ila % 30 arasında olduğunu savunmaktadır (Donohoe & Needham, 2008).

Doğanın korunmasını teşvik eden ekoturizm 1980’lerde büyük ölçüde turistlerin zevk ve hayranlık uyandırdığı için doğaya yapmış oldukları seyahat olarak tanımlanmıştır. Ancak bu tanım gün geçtikçe revize edilmiş ve doğayı koruyan, ekonomik faydalar, yerel halkın katılımının sağlandığı ve ziyaretçi memnuniyetinin de dikkate alındığı doğa temelli bir tür olarak değiştirilmiştir. Gelişmekte olan ülkeler açısından ekoturizm, biyolojik çeşitliliğin korunması ve bölgeler için istihdam yaratması bakımından bir politika olarak kabul edilmiştir (Aseres & Sira, 2021). Ekoturizmin hızlı gelişim göstermesi ve destinasyonlar açısından önemli olmasının etkisiyle beraber 2002 yılı Birleşmiş Milletler tarafından Ekoturizm yılı olarak ilan edilmiştir. Uluslararası Ekoturizm Yılı olarak belirlenen 2002 yılında Dünya Ekoturizm Zirvesi Quebec’te düzenlenmiştir. Quebec’te düzenlenen Ekoturizm

Deklarasyonunda Dünya Ekoturizm Nihai Raporu yayınlamış ve bu raporda ekoturizm tanımını yapılırken beş farklı kriter üzerinde durulmuştur. Bu kriterlere göre ekoturizm tanıtımı yapılırken “doğa temelli ürün”, “minimum etki”, “çevre eğitimi”, “korumaya katkı” ve “toplumsal etki” kriterleri üzerinde durulması gerektiği savunulmuştur (Donohoe & Needham, 2013). 2002 yılında Quebec’te düzenlenen bu deklarasyondan sonra ekoturizm faaliyetleri daha da gelişim göstermiş ve dünya üzerinde birçok ülkede ekoturizm faaliyetleri başlamıştır.

Ekoturizm, dünyanın en büyük ekonomik sektörlerinden biri olan turizmin sağlam ve en hızlı büyüyen bileşenidir. Bu büyüme sadece uluslararası turizm ekonomisinin bir bileşeni değil aynı zamanda ülkelerin ulusal turizm ekonomik gelirlerinin de gittikçe büyümesine yardımcı olan bir bileşendir. Kanada, Kosta Rika, Avustralya, Çin gibi ülkeler zengin biyolojik çeşitliliğe ve ekolojik alanlara sahip olmaları nedeniyle bu büyümeden pay alan ülkelerdendir (Donohoe & Needham, 2008). Bu sebeple dünya üzerinde ekoturizm faaliyetlerinin yaygın olarak görüldüğü ülkelerden ve destinasyonlardan bazıları: Amerika, Brezilya, Kanada, Yeni Zelanda, Avustralya, Asya ve Avrupa kıtalarında yer alan destinasyonlardır. Amerika’da bulunan Yellow Stone Milli Parkı ülkenin başlıca ekoturizm faaliyetlerinin yürütüldüğü destinasyonların başında gelmektedir. Aynı zamanda Yosemite, Sequoia ve Kings Canyon Milli Parkı ekoturizm kapsamında ekoturistlerin sıkça ziyaret ettiği yerlerdendir. Kanada’da bulunan Laurentin dağlarındaki yürüyüş parkurları, göller ve ormanlar, Niagara Şelalesi ekoturizm açısından turistleri cezbeden diğer destinasyonlardır (Çetin, 2001).

Kanada, ekoturizm faaliyetlerinin ve ilk deklarasyon olan Quebec Deklarasyonunun yapıldığı yerdir. Kanada sahip olduğu doğal alanları, operatörlerin, kamu ve özel sektörün desteğiyle potansiyel bir ekoturizm destinasyonu haline gelmiştir. Bu bağlamda önemli alanlara ev sahipliği yapabilecek çok sayıda operatör kurulmuş ve bu operatörler ekoturizm fırsatları sağlayarak bölgesel ekonomik ve ekolojik sürdürülebilirliğe katkı sağlamıştır. Ayrıca Kanada’nın yaklaşık %10,45’lik kara parçası şuanda korunan alan olarak kabul edilmiştir (Donohoe & Needham, 2008). Bu oran içerisinde Kanada’nın % 2’lik kara kütlesi milli parklar olarak korunmaktadır. Kanada’da bulunan bu milli parklar biyofiziksel kaynakların korunması için geliştirilen sistemlerden yalnızca bir tanesidir. Ayrıca Kanada’da 38

milli park bulunmakta ve bu parkların bugün ki haline gelmesi yaklaşık olarak yüz yıl sürmüştür. 1987 yılında Brundtland Komisyonu tarafından belirtilen standartlara bağlı kalan Kanada Hükümeti Yeşil Plan adında bir plan belirlemiş ve buna göre ekoturizmde bazı hedefler koymuştur. Bu hedeflere göre 1996 yılına kadar en az beş milli park kurulmuş, projeyi tamamlamak için geri kalan 13 park için anlaşmalar yapılmıştır. Bu tür plan ve projeleri benimseyen Kanada ekoturizm konusunda öncü ülkelerden biri haline gelmiştir (Fennell, 2001).

Meksika ekoturizm potansiyeli olan bir diğer ülkedir. Meksika’da çevresel ve sosyo-ekonomik koşullar, ziyaretçi sayıları bakımından farklılık gösteren çok sayıda korunan alan bulunmaktadır. Ülkede korunan alanların yönetim ve planlarının geliştirilmesinden, yürütülmesinden ve denetlenmesinden sorumlu kurumlar bulunmaktadır. Örneğin bu görevlere doğrudan dahil olan ve korunan alanlar içinde çevre yasalarının uygulanmasından sorumlu olan devlet kurumu PROFEDA’dır. Meksika’da bulunan korunan alan ve milli parkların nispeten küçük olanları 1930’larda kurulmuş ve rekreasyon alanı olarak hizmet vermiştir. Daha geniş ve günümüze daha yakın zamanlarda kurulan alanlarda ise amaç biyoçeşitliliği korumaktır. Bu alanlar genellikle Yucatan ve Baja yarımadaları üzerinde bulunan alanlardır (Brenner & Job, 2006).

Ekoturizm potansiyeli olan destinasyonlardan bir diğeri de Kenya’dır. Kenya’da ekoturizm faaliyetleri milli parklar ve rezervler koruma altına alınması ve avlanma ile alakalı değişikliklerle başlamıştır. 1980’lerde artan ziyaretçi sayılarıyla beraber sektörde bir patlama yaşanmıştır. İlerleyen dönemlerde yapılan ekoturizm faaliyetlerinde turizmin kırılgan yapısından dolayı vahşi yaşamı tehdit eden ve ziyaretçi deneyimini en aza indiren durumu ortadan kaldırma çabası üzerine durulmuştur. 1990’lardan sonra oluşturulan ve günümüze kadar devam eden planlarda küresel çevresel kaygılar doğrultusunda topluluk katılımı, ziyaretçi bağlantısı ve çevrenin korunmasına vurgu yapılmıştır. Son on yılda Kenya’da ekoturizmin gelişiminde özel sektör, devlet kurumları ve diğer aracı kuruluşlar sayesinde birçok başarı elde edilmiştir (Okech, 2011).

Bir Orta Amerika ülkesi olan Beliz nüfus yoğunluğu bakımından düşük olmasına rağmen hem biyolojik çeşitlik hem de çevresel kaynak yoğunluğu bakımından oldukça fazla alana sahiptir. Özellikle doğal alanlar ve kültür turizmiyle

ilgilenen ziyaretçiler için çeşitli cazibe merkezi sunan Beliz sahip olduğu özellikleri nedeniyle kalkınma stratejisi olarak ekoturizme odaklanmıştır. Belize'nin önemli bir kısmı milli park olarak ya da rezerv olarak belirlenip koruma altına alınmıştır (Lindberg vd., 1996). Belize resifi dünyanın en uzun ikinci resifidir ve ülkenin turizm gelişimini oldukça etkilemiştir. Doğal alanlar birçok hayvanın yaşam alanını oluşturmakta ve birçok bitkiye ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca doğal güzelliklerinin yanında Maya Harabeleri ülke için önemli turizm destinasyonlarından biridir. 1980'lerde başlayan turizm faaliyetleri 1990 yılına geldiğinde Beliz'e gelen turist sayısı yerel halkın sayısını geçmiştir. 1985-1989 yılları arasında beş yıllık ekonomik kalkınma planıyla turizm ülkenin kalkınma stratejisi olarak kabul edilmiştir. Hükümet zengin doğal kaynakların varlığından dolayı kitle turizminden ziyade ekoturizmi benimsemiştir. Bu bağlamda hükümet tüm alanın üçte birini oluşturan bozulmamış alanları ulusal rezerv ve parklar olarak ayırmış, bu duruma bağlı olarak planlar oluşturmuştur (White & Timothy, 1999).

Ekoturizm faaliyetlerinin yürütüldüğü bir Orta Amerika ülkesi olan Kosta Rika'nın turist sayısı 1970 yılında 155.000 iken 2000 yılında bu sayı 1 milyonu geçmiştir. Turizmin bölgede bu denli artmasının sebebi olarak birçok faaliyetin ekolojik olmasından kaynaklandığı görülmüştür. 1980'lerin sonunda Kosta Rika'da ekoturizmde bir yükseliş başlamış ve 1987'de 287 bin olan yabancı turist sayısı 1999'da 866 binlere ulaşmıştır. Kosta Rika'nın ekoturizm gelişim sürecinde öncelikli olarak ulaşım üzerinde çalışmalar yapılmıştır. 1931 yılında Ulusal turizm Konseyi kurulmuş fakat bu kurul iç turizmi teşvik etmiştir. 1953-1954 yılı sonrasında yabancı turist kavramı ile tanışan Kosta Rika 2002 yılında Birleşmiş Milletler Uluslararası Yılı ilan edildiğinde dünya çapında bir model olarak gösterilen ekoturizm destinasyonlarından biri olmuştur (Jones & Spadafora, 2017).

Hawaii, yılda altı milyondan fazla ziyaretçi sayısına ulaşan önemli bir turizm destinasyonudur. Turizmin Hawaii ekonomisine katkısı oldukça büyüktür. Hawaii, dünyanın en çeşitli eko sistemlerine ev sahipliği yapmaktadır. 1999 yılında ekoturizm Hawaii'nin 10 milyar dolarlık turizm gelirinin yaklaşık 669 milyonluk kısmını oluşturmuştur. Ekoturizmin ekonomik faydalarının yanı sıra bu yaklaşım sayesinde yerel toplulukların da faydası dikkate alınmıştır (Darowski vd., 2006). 2003-2008 yılları arasında Hawaii Adalarında turizm gelişimini sağlamak için üç yüz milyon

dolar harcanmıştır. Hawaii’de 1999 yılında devlet tarafından finanse edilen bütçenin yarısından fazla ekoturizm projelerine ayrılmıştır (Cusick vd., 2010).

Çin, on sekizinci yüzyıl da yaşanan olaylardan sonra 1978 yılında turizm faaliyetlerine başlamıştır. Çin Ulusal Turizm Ajansı 2007 sonunda üç yüz milyon kişinin kırsal alanları ziyaret ettiğini ifade etmiştir. Son 20 yılı aşkın süredir Çin’in birçok bölgesinde korunan alanlar için 40’tan fazla turizm projesi oluşturulmuştur (Zhuang vd., 2011).

Endonezya, birden çok adadan oluşan dünyanın en büyük takımadasıdır. Endonezya, Brezilya’dan sonra en fazla biyo çeşitliliğe sahip ikinci ülkedir. Aynı zamanda flora, fauna ve kültür çeşitliliği sayesinde ekoturizm için potansiyel yaratan destinasyonlardan biri olmuştur. Endonezya’da ekoturizm örneklerinden biri Tanjung Putting Ulusal Parkı’dır. Bu alan Kalimantan orangutanları ve hortumlu maymunların en sık görülme olasılığı olan alanlardan biridir. Tanjug’da sekiz tane pansiyon bulunmakta ve bu pansiyonda çalışanların % 80’i yerel halktan istihdam edilmiştir. Aynı zamanda yerel halkın çeşitli turizm faaliyetlerinden sağlamış oldukları gelirden bulunmaktadır. Örneğin; tekne kiralama, el sanatları ve rehberlik gibi hizmetler vererek bundan gelir sağlamaktadırlar. Ekoturizmin bölgede gelişmesiyle beraber bölgede ağaç kesmeden tarımsal faaliyetler yapılması ve ormanların korunması teşvik edilmiştir. Turizm gelirlerinin yüksek olmasıyla beraber bölgede eğitim seviyesinde de artışlar gözlemlenmeye başlamıştır (Dalem, 2002).

Avustralya, çeşitli doğal güzellikleri fauna ve florası, kültür mirası sayesinde ekoturizm destinasyonlarına sahip bölgelerden biridir. 1994 yılında hükümet bölgesel turizmi sürdürülebilir bir şekilde geliştirmek için Ulusal Ekoturizm Stratejisini yayınlamıştır. Bu stratejiyle beraber Avustralya’da ekoturizmin planlanması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir bir şekilde devam etmesi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu bağlamda 1994 yılından sonra dört yıl boyunca program için hükümet 10 milyon dolarlık finansman ayırmıştır. Program sayesinde ekoturizm sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmiş, Avustralya’nın ekoturizm destinasyonu olarak rekabet gücü artmış ve ekoturizm kaynakları uzun vadeli korunması ve alanların yönetilmesine katkıda bulunulmuştur (Grant, 2016).

Dünyanın birçok bölgesinde olduğu gibi Avrupa’da da ekoturizm destinasyonları bulunmaktadır. Örneğin, Avusturya’nın toplam alanın %19’u

ekoturizm için kullanılabilecek doğal alanlara ve rezervlere sahiptir. Potansiyel olarak henüz doğrulanmamış alanlar da eklendiğinde Avusturya kırsalının %35-40'ının ekoturizm için kullanılabilecek alanlar olduğu söylenmektedir. Bunun yanı sıra çeşitli müzeler, kültürel eğitim alanları ve bölgeye ait kültürel değerlerde ekoturizm potansiyeli olarak Avusturya'nın potansiyeli olduğunu göstermektedir (Leuthold, 2001). Aynı zamanda turistlerin Avusturya'yı ziyaret etme motivasyonları arasında Unesco Dünya Miras Alanları, festivaller, konserler, kayak destinasyonları ve dağlardır. Son dönemlerde yapılan araştırmalar turistlerin Avusturya'nın manzarasını, doğasını, yaz aylarındaki spor faaliyetlerini, kış aylarında Alpleri çok beğendiklerini göstermektedir. Geleneksel turizm türlerinin yanı sıra ekoturizm bölgede yeni geçim kaynakları sunmaktadır (Strnad, 2019).

Ekoturizm potansiyeli olan ve bu anlamda korunan alanlara sahip olan ülkelerden diğer ikisi Almanya ve Portekiz'dir. Ülkede artan turizm faaliyetleri sonrası hükümet Doğa Turizmi Ulusal programını oluşturmuştur. Turistler tarafından daha az talep gören destinasyonlara doğru seviyeler oluşturulmuştur. Bu program sayesinde korunan her alan için entegre bir ürün yaratılması ve turizm faaliyetlerine potansiyel eklemek amaçlanmıştır. Yayınlanmış yönetmeliklerde doğa turizmi, davranış kuralları, eğitim planları ve projeleri yer almaktadır (Blangy & Vautier, 2001). Almanya'da koruma çalışmaları ve ilk korunan alanların oluşturulması 19. Yüzyılda başlamıştır. Almanya'da ilk korunan alan olarak belirlenen yer Bonn şehrinin güneyinde yer alan Ren kıyısı üzerinde bulunan Drachenfels'dir. İlk başta küçük bir alanın bulunduğu bu koruma alanı zamanla genişletilmiş ve çevredeki tepeleri de içine alan bir koruma alanı oluşturulmuştur. Bugün Almanya'da planlama veya anlaşma aşamasında bulunan 13 milli park bulunmaktadır (Jax & Rozzi, 2004).

İngiltere'de 1989 yılında İngiliz Turist Kurulu ve Kırsal Komisyonu kırsal alanlarda uygulanmak üzere ilkeler yayınlamıştır. Kısa sürede hükümet turizm ve çevre konusunda farklı bir kurum daha kurmuştur. Bu kurumda kırsal sürdürülebilirlik turizm ilkeleri, yerel eylem fırsatları gibi çeşitli projeler test edilmiştir. İngiltere'de doğa ve kırsal alanlar kültürün bir parçası olarak kabul görmüş ve ulusal ajanslar, yerel yetkililer turizm için planlamaya ve ziyaretçi yönetimine önem vermiştir. İngiltere'de ayrıca ekoturizmi geliştirmek ve teşvik etmek amaçlı milli parklara da yer verilmiştir.

Peak District Milli Parkı Avrupa'nın en çok ziyaret edilen ve sürdürülebilir kalkınmanın önemli olduğu destinasyonlardan biri olmuştur (Blangy & Vautier, 2001).

Ekoturizm ve sürdürülebilirlik ilkesini benimseyen bir diğer ülke Danimarka'dır. Danimarka Turist Kurulu tarafından yapılan birkaç çalışmada doğa ve doğayla ilgili turizm faaliyetlerinin ilgi gördüğü görülmüş ve düzenlenen planlar bu ilgiye orantılı olarak geliştirilmiştir. Ekoturizmin geliştirilmesi için, yerel düzeyde turistlerin çıkarlarını karşılamak için çevre odaklı girişimler hayata geçirilmiştir. Bu bağlamda, konaklama ve birçok alanda etiketleme olanakları geliştirilmiş, organik yiyecekler ve restoranlar artırılmış, bisiklet binme gibi düşük etkili seyahat olanakları geliştirilmiş ve doğanın korunması için teşvikler yapılmıştır (Kaae, 2006).

İsveç'te ekoturizm faaliyetleri doğaya, dağlara, kültüre ve milli parklara dayanmaktadır. İsveç, Avrupa'da tatile giden nüfusun en yoğun olduğu ülkedir. Nüfusun % 77'si turizm faaliyetlerine katılmaktadır. Yılda altı haftalık tatile sahip olan İsveçliler bu boş zamanın artmasıyla turizm faaliyetlerine daha sık katılmaya başlamıştır. Turizm faaliyetlerine artışların olmasıyla beraber yerel halk ve turistler arasında çatışmaların yaşanması, vahşi yaşamın bozulması gibi çevresel sorunlar yaşanmaya başlamıştır. Doğa turizmi önemli bir kültürel özellik olduğu için hükümet turizm ürününü geliştirmek ve halkı bilgilendirmek için çeşitli stratejiler geliştirmiştir. İsveç Çevre Ajansı, turizm endüstrisi ile yakın ilişkilerde bulunmuş ve belli destinasyonlarda nasıl davranılacağına dair kurallar oluşturmuştur (Blangy & Vautier, 2001).

Dünyanın birçok ülkesinde ekoturizm faaliyetleri gün geçtikçe artmaya ve bu anlamda planlar geliştirilmeye devam etmektedir. Turizm faaliyetlerinin artması hükümetlerin sürdürülebilirliğe olan önemi arttırmıştır. Dünyanın birçok yerinde projeler geliştirilmiş ve uygulamaya koyulmuştur. Bu projeler çeşitli kuruluşlar tarafından finanse edilip desteklenmektedir. Sürdürülebilir ilkelere ve düzgün bir planlamaya sahip uygulamalar bölgede ekoturizm faaliyetlerinin artmasına ve bölgede olumlu etkilerin yaşanmasına yardımcı olmaktadır.

1.12. Türkiye’de Eko Turizm

Bir ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan kazançlar elde edebilmesi açısından turizm en önemli hizmet sektörlerinden biri olarak görülmektedir. Bu sebeple turizm potansiyeline sahip gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler uluslararası turizm faaliyetlerine önem vererek elde edilen gelirin alt kesime yayılmasını sağlamakta ve ekonomik gelişmenin hızlanmasına destek olmaktadır. Uzun dönemde ekonomik büyümenin en önemli belirleyicisi turizmdeki gelişmelerdir (Çetintaş & Bektaş, 2008). Endüstri olarak turizmde sabit sermaye yatırımları yüksek, emek yoğun özelliğe sahip, arz açısından bazı yatırımların kısa sürede değişmediği, esnekliğin nispeten az olduğu, siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmelerden çabuk etkilenen bir endüstridir. Buna rağmen turizm, yolcu taşımacılığı da dâhil olmak üzere 2011 yılında dünya genelinde 1.200 milyar doları aşan bir pazarı oluşturmuştur. Gelişmekte olan ülkeler açısından turizm istihdam, fırsatlar ve döviz geliri açısından ihracat kaynağı olarak kabul görmektedir (Bilgiçli & Altınkaynak, 2016). Ülkemiz konumu gereği Asya ve Avrupa’yı birbirine bağlayan, aynı zamanda birçok farklı türde turizm faaliyetinin yapılabilmesine olanak sağlayan bir destinasyondur. Sınırlarının %75’inin deniz olması, elverişli bir iklim kuşağında yer alması ve tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olması ülkemizin turizm açısından ne kadar elverişli olduğunu kanıttır. Ülkemizde turizmin etkisi 1930’larda fark edilmiş ve günümüze kadar çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Cingi, 1989).

Ülkemizde ekoturizmin temellerinin atılması 1956 yılında çıkarılan 6831 sayılı Orman Kanunu’dur. Bu kanunun 25. Maddesi ile nadir güzelliğe sahip alanlar Milli Park kapsamında değerlendirilmiştir (Batur, 2013). Bu kanundan sonra 1958 yılında Yozgat Çamlığı ilk milli park olarak ilan edilmiştir. 1983 yılında korunan alanlar konusunda çıkarılan diğer bir yasa 2873 sayılı Milli Parklar Yasası’dır. Bu yasayla beraber ülkemizde milli park, tabiat parkı gibi koruma alanlarının seçilmesi ve korunması hedeflenmiştir (Eroğlu, 2014). Bu yasanın ikinci maddesinde korunan alanlar, milli parklar, tabiat parkları, tabiat koruma alanı ve tabiat anıtı olarak dört gruba ayrılmıştır (Zere, 2020). Yasada belirtilen tanımlara göre (Eroğlu, 2014) :

- Milli Parklar, bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını ifade etmektedir.
- Tabiat Parkları, bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçaları olarak belirtilmiştir.
- Tabiat Koruma Alanı, bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını ifade etmektedir.
- Tabiat Anıtı, tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dâhilinde korunan tabiat parçalarını ifade etmektedir.
- Ülkemizde 2018 yılı verilerine göre 44 Milli Park, 259 Tabiat Parkı, 117 Tabiat Anıtı ve 32 Tabiat Koruma Alanı bulunmaktadır (Zere, 2020).

1960'lı yılların ortasından itibaren turizmin gelişmesinin hızlanması ve ülkeye olan katkısının artması amacıyla beş yıllık kalkınma planları hazırlanmaktadır. Hazırlanan kalkınma planlarında turizm sektörünün diğer sektörlerle beraber gelişmesi ve ülkenin birçok açıdan kalkınması hedeflenmiştir. Ekoturizm kavramı bu planlarda Sekizinci ve daha sonraki kalkınma planlarında yer almıştır (Zere, 2020). 2000- 2005 yıllarını kapsayan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, turizm endüstrisini geliştirilmesi, mevsimselliğin azaltılması, talebin ülkeye yayılması, çevrenin ve kültürel değerlerin korunması üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda, ülke içerisindeki sit alanlarının ve milli parkların, küçük ölçekli işletmelerin korunması ve yerel halkın karar alma sürecine katılımının önemine değinilmiştir. Bu planda vurgulanan diğer önemli ilke ise sürdürülebilirlik ilkesidir. Yapılacak tüm yatırımların sürdürülebilirlik ilkesine bağlı kalarak yapılmasına değinilmiş ve çevreye verilen zararın en aza indirilmesi hedeflenmiştir (Dinçer & Çetin, 2015). Aynı zamanda 2002 yılında İstanbul'da kurulan Ekoturizm Derneği ile beraber ekoturizm faaliyetleri hız kazanmış ve 2006 yılında dernek adını Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği olarak değiştirerek faaliyetlerine devam etmiştir (Batur, 2013).

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında bir önceki planda vurgulanan sürdürülebilirlik ve çevrenin korunması konusundaki ilkeler desteklemiş, aynı zamanda turizmin kırsal kalkınmada bir araç olması üzerinde durulmuştur. Bu planda

da bir önceki planda olduğu gibi turizm ürününün çeşitlendirilmesine değinilmiştir. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında, sağlık turizmi üzerinde durulsa da küresel ısınmanın etkisinden dolayı sürdürülebilir kavramına yeniden vurgu yapılmıştır. Aynı zamanda bu planda, nüfusun artışı, küresel ısınmanın etkisi, enerji kaynaklarının hızla tükenmesi gibi konulardan dolayı iki yeni kavram olan “yeşil büyüme” ve “eko-verimlilik” kavramlarına da değinilmiştir (Dinçer & Çetin, 2015). Ülkemizde oluşturulan planlar ve çıkarılan yasaların yanında ekoturizmi desteklemek ve geliştirmek için çeşitli projeler de geliştirilmiştir. Bu projeler:

Mavi Bayrak Projesiyle beraber Avrupa Topluluğu yüzmek amacıyla kullanılacak göl ve deniz sularının kalitesinin nasıl olması gerektiğine dair hükümler ortaya koymıştır. 1987 yılında Avrupa Çevre Eğitimi Vakfı Mavi Bayrak Projesini geliştirmiş ve 2001 yılında Avrupa dışındaki ülkelerinde projeye dâhil olmasıyla proje kapsamı geliştirilmiş ve katılımcı sayısı da artmıştır. Türkiye bu projeye 1993 yılında dâhil olmuş ve günümüzde de proje etkili hale getirilmiştir. İlk yıl 9 marina ve 2 plaj ödül almış ve 2005 yılında bu sayı marinalarda 12 plajlarda ise 172’ye çıkmıştır (Ayan, 2014). 2020 itibarıyla marina sayısı 22, plaj sayısı ise 486 olarak belirlenmiştir (mavibayrak.org.tr, Erişim Tarihi: 15.02.2022).

Güney Antalya Turizm Gelişim Projesi (GATAP) bölgenin alt yapı ihtiyaçlarının giderilmesi için planlanmış bir projedir. Proje, Antalya Limanından Gelidonya Burnu’na kadar olan 80 km’lik bir alanı kapsamaktadır. Proje içerisinde yer alan belediyeler, Kemer, Beldibi, Tekirova, Çamyuva, Göynük, Çavuköy ile, Ulupınar, Oracık, Kuzdere ve Beycik köyleridir. Projenin planlama süresi 1974 yılında başlamış fakat uygulama süreci 1976 yılını bulmuştur. Bu proje Türkiye’nin program, finansman ve işletme konularının yer aldığı ilk bütünleşik projesidir ve proje dünyada en başarılı bütünleşik projeleri arasında yer almaktadır (Koçoğlu, 2008).

Akdeniz ve Ege Turizm Altyapısı ve Kıyı Yönetimi (ATAK) Projesi, Turizm Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Proje, Çanakkale il sınırından başlayarak Mersin sınırına kadar uzanan, karadan 2000 km denizden ise yaklaşık 4000 km’lik sahil kesimini kapsamaktadır. Turizm sektörünün en yoğun yaşandığı bölge kıyıları olan bu alanlarda 2020 yılına kadar çevreyi korumaya, sahil kirliliğinin engellenmesine, içmesuyu, kanalizasyon, atıksu arıtma tesisleri gibi birçok altyapı

faaliyetini içermektedir. Bu kıyı şeridi ekonomik hizmet anlayışına uygun şekilde yirmiş beş havzaya ayrılmış ve proje bu şekilde yürütülmüştür (Issı, 1989).

Çam Ödülü Projesi, çevre bilincini arttırmak amacıyla 1992 yılında geliştirilmiş bir diğer projedir. Bakanlığa yürütülen projede çevreye olan duyarlılıklarını gösteren konaklama ve yeme-içme işletmelerine “çam simgesi” verilmektedir. Verilen çamların sayısı işletmelerin çevreye ne kadar duyarlı olduklarının bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Oluşturulan bir heyete belirtilen kriterlere uyum sağlayan işletmelere çevre dostu kuruluş belgesi ya da plaketi vermektedir. Belirlenen kriterler arasında işletmenin çevreyle olan uyumuna, inşaatında kullanılan malzemeye, gürültüye karşı oluşturdukları izolasyona, enerji ve su tasarrufuna, yangın riskine karşı aldıkları önlemlere, atık dönüşümleri için yapmış oldukları çalışmalara bakılmaktadır. Aynı zamanda işletmelerde kullanılan dezenfektan malzemelerinin çevreye olan uyumu, çevre bilincinin oluşturulması amacıyla müşterilere hazırladıkları poster ve broşürlere ve çalışanlara verilen çevre bilinci eğitimi dikkate alınmaktadır (Erdoğan & Barış, 2006).

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Vizyon Raporu, Dokuzuncu Beş Yıllık kalkınma Planında yer alan hedeflerle uyumlu ve turizm sektörünün uzun vadede gelişim sağlaması için oluşturulmuş bir rapordur. Ülkemiz kıyı turizminin yanı sıra birçok alternatif turizm türünün gerçekleşmesine olanak sağlayan potansiyele sahiptir. Oluşturulan bu raporla alternatif türlerin geliştirilmesine, doğal, kültürel değerlerin korunmasına urgu yapılmıştır. Raporda ekoturizmin öncelikli olarak geliştirileceği bölgeler belirlenmiştir. Bu bölgeler Karadeniz sınırlarında yer alan Bolu, Zonguldak, Bartın, Kastamonu ve Sinop ile Antalya’nın iç kesimlerinden Mersin ve Antalya’nın birleştiği alanlarda GAP Ekoturizm Koridoru’dur. Belirlenen bu koridorda sürdürülebilirlik ilkesine bağlı kalara ekoturizm faaliyetlerinin yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Ekoturizm faaliyetlerini belirlene kriterler doğrultusunda gerçekleşirse bölgelerde; ekonomik istikrarın sağlanmasına, yeni istihdamların oluşmasına, yerel düzeyde altyapı yatırımlarının gerçekleşmesine ve geliştirilmesine, yerel halkın kişisel gelirlerinde artışların yaşanmasına, halkın çevre konusunda bilinlenmesine yardımcı olacaktır (Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı 2023 Vizyon Raporu, Erişim Tarihi:15.02.2022).

Dünya'nın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de son dönemde meydana gelen turizm talebinde yaşana değişiklikler ve çevre bilincinin oluşmasıyla beraber ekoturizme olan önem artmıştır. Ekoturizmin bölgelerde geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için her geçen gün farklı uygulamalar ve planlar düzenlenmektedir. Özellikle kitle turizminin sebep olduğu olumsuzlukları en aza indirmek, mevsimselliği azaltmak, turizm faaliyetlerinin on iki aya ve ülke geneline yaymayı hedefleyen ülkeler sürdürülebilirlik ilesi içerisinde ekoturizm faaliyetlerini yürütmektedir.

2. RİZE İLİNE AİT BİLGİLER

2.1. Rize İline Ait Coğrafi Konum

Doğu Karadeniz Bölümü, ülkemizin kuzeydoğusundan 39° 50' - 41° 32' Kuzey enlemleri ile 36° 42' - 42° 37' Doğu boylamları arasında yer almaktadır. Doğu Karadeniz Bölümü doğusunda Gürcistan'dan başlayarak batıda Ordu ili Melet Çayı'nın denize döküldüğü alanı kapsamaktadır (Zere, 2020). Rize ili Doğu Karadeniz bölümü içerisinde bulunan, batısında Trabzon ili, güneybatısında Bayburt, güneyinde Erzurum ili, doğusunda Artvin ili ve kuzeyinde Karadeniz'in yer aldığı, aynı zamanda yüzölçümü bakımından (3920 km²) ülkemizin en küçük alana sahip illeri arasındadır (Koday & Erhan, 2013).

Rize, engebeli ve dağlık bir arazi yapısına sahiptir. Kıyı şeridi uzunluğunun 80 km ve genişliği 20-150 m arasında olduğu Rize ilinde akarsuların taşıdığı alüvyonlar kıyıda düzlükler oluşmasını sağlamıştır. Kıyı şeridinin hemen arkasından yükselen tepeler bulunmaktadır. Karadeniz'e dökülen akarsular bölgede dar ve derin vadiler oluşturmuştur. Oluşan bu vadiler dik yamaçlı "V" şeklinde ve yaklaşık olarak 2000 m yüksekliğindedir. Bu vadilerin bittiği sınırdan itibaren 3200 m yüksekliğe kadar olan kesimlerde basık sırtlar ve dik yamaçlı "U" vadiler yer almaktadır. Bu alan içerisinde birden fazla buz yalakları ve moren set gölleri bulunmaktadır. Yüksekliğin en zirve olduğu sarp kısımlar 3000 m'yi aşan alanlardadır ve bu alanlardan biri Rize'nin en yüksek tepesi olan Kaçkar Tepesi'dir (www.rtb.org.tr, Erişim Tarihi: 16.02.2022).

2.1.1. Rize İlinin İklimi

Rize ili gerisinde bulunan orografik yapı Karadeniz üzerinden gelen nemli havanın getirmiş olduğu nemli hava kütleleri nedeniyle bol yağış almaktadır. Coğrafi yapısı sebebiyle Rize'nin iklim özellikleri Karadeniz kıyı kuşağından daha farklıdır. Dağların Rize'de doğu batı doğrultusunda yer alıyor olması bölgede bakı şartlarının etkili olmasını sağlamıştır. Ayrıca Karadeniz bölgesi içerisinde yer alan Rize ili denizsel etkileri oldukça fazla hissetmekte ve buna bağlı olarak da her mevsim yağış

almaktadır. Kaydedilen verilere göre Rize’de ortalama sıcaklık 14.3 dereceyken yağış miktarı 2254.4 mm.’dir. Rize Karadeniz kuşağında yer alan diğer illerle karşılaştırıldığında daha farklı bir iklim yapısına sahip olduğu görülmektedir. Örneğin, Trabzon ile arasında 80 km olmasına rağmen Rize Trabzon’a göre iki buçuk kat daha fazla yağış almaktadır (Polat & Sunkar, 2017). Yaz mevsiminin serin geçtiği Rize’de kış mevsimi ılıman geçmekte ve il her mevsim yağış almaktadır. Yıllık ortalama yağış miktarının 2.300 mm üzerinde olduğu için Rize ülkemizin en fazla yağış alan ilidir (Bilici & Işık, 2018).

2.1.2. Rize İlinin Bitki Örtüsü

Rize nemli bir toprak yapısına sahip olduğu için oldukça gür bir bitki örtüsüne sahiptir (Polat & Sunkar, 2017). Doğu Karadeniz Bölümü içerisinde yer alan il, geniş alanda Alpin dağ oluşumuna ve jeolojik evrim nedeniyle volkanik kayalara sahiptir (Dağ & Bulut, 2012). Yıllık yağış miktarı ve sıcaklığın çok düşük derecede olmaması Rize ilinin bitki örtüsünü etkilemekte ve tropikal iklime benzer özellikler gösterdiği için bölgede çay ve kivi tarımı yapılmaktadır. 0- 750 metre arasında yer alan kuşakta geniş yapraklı ormanlar mevcuttur. En sık ağaçlı ormanların yer aldığı Rize’de 750 metreden sonra iğne yapraklı ormanlar görülmeye başlamaktadır. 800-1400 metre arasında karışık ağaçların yer aldığı ormanlar bulunmaktadır. 1500-2000 metre arasında iğne yapraklı ağaçlar yoğun olarak görülürken aynı zamanda bu kuşakta ormanlarda, ladin, Kafkas köknarı, karaçam gibi ağaçları yer almaktadır. 2200 metreden sonra artık ormanlar yerini alp çayırlara bırakmaktadır. Alp çayırların dışında bu kuşakta zambaklar ve çeşitli papatyalar da görülmektedir (www.bitkiortusu.gen.tr, Erişim Tarihi: 16.02.2022).

2.1.3. Rize İlinin Demografik Özellikleri

Rize ilinin Cumhuriyet döneminde yapılan ilk sayımlarına göre (1927) nüfus 171.667 iken 2007 yılında bu sayı 316.252’ye yükselmiştir. Aynı dönemde ülke geneliyle kıyaslanan nüfus artış hızına göre Rize’deki artış Türkiye’deki artışın altında

kalmıştır. Rize ilinde nüfus dağılımını etkileyen en önemli etmen coğrafi çevre ve yeryüzü şekilleridir. Bu sebeple nüfus yoğunluğunun fazla olduğu yerler 0-500 metre arasındaki yerlerdir. İldeki nüfus yoğunluğunu etkileyen bir diğer özellik iklim koşullarıdır. Dağların kuzeye dönük olması tarih boyunca olduğu gibi günümüzde de nüfus yoğunluğunun fazla olduğu yerlerdir. Kıyı alanlarında nüfus yoğunluğunun daha fazla görülmesinin nedenleri arasında ekonomik nedenlerde yer almaktadır (Zaman & Coşkun, 2008).

2022 yılında yapılan son nüfus sayımı verilerine göre Rize ilinin toplam nüfusu 345.662 olarak tespit edilmiştir. Yapılan bu sayımda toplam erkek nüfusu 173.430 iken, kadınların sayısı 172.232'dir (data.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 17.02.2022). Aşağıdaki tabloda TÜİK tarafından 2022 yılında belirlenen Rize nüfusuna ait bilgilere ve yıllara göre nüfus bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Rize İli Yıllara Göre Toplam Nüfus Dağılımı

Yıl	Nüfus	Yıl	Nüfus
2012	324 152	2016	331 041
2013	328 205	2017	348 608
2014	329 779	2018	343 212
2015	328 979	2019	344 359
2015	328 979	2020	345 662

Tablo 2. Rize İlçelerinin Nüfus ve Nüfus Yoğunlukları

İlçe Adı	Toplam Nüfus	İl ve İlçe Merkezleri	Belde ve Köyler	Yıllık Nüfus Artış Hızı
Merkez	150 4141	119 828	30 586	11,2
Ardeşen	42 542	30 645	11 897	3,5
Çamlıhemşin	6 929	1 763	5 166	0,7
Çayeli	43 478	24 583	18 895	-7,4
Derepazarı	7 057	3 913	3 144	-31,0
Fındıklı	16 487	10 886	5 601	-21,8
Güneysu	16 066	8 722	7 344	58,1
Hemşin	2 482	1 472	1 010	14,2
İkizdere	6 409	1 875	4 534	-26,8
İyidere	8 609	5 362	3 247	-45,1
Kalkandere	13 511	6 871	6 640	5,7
Pazar	31 678	17 946	13 732	-2,1

Kaynak: TÜİK tarafından belirlenen verilerden derlenmiştir (2022)

2.1.4. Rize İlinin Ekonomik Yapısı

Rize ili geçmiş dönemlerde bir liman kenti olduğu için çeşitli ekonomik kaynaklara sahip olan bir ildi. 16. yüzyılda bal ve balmumu saray mutfakları için Hemşin kazasından getirilirdi. 19. yüzyılda nüfusun büyük çoğunluğu tarımla uğraşmıştır. Rize’de ekonomik faaliyetlerin artmasındaki en önemli etki çay bitkisinin bölgeye getirilmesiyle başlamıştır. Geçmişten günümüze çay bitkisi Rize ilinin en önemli geçim kaynağı olmuştur. Bölgede çay tarımının yapılıyor olması sebebiyle sanayi işletmeleri çay üretimi üzerine yoğunlaşmıştır. Çaykur ve özel çay fabrikalarına ait çay fabrikaları Rize ili merkezinde ve ilçelerinde yer almaktadır. Çay işletmelerinin yanında bölgede kum, çakıl, mıcır ve hazır beton tesisleri, ahşap, kereste ve tomruk tesisleri de yer almaktadır. Ayrıca Rize ili Ardeşen ilçesinde silah sanayi, Çayeli ilçesinde Bakır işletme tesisi yer almaktadır (Çakır, 2014).

2.2. Rize İlinde Yapılabilecek Eko Turizm Türleri

Doğu Karadeniz bölümü kuzey yamaçlarında yer alan Rize ili, dağlık ve engebeli bir alana sahiptir. Yaz mevsiminin serin, kış mevsiminin ılıman geçtiği Rize ilinde her mevsim yağış görülmektedir. Türkiye’nin en yağışlı ili olan Rize ilinde doğal güzelliklerin olduğu kadar çeşitli tarihi ve arkeolojik değerlerde yer almaktadır. İrili ufaklı birçok yaylanın bulunduğu Rize yaylalarında yerleşim daha çok Çamlıhemşin, Hemşin ve İkizdere yaylalarında yoğunlaşmıştır. Aynı zamanda Ayder Yaylası, Aşağı Yukarı Kavran ve Anzer Yaylaları Turizm Merkezi olarak kabul edilmektedir (Bilici & Işık, 2018).

Rize’de Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenmiş Doğal Sit Alanı bir adet, I. Derece Doğal Sit alanı iki adet, I. Derece Arkeolojik Sit Alan dört adet, II. Derece Doğal Sit alanı bir adet, III. Derece Doğal Sit Alanı iki adet bulunmaktadır. Aynı zamanda, I.II.III. Derece Doğal Sit alanı iki adet ve III. Derece Tarihi Sit Alanı iki tane bulunmaktadır (www.rtb.org.tr, Erişim Tarihi:22.02.2022). Bakanlıkça (4957/2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu-3.maddesi) tanımlanan Kültür ve Turizmi Koruma ve Gelişimi Bölgeleri, Turizm Merkezleri ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Alt

Bölgelerine göre Rize’de beş turizm merkezi ve iki adet kültür ve turizm koruma ve geliştirme merkezi yer almaktadır (Acuner & Tayfun, 2016). Doğal zenginliğinin yanı sıra birçok spor aktivitesinin yapılabildiği, aynı zamanda tarihi değerlere de sahip olan Rize ilinde bazı turizm çeşitleri şunlardır:

2.2.1. Termal Turizm

Termal turizm, mineral su banyolarını, içme sularını, çamur banyosunu, iklim kürünü, rehabilitasyon, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerinin birleşmesini içeren, aynı zamanda eğlence ve dinlenmeyi de amaçlayan bir turizm türüdür (Çetin, 2011). Termal kaynaklardan faydalanarak yapılan kür tedavileri sayesinde gelişmiş ülkelerde termal turizm önemli bir turizm türü olmuştur. Ülkemiz jeolojik açıdan önemli jeotermal kaynakları üzerinde yer almaktadır. Dünya üzerinde jeotermal kaynak bakımından ilk on ülke içerisinde yer alan ülkemiz termal sularının özelliği bakımından Avrupa’daki termal kaynaklardan daha üstündür. Aynı zamanda ülkemizin birçok noktasında yaygın olan termal kaynaklar ve termal turizm diğer turizm çeşitleri ile de iç içe bulunmaktadır. Türkiye turizminin kıyılarda ve yaz mevsimlerinde yoğunlaşmasını engellemek her bölge ve yılın on iki ayına yayılmasını sağlamak için termal turizm önemli bir alternatif turizm türüdür (Özbek, 1991).

Termal turizm açısından Rize ili sınırları içerisinde Ayder Turizm Koruma ve Gelişme Bölgesinde yer alan Ayder termal kaplıcaları turizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bölge sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerin yanından kaplıca sularıyla da turistlerin ilgisini çeken bir destinasyon olmuştur. Ayder kaplıcaları, yıl boyunca turistlere hizmet vermektedir. Kaplıcanın su ısısı 37- 40 derece arasında bir sıcaklığa sahiptir (Fettahoğlu vd., 2012). Ayder Yaylasında turizm faaliyetleri 1960 yılından itibaren kaplıca sularından yararlanılmaya başlaması ile başlamıştır. Termal sudan yararlanmak amacıyla inşa edilen işletmeler Ayder’de ilk turizm hareketlerinin başlangıcı olmuştur (Somuncu, 1994).

Rize’de bir diğer termal kaplıca ise İkizdere ilçesinde yer almaktadır. Cimil Deresi kenarında yer alan kaplıca İkizdere ilçe merkezine 6 km ve Rize İl merkezine 60 km uzaklıktadır. Yaklaşık olarak 830 m yükseklikte yer alan Ilıcaköy I ve Ilıcaköy II sıcak su kaynaklarının biri Cimil deresinin sağında diğeri ise solunda yer almaktadır.

1998 yılında yapılan sondaj çalışmasından sonra Ilıcaköy I 40m ve Ilıcaköy II sondajı 266 m derinlikte açılmış ve bu kaynakların sıcaklık derecesi Ilıcaköy I’de 54 derece Ilıcaköy II’de ise 63 derece olarak ölçülmüştür. Ölçülen bu dereceler neticesinde kaplıca suyu “çok sıcak sular” sınıfında yer almaktadır. Yapılan analiz sonucunda kaplıca suları bor, sodyum, kalsiyum, bikarbonat içeren sular grubunda yer aldığını göstermektedir. Günümüzde modern bir tesisin yer aldığı bu kaplıca bölgesinde (RİDOS Termal & Spa) kurulan tesisle beraber daha fazla insanın kaplıcan yararlanması ve bölgeye turist gelişlerinin artması sağlanmıştır. Günümüzde İkizdere Kaplıcası termal turizm açısından değerlendirilecek bir potansiyele sahiptir (Zaman & Birinci, 2011).

2.2.2. Çay Turizmi

Çay bitkisi ülke ekonomisinde sadece tarımsal bir ürün değil aynı zamanda kültüründe bir ögesi haline gelmiştir. Çay sadece üretilen bölgelerde değil aynı zamanda tüketilen bölgelerde de hem sunumu hem sanat ve yiyecek sunumu açısından önemli bir hale gelmiştir. Sürdürülebilir doğa dostu turizm anlayışı açısından çay turizmin içerisinde bir niş pazar ürünü olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda 2023 Turizm Stratejisinde ürün çeşitlendirme ve kırsal turizmin gelişmesi açısından bakıldığında da çay turizmi önemli bir alternatif türüdür. Bu bağlamda Rize ili çayın en çok yetiştiği bölge olması açısından çay turizmi potansiyeline sahip bir destinasyondur. Çay turizmi, çay ekim alanlarına yapılan seyahatlerin yanı sıra çevrenin korunduğu, kültürel mirasa ait çay kültürünün deneyimlendiği, eğlence, öğrenmeye dayalı aktivitelerin yer aldığı, alışveriş ve diğer turizm ürünleri sayesinde çay kültürünün korunduğu bir turizm türüdür. Rize ülkemizde çay üretiminin üçte ikisinin yapıldığı yerdir. Tarım alanlarının % 90’ı çay bahçesi olan Rize ili çay turizmi açısından fırsatlara sahiptir (Bozok & Eröz, 2018).

2.2.3. Yayla Turizmi

Yayla turizmi, turistlerin olağan çevrelerinden ayrılarak dinlenme, eğlenme, çeşitli turistik faaliyetlere katılmak için doğayla iç içe olan yaylara yapmış oldukları seyahatlerdir. Geçmişten günümüze yaylacılık ülkemizde süre gelen bir faaliyettir. Yaylacılık faaliyetlerinin en yoğun görüldüğü bölge Doğu Karadeniz Bölgesidir. Kıyıya paralel uzanan dağlık alanları sayesinde Doğu Karadeniz birçok yaylaya ev sahipliği yapmakta ve bu sebeple yayla turizmi potansiyeline sahip bir destinasyon olmaktadır. Özellikle son dönemde Doğu Karadeniz bölümünde yer alan yaylalar turizm amaçlı değerlendirilmeye başlamıştır. Alternatif türlere duyulan ilginin artması sebebiyle yayla turizmini canlandırmak için çeşitli planlar ve projeler yürütülmektedir. Özellikle 1980’li yılların sonunda turizmin çeşitlenmesi, mevsimsel olarak on iki aya yayılması ve belli destinasyonlara değil ülke genelindeki diğer destinasyonlara yayılmasının isteğiyle beraber bu alanda çalışmalar başlamıştır. Turizm Bakanlığınca yürütülen çalışmalar sonunda Doğu Karadeniz Bölümünde 17 yayla ve çevresindeki yerleşimler “turizm merkezi” ilan edilmiştir. Daha sonra yapılan çalışmalar sonunda bu turizm merkezlerinin sayısı 25’e yükselmiştir (Sezer, 2015). Bakanlıkça belirlenen listeye göre Rize’de dört Turizm Merkezi, iki Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi bulunmaktadır. Bu listeye göre belirlenen turizm merkezleri; Anzer, Çamlıhemşin Ayder Kaplıcası, Çayeli ve İkizdere Ovit merkezleri iken belirlenen koruma bölgeleri; Anzer, Çamlıhemşin Ayder, merkezleridir. Belirlenen bu merkezlerin birçoğunda birden fazla yayla bulunmaktadır. Örneğin sadece Çamlıhemşin bölgesinde 30’dan fazla yayla bulunmaktadır. Bu yaylalar arasında en çok bilinen yaylalar arasında başta Ayder, Pokut, Samistal, Sal, Elevit, Polovit, Verçenik, Gito, Kavron yaylalarıdır. Yaylaların yoğun olduğu bir diğer ilçe İkizdere ilçesidir. Bu bölgede yaklaşık 20’den fazla yayla bulunmakta ve bu yaylaların en çok bilinenleri Anzer, Ovit, Çağrankaya, Petran yaylalarıdır. En çok bilinen diğer yaylalar ise, Güneysu ilçesinde yer alan Handüzü, Ardeşen ilçesinde yer alan Golezana yaylası, Fındıklı ilçesinde yer alan Çatak yaylası ve Çayeli ilçesinde yer alan Ambarlı yaylalarıdır (Tekin, 2021).

2.2.4. Heliski Turizmi

Bir kayak türü olan heliski sporcunun helikopter ile dağın zirvesine çıkarak yapmış olduğu kayak türüdür. Bu kayak türünde kar kalınlığının çok yüksek olması gerekmektedir. Dünyada en elit fakat en tehlikeli spor türleri arasında yer alan heliski de sporcular kayak merkezi ve kayak pisti olmayan dağlık alanlarda bu sporu gerçekleştirmektedir. 2009 yılı itibariyle dünyada sınırlı destinasyonlarda gerçekleştirilen bu spor ülkemizde Kaçkar dağlarında yapılmaktadır. İlk olarak 2003-2004 yılında çalışmaların başlatılmasından sonra günümüzde düzenli olarak heliski organizasyonları başlamıştır. Ayder yaylasının dışında İkizdere ilçesinde Anzer, Demirdağ ve Ovit yaylalarında heliski atlamaları gerçekleştirilmektedir. İlk yapıldığı kış dönemi olan 2003-2004 sezonundan sonra hem helikopter hem de sporcu sayılarında artışlar görülmüştür (Zaman & Birinci, 2009).

2.2.5. Bisiklet Turizmi

Sürdürülebilir alternatif turizm türü olarak ele alınan bisiklet turizmi, çevre kirliliğini azaltan, trafik sıkışıklığını önleyen ve gerçekleştirdiği destinasyona ekonomik katkı sağlayan bir tür olduğu için alternatif türler arasında yeni bir kavram olarak kabul edilmeye başlamıştır. Hem destinasyon hem de turist açısından fayda kazanılmasını sağlayan bisiklet turizmi, dünyanın birçok ülkesinde geliştirilmeye çalışılmaktadır. Yapılan çalışmalar bisiklet ile tura çıkmanın son yıllarda hızla arttığını göstermektedir. Özellikle bu anlamda en popüler destinasyonlar Amsterdam, Kopenhag gibi Avrupa ülkeleridir (Türkay & Atasoy, 2021). Tüm dünyada popüler olmaya başlayan yeşil turizm anlayışına uygun bisiklet turizmi ülkemizde de dikkat çekmeye başlamıştır. Son yıllarda Rize ili bisiklet yarışları ve festivalleriyle ön plana çıkmaya başlayan destinasyonlardan biri olmuştur. 2015 yılında İstanbul Çekmeköy Belediyesi'nin ana sponsorluğunda gerçekleştirilen "Kültürlerin Kardeşliğine Pedal Çeviriyoruz" etkinliği Rize'de gerçekleştirilmiştir. Bir sonraki sene Rize Belediyesi sponsorluğunda Güneysu ilçesi Handüzü yaylasında dağ bisikleti yarışları düzenlenmiştir. 2014-2023 Doğa Turizmi Master planında yaylalarda turizmin gelişmesi için alınan kararlarda

bisiklet rotalarının tespit edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Yapılan çalışmalar sonucunda belirlenen rotalar arasında Çamlıhemşin-Sal-Pokut (orta-zor), Çamlıhemşin-Ayder-Aşağı ve Yukarı Kavron (orta-kolay) olarak belirlenmiştir. Ayrıca İkizdere-Anzer-Dipsiz Göl (orta-kolay) ve Kalkandere-Çağlayan Şelalesi (orta-kolay) olarak belirlenen rotalardandır (Karasu, 2016).

2.2.6. Akarsu Sporları Turizmi

Ülkemiz özellikleri bakımından zengin akarsu kaynaklarına sahiptir. Akarsu kaynaklarının bu denli fazla olması bulundukları bölgelerde akarsu turizmi potansiyelini arttırmaktadır. Akarsu turizmi çeşitli spor aktivitelerinin yapılmasına olanak sağlamaktadır. Örneğin; rafting, kano, nehir kayağı gibi sporlar akarsu turizminde en çok karşılaşılan spor faaliyetleridir (Çelik, 2018). Rize, yağışlı iklimi ve morfolojik yapısı sebebiyle birçok yeraltı su kaynağına sahiptir. İl sınırları içerisinde neredeyse her 250-300 metrede akarsu bulunmaktadır. Bölgede uzunluğu 5 km'den fazla 23 akarsu bulunmaktadır. Özellikle Kaçkar Dağlarında akış hızı yüksek olan akarsular yer almaktadır. Bu akarsulardan en önemlileri Fırtına deresi, Taşlıdere, İkizdere, Karadere ve İyidere'dir. Debi rejimlerinin yüksek olması bu akarsularda akarsu sporlarının yapılmasına olanak sağlamaktadır (Yüksek vd., 2012).

2.2.7. Mağara Turizmi

Mağara turizmi, ekoturizm içerisinde değerlendirilen, son zamanlarda macera ve doğa sporlarına katılmak isteyen turistler tarafından tercih edilen bir alternatif turizm türüdür. Ülkemiz jeolojik ve jeomorfolojik özelliklere sahip 40 binin üzerinde mağaraya sahiptir (Akpınar & Işık, 2018). Son dönemde turistlerin ilgisini çeken mağara turizmi kapsamında değerlendirilen Doğu Karadeniz'deki birkaç mağaradan biri Rize'de bulunan Pileki Mağarası'dır (Yıldırım & Kaya, 2020). Pileki Mağarası, adını Rize'de geleneksel olarak mısır ekmeğini pişirmek için kullanılan taştan almaktadır. Ateş içinde dayanıklılığı artan taş, Rize'nin İyidere ve Çayeli ilçelerinde

mevcuttur. Fakat turistler tarafından ziyaret edilebilen mağara İyidere’de bulunan Pileki Mağarası’dır (Sakli & Eroğlu, 2017).

2.2.8. Doğa Yürüyüşü

Doğa sporları arasında yer alan ve doğa sporları arasında en hafif olarak kabul edilen doğa yürüyüşü, şehir hayatından kaçmak isteyen kişilerin günübirlik ya da kısa süreli olarak katıldıkları aktivitelerdir (Duran & Çınar, 2021). Rize sahip olduğu ormanlar, yaylalar ve dağlık alanları bakımından doğa yürüyüşüne elverişli bir destinasyondur. Bu bağlamda Rize’de doğa yürüyüşü parkuru olarak karşımıza çıkan destinasyonlar; Verçenik, Fırtına, Senoz, İyidere, Çat, Taşlıdere, Hemşin, Melyat vadileri, Altıparmak ve Kaçkar Dağları, Aşağı-Yukarı Kanyon, Anzer ve Ayder Turizm Koruma Bölgeleri ve Ovit Dağı Turizm Merkezleri’dir (Yıldırım & Kaya, 2020).

2.2.9. Dağcılık Turizmi

Geçmişten günümüze dağlar ve dağlık alanlar çeşitli şekillerde kullanılmış ve günümüzde kullanılmaya devam etmektedir. Hayvancılık, toplayıcılık, tarım gibi kullanımların sağlandığı dağlar bugün itibariyle turizm amaçlı da kullanılmaya başlanmıştır. Doğal güzellikleri, temiz havası, çeşitli turizm faaliyetlerinin yapılabilmesine olanak sağlaması gün geçtikçe dağlarda turizm etkinliklerini arttırmıştır. Özellikle kitle turizminin verdiği zarar ve turistlerin taleplerindeki değişiklikler dağ turizmi gibi alternatif turizm türlerinin gelişmesini sağlamıştır (Emekli, 2015). Sahip olduğu topografya özellikleri sayesinde Doğu Karadeniz bölgesi ve Rize ili dağcılık turizmine elverişli bir destinasyon olarak görülmektedir. Bu sebeple Rize’de dağcılık yapılabilecek destinasyonlar Kaçkar Dağı, Anzer ve Ayder Kültür ve Turizm Koruma Gelişme bölgeleri, Ovit Dağı’dır (Yıldırım & Kaya, 2020).

2.2.10. Kuş Gözlemciliği

Kuş gözlemciliği ekoturizm kapsamında değerlendirilen türlerden biri diğeridir. Kuş gözlemciliği, kuşların kendi habitatlarında herhangi bir zarar görmeden gözlenmesine dayanan bir turizm çeşididir. Kuş gözlemciliğine katılan turistler geliri ve eğitim seviyesi yüksek, doğanın korunmasına bağlı kişilerdir (Emekli, 2015). Ülkemizde yaklaşık olarak 466 kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır. Aynı zamanda kuşların habitatları ve kuş göç yolları üzerinde bulunuyor olması ülkemizde kuş gözlemciliği turizmi potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir (İslamoğlu vd., 2014). Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kuş gözlemciliği adı altında koruma statüsüne sahip bazı destinasyonlar bulunmaktadır. İkizdere Kuş Gözlemciliği Merkezi Rize'de kuş gözlemciliğinin yapıldığı merkezlerden bir tanesidir (Yıldırım & Kaya, 2020).

2.2.11. Jip Safari

Rize'de yapılabilecek turizm faaliyetlerinden biri olan jip safari, sıradan araçlarla aşılması zor olan çeşitli inişli çıkışlı, çamurlu parkurlarda özel araçlarla yapılan bir turizm etkinliğidir. Özellikle son dönemde Fırtına vadisinde jip safari etkinlikleri popüler hale gelmiştir. Fırtına Vadisi'nin dışında jip safari parkuru olarak kabul edilecek destinasyonlar İkizdere, Fındıklı, Anzer Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ve Ovit Dağ Turizm Merkezleridir (Yıldırım & Kaya, 2020).

2.2.12. Doğa Fotoğrafçılığı (Foto-Safari)

Kitle turizminin etkilerini azaltmak amacıyla ortaya çıkan alternatif türlerden birisi fotoğraf turizmidir. Bireyler gittikleri destinasyonlarda doğal güzellikleri ve sosyal hayata ait bazı kesitleri fotoğraflamaktadır. Özellikle doğal çevrenin fotoğraflanması doğa fotoğrafçılığının destinasyonlarda gelişmesini sağlamıştır (Kement, 2019). Rize açısından doğa fotoğrafçılığı olarak kabul edilebilecek destinasyonlar; Fırtına, Senoz, İyidere, Çat, Taşlıdere, Hemşin, Melyat Vadileri,

Ayder ve Anzer Kültür Turizm Koruma Bölgeleri ve Ovit Dağı Kış Turizm Merkezleridir (Yıldırım & Kaya, 2020).

2.2.13. Yabani Hayat Gözlemciliği

Ekoturizm gibi çevreye ve kültürel değerlere verilen zararı en aza indiren türlerden biri yaban hayatı g zlemciliğidir. Yaban hayatı gözlemciliği en basit tabiriyle hayvanların kendi doğal ortamlarında gözlemlenmesidir. Dünya Turizm  rg t  verilerine göre yaban hayatı izlemek için seyahat katılanlar her geçen gün artmaktadır (Sarı & Arpacık, 2020). Yaban hayatını gözlemlemek için Rize’de gidilebilecek destinasyonlar arasında Kaçkar Dağları Milli Parkı, Hala Deresi, Fırtına Vadisi gösterilmektedir (Yıldırım & Kaya, 2020).

2.2.14. Kış Sporları Turizmi

Spor ve turizm birbiri ile ilişkili önemli iki sektördür. Turistlerin belli bir destinasyona seyahat etmeleri için motivasyon kaynağı olarak spor etkili bir motivasyon kaynağı olmaktadır (Koşan, 2013). Rize’de son dönemde kış sporları aktivitesi olarak dikkat çeken en önemli aktivite heliskidir. Ayder yaylası,  kizdere ilçesinde Anzer, Demirdağ ve Ovit yaylalarında heliski atlamaları gerçekleşmektedir (Zaman & Birinci, 2009). Aynı zamanda Rize’nin Kaçkar Dağlarında kayak ve kızak gibi çeşitli kış sporları faaliyetleri de gerçekleşmektedir (Yıldırım & Kaya, 2020).

2.2.15. Kamp ve Karavan Turizmi

Son yıllarda turistlerin kitlesel turizm faaliyetlerinden uzaklaşıp doğaya i  içe olma isteği kamp ve karavan turizmine olan ilginin artmasını sağlamıştır. Kamp turizmi turistlerin az sayıda kişilerden oluşan gruplarla doğada kamp kurup çadırlarda konakladığı bir turizm türüdür. Karavan turizmi ise, özel olarak tasarlanmış araçlarla seyahat edilen, yeme içme ve konaklamaların bu araçlarda yapıldığı seyahat türüdür

(Alkan, 2021). Doğu Karadeniz Bölgesi ve Rize ili sahip olduğu doğal alanları sayesinde kamp ve karavan turizmine elverişli destinasyonlar arasında kabul edilmektedir.

2.3. Rize’de Eko Turizm Açısından Değerlendirilebilecek Doğal Kaynaklar

Doğal ve nispeten bozulmamış alanlara yapılan, aynı zamanda doğayı koruyan, yerel halkın refah düzeyini dikkate alan bir turizm türü olan ekoturizm turistler arasında gittikçe dikkat çeken bir türdür. Ülkemiz ekoturizm potansiyel açısından oldukça zengin alanlara sahip bir ülkedir. Özellikle Doğu Karadeniz Bölgesi sahip olduğu ormanları, yayları ve doğal alanları sayesinde ekoturizm açısından en önemli destinasyonlardan biridir. Rize ilinin ekoturizm kapsamında değerlendirilebilecek alanları;

2.3.1. Kaçkar Dağları Milli Parkı

Ekoturizm açısından milli parklar insanların güzel vakit geçireceği kamusal alanlar ve parklar olarak kabul edilmektedir. Özellikle 1872 yılında Yellowstone ile beraber dünyada korunan alanlar artmaya başlamıştır. Milli parklar sadece doğal alanlar değil aynı zamanda bu alanlarda kültüründe sentezlenmesini sağlamış ve turistler tarafından gittikçe tercih edilen destinasyonlar olmuştur (Zaman, 2008). Kaçkar Dağları Milli Parkı, ülkemizdeki önemli doğal alanlardan biridir ve uluslar arası düzeyde bilinen destinasyonlardan biridir. Dünya Doğayı Koruma Vakfı tarafından korunması kabul edilen ekolojik bölgeler arasında yer alan Milli Park, geçmişten günümüze hem yerel halkın hem de turistlerin dikkatini çeken bir destinasyon olmuştur. Kaçkar Dağları Milli Parkı, sadece ekolojik anlamda değil aynı zamanda arkeolojik eserlere, tarihi, gelenek ve göreneklere ve folklorik değerlere de sahip bir alandır (Zaman, 2008).

Kaçkar Dağları milli Parkı birçok endemik bitki ve hayvan türüne ev sahipliği yapmaktadır. Alan içerisinde yaklaşık yüz adet buzul gölü ve çeşitli ağaçların bulunduğu ormanlar bulunmaktadır. 51550 hektarlık alanı kaplayan milli park

içerisinde turistler çeşitli rekreatif aktiviteleri gerçekleştirebilmektedir. Örneğin turistler milli park içerisinde, kampçılık, yamaç paraşütü, rafting, dağcılık, doğa yürüyüşü gibi aktiviteleri gerçekleştirebilmekte ya da alan içerisinde bulunan tarihi eserleri ziyaret edebilmektedir. Alan içerisinde turistlerin en çok ziyaret ettiği ve kısmen diğer yerele göre turist yoğunluğunun fazla olduğu yer Ayder Yaylası'dır (Temizkan & Yıldırım, 2014).

Kaçkar Dağları Milli Parkı içerisinde yer alan Ayder Yaylası Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ilan edilmiştir. Aynı zamanda alan Avrupa Ormanlarının Sıcak Noktaları-Türkiye'nin Önemli Orman Alanları uluslararası koruma statüsüne sahiptir. Ayder Yaylası, sahip olduğu endemik bitki türleri, termal kaynakları ve yöreye has mimarisi sayesinde günümüzde yerli ve yabancı birçok turistin ilgisini çekmektedir (Fettahoğlu vd., 2012). Her geçen yıl Ayder Yaylasına gelen yerli ve yabancı turist sayısı artmaktadır. Örneğin 2003 yılında 249.520 olan turist sayısı 2013 yılında 519.905 kişiye yükselmiştir. Sahip olduğu özellikleri sayesinde Ayder Yaylası turistler açısından tercih edilen ve turizm açısından büyük öneme sahip olan bir destinasyon olmasını sağlamıştır (Bilici & Işık, 2018).

2.3.2. Rize İli Flora ve Faunası

Rize, Karadeniz İklim Bölgesi'nde yer alan ülkemizin yıllık ve mevsimlik yağış değişiminin en az olduğu ama ülkenin en yağışlı ilidir. İlde yıl boyunca yağışın görülmesi kıyı bölgelerinde ılıman bir iklimin yaşanmasına yükseklerde ise iklimin soğuk geçmesine neden olmaktadır (Polat & Sunkar, 2017). Bu iklim tipinden dolayı bölgede bitki çeşitliliği görülmektedir. Bölgede yağışın bol olması ve sıcaklığın dengeli olması nedeniyle sık ve gür bir orman tipi görülmektedir. Yıllık yağış miktarı ve sıcaklığın çok düşük derecede olmaması Rize ilinin bitki örtüsünü etkilemekte ve tropikal iklime benzer özellikler gösterdiği için bölgede çay ve kivi tarımı yapılmaktadır. 0- 750 metre arasında yer alan kuşakta geniş yapraklı ormanlar mevcuttur. En sık ağaçlı ormanların yer aldığı Rize'de 750 metreden sonra iğne yapraklı ormanlar görülmeye başlamaktadır. 800-1400 metre arasında karışık ağaçların yer aldığı ormanlar bulunmaktadır. 1500-2000 metre arasında iğne yapraklı ağaçlar yoğun olarak görülürken aynı zamanda bu kuşakta ormanlarda, ladin, Kafkas

köknarı, karaçam gibi ağaçları yer almaktadır. 2200 metreden sonra artık ormanlar yerini alp çayırlara bırakmaktadır. Alp çayırların dışında bu kuşakta zambaklar ve çeşitli papatyalar da görülmektedir (www.bitkiortusu.gen.tr, Erişim Tarihi: 16.02.2022).

Rize sahip olduğu zengin florası gibi faunaya da sahip bir destinasyondur. Özellikle Kaçkar Dağları Milli Parkı içerisinde altısı endemik olmak üzere birçok hayvan türü bulunmaktadır. Sadece Kaçkar Milli Parkı içerisinde yirmi üç familyadan 127 böcek, 28 tür sürüngen, 8 memeli tür yarasa, 9 böcekçil, 1 tür yarasa, 11 etçil memeli, 19 kemirici memeli, 5 toynaklı memeli, 69 kuş türü ve endemik bir tür olan Karadeniz Alası yer almaktadır. Aynı zamanda bölge Önemli Kuş Alanı statüsü almış tek alandır. Yine alan içerisinde su samuru, karaca, domuz, yaban keçisi, geyik, sansar, tilki, fındık faresi, çakal, ayı, geyik, karaca. Gelincik gibi türlerde yer almaktadır (www.kackardagları.tabiat.gov.tr, Erişim Tarihi: 21.03.2022).

2.3.3. Rize İli Doğal Sit Alanları

Doğal sit alanları, barındırdıkları ender türler ve doğal güzellikler sayesinde korunma altına alınmış tabiat varlıklarıdır. Doğal sit alanları, görsel güzelliklere sahip, flora ve fauna açısından zengin, yerel kültüre sahip ve turizm açısından potansiyel sahibi olan geleceğe yönelik korunması ve aynı zamanda geliştirilmesi gereken yerlerdir (Gül & Şahin, 2010). Rize’de bulunan doğal sit alanları Bakanlık tarafından şu şekilde belirtilmiştir (www.rize.csb.gov.tr, Erişim Tarihi: 21.03.2022):

- İkizdere İlçesinde yer alan İkizdere Vadisi Doğal Sit Alanı
- Çamlıhemşin İlçesinde yer alan Çamlıhemşin Doğal Sit Alanı. (Çamlıhemşin Fırtına ve Hala Derelerini Bulunduğu Alan)
- Çamlıhemşin İlçesinde yer alan Kaplıca Köyü Ayder Mevkii
- Fındıklı İlçesinde yer alan Fındıklı Sahil ve Aksu Mahallesi. (3. Derece Doğal Sit Alını Koruma Statüsüne sahip)
- Fındıklı İlçesi Çağlayan Köyünde yer alan Abuçağlayan Vadisi
- Fındıklı İlçesinde yer alan Arılı Vadisi.

İkizdere ilçesinde yer alan doğal sit alanı aynı zamanda “ Nitelikli Doğal Koruma Alanı” ve “Doğal Sit Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı” olarak tescillenmiştir. Çamlıhemşin’de bulunan doğal sit alanları I. II. ve III. Derece Doğal sit alanı olarak tescillenmiştir. Aynı zamanda Kaplıca Köyü Ayder Mevkiinde bulunan doğal sit alanı Kentsel Sit alanı olarak da kabul görmüştür. Fındıklı ilçesi Aksu Mahallesinde yer alan doğal sit alanı “Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı” olarak kabul görülürken, diğer iki sit alanı I. ve III. derece koruma alanı olarak tescillenmiştir.

3.YEREL HALKIN EKO TURİZM ALGILARI ÜZERİNE BİR İNCELEME: RİZE İLİ ÖRNEĞİ

3.1. Araştırma Problemi

Turizm sektörü dünyada en büyük endüstriler arasında yer almaktadır. Günümüzde turizm hızla büyüme gösterirken aynı zamanda değişen dünya koşulları ve talep doğrultusunda birçok alternatif türünde ortaya çıkmıştır. Bu türlerden bir tanesi olan ekoturizm sadece çevreyi koruyan bir tür değil aynı zamanda faaliyet gösterdiği bölgede yerel halka da fayda sağlamaktadır. Bu bağlamda dünyada ekoturizm faaliyetleri gittikçe artmaktadır.

Ülkemiz ekoturizm faaliyetleri açısından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Ülkemizde özellikle Doğu Karadeniz bölgesi ekoturizm için uygun birçok destinasyona ve ekoturizm faaliyetlerinin aktif olarak yapılabilmesi için alanları içinde barındırmaktadır. Rize ili de bu anlamda oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Doğasıyla, fauna ve florasıyla ekoturizm için gerekli birçok özelliğe sahip olan Rize ili aynı zamanda ekoturizmin bağlamında değerlendirilebilecek birçok alternatif türünde yapılabilmesine olanak sağlayacak bir destinasyondur.

Ekoturizm açısından çok zengin bir potansiyele sahip olan Rize ilinde yerel halkın algılarının ne düzeyde olduğu tespit edilmediği için araştırmanın problemi bu konusundan ortaya çıkmıştır. Çalışma sayesinde Rize ili yerel halkı algıları ölçülecektir. Rize ilinde yaşayan yerel halkın ekoturizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevre üzerindeki algılarının ölçülebilmesi için Kavak'ın (2015) "Edremit Körfezi Kuzey Kıyılarında Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Bilinç Algısı ve Tutumları" adlı çalışmasında uygulamış olduğu ölçek kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Amacı Ve Önemi

Turizm, ülkeler açısından istihdam ve gelir yaratan, ödemeler dengesine katkı sağlayan, bağlantılı olduğu birçok sektörü canlandıran ve genel olarak ülkede artan bir

ekonomik faaliyete sahip olan sektördür. Bu bağlamda hükümetlerin turizmi desteklemesi ve teşvik etmesinin temel sebeplerinden biri ekonomik büyüme ve kalkınmaya olumlu etkilere sahip olmasıdır (Ivanov&Webster, 2007). Turizm sürdürülebilir ekonomik, sosyal ve çevresel unsurların bir arada olduğu bir faaliyet türüdür. Turizmin sürdürülebilir bir şekilde uygulanmasında en önemli unsurlardan biri de yerel topluluklardır. Turizmin gelişmesinde yerel toplulukların doğrudan etkilenmesi önemli bir unsurdur. Yerel halk, bir destinasyonu oluşturan ve gelecekte bu destinasyonun gelişmesine etki eden en önemli bileşenlerden biridir. Turizmin bir destinasyona olumlu veya olumsuz etkilerinin dengesi için en önemli paydaş olan yerel halkın turizm etkisine ilişkin algılarının analiz edilmesi, turizmin gelişimini destekleyen önemli bir kaynaktır (Muresan vd., 2016).

Araştırmanın amacı; Rize ilinde yaşayan yerel halkın ekoturizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevre alt boyutlarına yönelik algılarını tespit etmektir.

- *Hipotez 1:* Katılımcıların demografik özellikleri ile ekoturizm algı seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H-1a: Katılımcıların cinsiyetleri ile ekoturizm algı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.
- H-1b: Katılımcıların eğitim durumları ile ekoturizm algı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.
- H-1c: Katılımcıların yaşları ile ekoturizm algı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.
- H-1d: Katılımcıların medeni durumları ile ekoturizm algı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.
- H-1e: Katılımcıların meslek grupları ile ekoturizm algı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.
- H-1f: Katılımcıların ikamet süreleri ile ekoturizm algı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Ekoturizmin bir destinasyonda gerçekleşmesi ve sürdürülebilir olması açısından en önemli paydaşlardan ilki yerel halktır. Rize ili sahip olduğu doğal güzelliklerinin, ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleşmesine olanak sağlamasının yanı sıra yerel halkın algısının ortaya konulması gerekmektedir. Literatür tarandığında Rize ve ekoturizm ile ilgili çalışmalara rastlanmış fakat tapılan çalışmalarda yerel halkın

algısı üzerine her hangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın sonunda Rize iline ait ekoturizm potansiyelinin ortaya konulması, yerel halk ekoturizm hakkında algı ve görüşlerinin yansıtılmasından dolayı Rize’de ekoturizm adına yapılması planlanan projelere yardımcı bir kaynak olabileceği düşünülmektedir.

3.3. Araştırmanın Varsayımı Ve Sınırlılıkları

Araştırmaya ait varsayımlar şu şekildedir:

- Araştırmada kullanılan veri toplama tekniklerinin elde edilmek istenen veriler için yeterli düzeydedir.
- Araştırmada veri toplamak için kullanılan ankette yer alan ifadeler katılımcıların rahatlıkla anlayabileceği düzeydedir.
- Ankette yer alan ifadelerin katılımcıların ekoturizm algılarını tespit etmek amacı açısından uygundur.
- Araştırmaya katılan katılımcılar araştırmaya gönüllü olarak katılmış ve verdikleri cevaplar araştırmanın amacına uygundur.
- Araştırma evrenini temsil eden örneklem grubu evreni doğru bir şekilde temsil etmektedir.
- Araştırmada kullanılan anket ve veriler geçerli ve güvenilirlerdir.

Araştırmanın sınırlılıkları ise:

- Araştırmada evrenin tamamına ulaşmanın imkânsız ve zor olması dolayısıyla evreni temsil eden örneklem grubuyla sınırlandırılmıştır.
- Araştırmada sadece Rize ili içerisinde yaşayan yerel halka anket uygulanmıştır.
- Araştırmada veri toplamak amacıyla yerel halka anket uygulanmıştır.
- Yerel halka uygulanan anket çalışması 2022 yılının Nisan ve Mayıs ayında gerçekleştirilmiştir.
- Araştırmada elde edilen verilere, T-Testi, One Way Anova, Korelasyon Analizi, Frekans Analizi, Standart Sapma, Güvenilirlik Analizi ve Normallik Testleri yapılmıştır.

3.4. Araştırmanın Evreni Ve Örneklemi

Evren, verilerin elde edildiği ve sonuçlarının genellendiği bütündür. Örneklem ise, evrenden elde edilmek istenen verilerin toplanmasının zor olduğu durumlarda evreni en iyi şekilde temsil ettiği düşünülen, evrenden çeşitli tekniklerle seçilmiş küçük gruptur. Araştırmalarda evrenin tamamı yerine belirlenmiş bir örneklem grubuyla çalışmak daha kolay olmaktadır. Örneklem büyüklüğü belirlenirken çok farklı faktörler etkili olabilmektedir (Özhan & Dönmez, 2016).

2022 yılında yapılan son nüfus sayımı verilerine göre Rize ilinin toplam nüfusu 345.662 olarak tespit edilmiştir. Yapılan bu sayımda toplam erkek nüfusu 173.430 iken, kadınların sayısı 172.232'dir. Araştırma da evrenin tamamına ulaşmak zor ve zaman alacağından evreni temsil edecek örneklem grubu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya konu olan yerel halkın algısını tespit etmek amacıyla tesadüfi olmayan örneklem yöntemlerinden kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örneklem yöntemi evren içerisinde en hızlı ve ekonomik olarak örneklem grubunun seçildiği, araştırmacının ifadeleriyle örneklem kesimini belirlemiş olduğu yöntemdir (Haşiloğlu vd., 2015). Evren hacmi büyüklüğü %95 güven aralığında, ± 00.05 örneklem hata payıyla 383 olarak belirlenmiştir. 2022 yılı Nisan ve Mayıs aylarında online olarak 755 kişiye anket ulaştırılmıştır. Anketler analiz öncesi değerlendirildiğinde 25 eksik ve hatalı anket analize dâhil edilmemiştir.

3.5. Araştırmanın Yöntemi Ve Veri Toplama Aracı

Araştırmanın kavramsal çerçevesi oluşturulurken ikincil verilerden yararlanılmıştır. Bu bağlamda araştırmada kullanılmak üzere daha önce yazılmış tezler, ulusal ve uluslararası yayınlanmış makaleler, bildiriler, kitaplar ve internet kaynakları taranmıştır. Birincil veriler ise yerel halka anket uygulanarak elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan anket Kavak'ın (2015) "Edremit Körfezi Kuzey Kıyılarında Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Algısı ve tutumları" adlı çalışmasında kullandığı anket formu kullanılmıştır. Kavak'ın çalışmasından birinci grup sorular olan demografik özellikler ve üçüncü grupta yer alan 5'li likert tipli soruları alınmış

ve araştırma anketine dâhil edilmiştir. Anketin birinci bölümünde katılımcılara ait demografik özellikler, ikinci kısımda ise yerel halkın ekoturizm hakkındaki düşüncelerini ölçen sorulara yer verilmiştir. 16 sorudan oluşan bu kısımda 5’li likert ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeğe göre 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum ve 5: Kesinlikle Katılıyorum şeklinde belirlenmiştir.

3.6. Araştırma Modeli Ve Soruları

Araştırmanın modeli daha önce Kavak’ın (2015) hazırlamış olduğu anket ölçeğinde yer alan ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel alt boyutlara göre Rize ilinde yaşayan yerel halkın demografik özelliklerine göre değişip değişmediğini tespit etmektir.

Araştırmanın soruları;

1. Rize ilinde yaşayan yerel halkın cinsiyetlerine göre ekoturizm algı seviyeleri arasında ekonomik, sosyo-kültürel, çevre olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Rize ilinde yaşayan yerel halkın eğitim durumlarına göre ekoturizm algı seviyeleri arasında ekonomik, sosyo-kültürel, çevre olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Rize ilinde yaşayan yerel halkın yaşlarına göre ekoturizm algı seviyeleri arasında ekonomik, sosyo-kültürel, çevre olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Rize ilinde yaşayan yerel halkın medeni durumlarına göre ekoturizm algı seviyeleri arasında ekonomik, sosyo-kültürel, çevre olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Rize ilinde yaşayan yerel halkın mesleklerine göre ekoturizm algı seviyeleri arasında ekonomik, sosyo-kültürel, çevre olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Rize ilinde yaşayan yerel halkın ikamet sürelerine göre ekoturizm algı seviyeleri arasında ekonomik, sosyo-kültürel, çevre olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

3.7. Bulgular

Alternatif bir tür olan ekoturizmin bölgelerde gelişmesi için önemli olan ve öncelikle tartışılması gereken en önemli konulardan biri yerel halkın bu türe olan ilgi ve algısının belirlenmesidir. Bölgede ekoturizmin gelişmesi ekonomik, Sosyo-Kültürel çevresel olarak gerçekleşecek değişimlerin halkın tarafından bilinmesine bağlıdır. Yerel halk tarafından kazanılan bu bilinç sayesinde ekoturizm bölgede gelişim gösterirken aksi bir durumda bölgede ekoturizm gelişmediği gibi olmuş etkilerin de yaşanmasına sebep olacaktır. Bu sebeple Rize ilinde yaşayan halkın algısının belirlenmesi için Rize ili sınırlarında yaşayan yerel halka bir anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu anket çalışması sonucu elde edilen sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

3.7.1. Güvenilirlik Analizi

Güvenirlilik, tutarlı bir şekilde tahmin etmek amacıyla kullanılan bir araçtır. Matematiksel açıdan güvenirlik, gerçek varyans değerlerinin toplam varyans değerlerine oranı olarak yorumlanmaktadır. Güvenirlik ayrıca, ölçüm ve testlerden alınan değerlere dayanan çıkarımların geçerliliğini kurarken temel alınan bir kanıt kaynağı olarak kabul edilmektedir. Araştırmacılar bir aracın güvenirliğinin geçerliliğine bağlı olmadığını fakat bir aracın güvenilir olmadıkça geçerli olmayacağını belirtmişler. Bir aracın güvenirliğini tahmin etmek için en yaygın olarak kullanılan güvenirlik kat sayısı Cronbach's Alpha'dır. Cronbach's Alpha aynı zamanda çok ögeli ölçüm araçları bakımından iç tutarlılık ölçüsü olarak da bilinmektedir. Cronbach's Alpha kat sayısı, birçok yanlış yorumlama, yanlış uygulama ve güvenirliği doğru ölçmemem gerekçelerine rağmen geçmişten günümüze en çok kullanılan tekniktir (Ammirudin vd., 2021). Cronbach's Alpha Yöntemine göre (α) değeri (Zere, 2020);

- $0 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçekgüvenirliliği çok düşüktür.
- $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek güvenirliliği düşüktür.
- $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek güvenirliliği yüksektir.

- $0,80 \leq \alpha \leq 1$ ise ölçek güvenirliliği çok yüksektir.

Çalışmanın anket ölçeğinde yer alan ifadelerin güvenirliliği analiz edildiğinde $\alpha = 0,916$ olarak hesaplanmıştır. Analiz sonucuna göre ölçek güvenirliliği çok yüksektir. Analiz sonuçları aşağıda tablo olarak belirtilmiştir.

Tablo 3. Ankette Yer Alan İfadelerin Güvenirlilik Analizi

Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
16	0.916

Ayrıca Kavak'ın (2015) yapmış olduğu çalışmada belirtmiş olduğu alt boyutların güvenirlilik değerleri hesaplanmıştır. Belirtilen alt boyutlar ekonomik, sosyo-kültürel ve çevre boyutlarıdır. Belirtilen bu alt boyutlar ve alt boyutlara ait sorular şu şekildedir;

Tablo 4. Ankette Yer Alan İfadelerin Alt Boyutlarına Ait Sorular

Alt Boyutlar	İfadeler
Ekoturizmin Ekonomik Boyutu	Ekoturizmin gelişmesi yörenizin ekonomik durumunu iyileştirmiştir. Ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur. Ekoturizm sayesinde yerel halkın yaşam kalitesi yükselir. Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir. Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerin gelişmesini sağlar. Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar.
Ekoturizmin Çevre Boyutu	Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır. Ekoturizm tarihi ve kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur. Ekoturizm halkın çevreyi daha temiz tutmasını sağlar. Ekoturizm doğanın korunmasını destekler. Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.
Ekoturizmin Sosyo-Kültürel Boyutu	Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir. Ekoturizm insanları birbirine yaklaştırır. Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur. Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.

Ankette yer alan ifadelere ait alt boyutların analiz sonuçları;

Tablo 5. Ankette Yer Alan Alt Boyutların Güvenirlilik Analizi

Alt Boyutlar	Güvenilirlik Kat Sayısı
Ekonomi	0.83
Sosyo-Kültürel	0.76
Çevre	0.80

3.7.2. Normallik Testi

Normallik testi, verilerin normalliğinin değerlendirilmesinde tamamlayıcı olan bir istatistiksel testtir. Elde edilen verilere uygulanacak testlerin gerektiği gibi uygulanabilmesi için verilerin normal dağılım göstermesi gerekmektedir (Zere, 2020). Çarpıklık (skewness), bir değişkenin dağılımının asimetrisine ait ölçümüdür. Bir çalışmada normal dağılımının çarpıklık değeri sıfırdır ve genellikle simetrik bir dağılım gösterdiği anlamına gelmektedir. Basıklık (kurtosis), ise bir dağılımın tepe noktasının ölçülmesidir. Çalışmalarda tamamen normal bir dağılımdan söz edilmesi için basıklık değeri sıfır olmalıdır (Kim, 2013).

Araştırmada yer alan anketteki ifadelerin normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine bakılmıştır. Yapılan analizler sonucunda çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin ± 3 aralığında yer aldığı tespit edilmiştir. Elde edilen verilerin normallik testi yapılırken mutlak değeri 1,96'dan büyük veya -1,96'dan küçükse, $P < 0,05$ 'te anlamlıdır şeklinde yorumlanmaktadır. Aynı şekilde $P < 0,01$ 'de 2,58'den büyük veya -2,58'den küçükse ve P 'de 3,29'dan büyük veya -3,29'dan küçükse anlamlıdır şeklinde yorumlanır. < 0.001 Küçük örneklerde, verilerin normalliğini belirlemek için 1,96'dan büyük veya küçük değerler yeterlidir. Ancak küçük standart hataları olan büyük örneklerde (200 ve üzeri) bu kriter $\pm 2,58$ olarak değiştirilmiş ve çok büyük örneklerde herhangi bir kriter uygulanmamıştır (Ghasemi&Zahediasl, 2012). Bu

analiz sonucunda araştırma anketinde yer alan ifadelerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür.

Ankette yer alan ifadelerin normal dağılım gösterdiği tespit edildikten sonra parametrik testler için uygun olduğu belirlenmiştir. Araştırmalarda, iki bağımsız grubun ortalamalar arasındaki farkını belirli bir güven düzeyinde anlamlı olup olmadığını test etmek için bağımsız örneklemelerde ikili gruplar için T-Testi, ikiden fazla gruplar için, One-Way (Anova) testleri yapılmaktadır (Zere, 2020). Bu sebeple araştırma için en uygun analizler T-Testi ve One-Way Anova olarak belirlenmiştir.

Tablo 6. Ekoturizme Yönelik Yerel Halkın Algısı Ölçeğinin Normallliği Testi

İfadeler	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Ekoturizmin gelişmesi yörenizin ekonomik durumunu iyileştirmiştir.	-1.01	0.33
Ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur.	-1.13	0.42
Ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar.	-0.82	-0.34
Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır	-1.06	0.44
Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir.	-1.62	2.37
Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir.	-1.04	0.57
Ekoturizm tarihi-kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur.	-0.51	-0.91
Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.	-1.81	2.41
Ekoturizm halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar	-0.51	-0.91
Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur.	-0.75	-0.56
Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerin gelişmesini sağlar.	-0.89	-0.01
Ekoturizm insanları birbirine yakınlaştırır.	-0.89	0.02
Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur.	-1.25	1.03
Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.	-1.09	0.40
Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar.	-1.69	2.44
Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.	-1.46	1.58

3.7.3. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmada 755 kişiye online olarak ulaşılmış ve ankete gönüllü olarak katılmaları istenmiştir. Şubat-Nisan 2022 tarihleri arasında online olarak gerçekleştirilen anket sonucunda 38 anket eksik ve hatalı olduğu için analize dahil edilmemiştir. Çıkarılan eksik ve hatalı anketlerden sonra 717 katılımcıya ait anket analiz edilmiştir. Analiz sonucunda katılımcılara ait demografik özelliklere ait sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Araştırmaya katılan katılımcılara ait demografik dağılımlar;

- Araştırmaya katılan katılımcıların %73,2'si erkeklerden oluşurken kadın katılımcıların oranı %26,8'dir.
- Araştırmaya katılan katılımcıların eğitim durumları analiz edildiğinde %35,7'si zorunlu eğitim, %56,6'sı üniversite ve %7,7'si lisansüstü eğitime sahip oldukları saptanmıştır.
- Araştırmaya katılan katılımcıların yaş gruplarına baktığımızda %71,8 'lik oranla 20-39 yaş grubu katılımcıların yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada %20,6 ile 40 ve üzeri yaş grubu katılımcılar, en sonda %7,5 ile 20'den küçük kişiler yer almaktadır.
- Araştırmaya katılan katılımcıların medeni durumları analiz edildiğinde evli katılımcılar %58,0 ve bekâr katılımcılar %42,0 olarak analiz edilmiştir.
- Araştırmaya katılan katılımcıların meslek durumları analiz edildiğinde katılımcıların %17,0'ının işçi, % 16,2'sinin ev hanımı, %15,2'sinin öğrenci, %15,5'nin öğretmen, %11,7'sinin işsiz, %13,9'unun esnaf, %4,6'sının emekli ve %5,9'unun tüccar olduğu analiz edilmiştir.
- Araştırmaya katılan katılımcıların Rize'de ikamet ettikleri süreler analiz edildiğinde %34,6'sının 21-30 yıl arası, %23,4'ünün 31-40 yıl arası, %18,0'inin 11-20 yıl arası, %13,5'inin 1-10 yıl arası, %10,5'inin 41 yıl ve üzeri Rize'de ikamet ettikleri hesaplanmıştır.

Tablo7. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Demografik Özellikler	Katılımcıların Demografik Özellikleri	Frekans (N)	Yüzdelik Dilim (%)
Cinsiyet	Kadın	192	26,8
	Erkek	195	26.9
Eğitim	Zorunlu Eğitim	256	35.7
	Üniversite	406	56.6
	Yüksek Lisans/ Doktora	55	7.7
Yaş	20'den Küçük	54	70.5
	20-39	515	71.8
	40 ve üzeri	148	20.6
Medeni Durum	Evli	416	58.0
Meslek	Bekar	301	42.0
	İşçi	122	17.0
	Emekli	33	4.6
	Ev Hanımı	116	16.2
	Öğrenci	109	15.2
	Tüccar	42	5.9
	Esnaf	100	13.9
	Öğretmen	111	15.5
	İşsiz	84	11.7
	İkamet Süreleri		
	1-10	97	13.5
	11-20	129	18.0
	21-30	248	34.6
	31-40	168	23.4
	41 ve üzeri	75	10.5

3.7.4. Yerel Halkın Eko Turizm Algılarına İlişkin İfadelere Katılma Dereceleri

Rize ilinde yaşayan yerel halkın, çalışma için hazırlanmış anket çalışmasına ilişkin katılma dereceleri aşağıda gösterilmiştir. Yapılan analiz sonucuna göre ankete katılan katılımcıların en yüksek katılım gösterdikleri ifadeler;

- Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar ($\bar{x}=4,68$)
- Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar ($\bar{x}=4,55$)
- Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir ($\bar{x}=4,43$)
- Araştırmaya katılan katılımcıların en az katılım gösterdikleri ifadeler ise;
- Ekoturizm halkın çevreyi daha temiz tutmasını sağlar ($\bar{x}=3,65$)
- Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur ($\bar{x}=3,81$)
- Ekoturizm tarihi ve kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur ($\bar{x}=3,92$)'dir.

Analiz sonuçları incelendiğinde Rize’de yaşayan halkın ekoturizmin ekonomi, sosyo-kültürel ve çevresel faktörler üzerinde yaşanacak olumlu etkilerin farkında olduğu görülmüştür. Verilen diğer cevaplar incelendiğinde Rize’de yaşayan halkın ekoturizmin gelişmesine yönelik cevaplarının katılım dereceleri ile uyumlu olduğu da görülmektedir.

Tablo 8. Yerel Halkın Ekoturizm Algılarına İlişkin İfadelere Katılma Dereceleri

İfadeler	N	Ort.	St. Sapm
Ekoturizmin gelişmesi yörenizin ekonomik durumunu iyileştirmiştir.	717	4.14	1.02
Ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur.	717	4.17	1.06
Ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar.	717	3.95	1.168
Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir.	717	4.18	.961
Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerin gelişmesini sağlar.	717	4.09	1.03
Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar.	717	4.55	.74
Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar	717	4.68	.60
Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır.	717	4.06	1.08
Ekoturizm tarihi-kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur.	717	3.92	1.25
Ekoturizm halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar	717	3.65	1.29
Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur.	717	3.81	1.28
Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.	717	4.41	.88
Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir.	717	4.43	.88
Ekoturizm insanları birbirine yakınlaştırır.	717	4.12	.99
Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur.	717	4.32	.88
Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.	717	4.15	1.05

3.7.5. Yerel Halkın Eko Turizm Algılarına İlişkin Eğilimleri

Rize ilinde yaşayan yerel halkın ekoturizme yönelik algılarını ölçmek için kullanılan ankete vermiş oldukları cevaplara ait bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Rize ilinde yaşayan yerel halkın ekoturizme yönelik algılarının belirlenmesi için 5’li likert tipli sorulardan oluşan bir anket formu düzenlenmiştir. Rize ilinde yaşayan yerel halkın ekoturizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevre alt boyutlarına yönelik algılarını belirlemek amacıyla sorulan soruların çoğunluğuna “kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” cevaplarını verdikleri görölmüştür.

Katılımcıların % 49,1’i ekoturizmin gelişmesi yörede ekonomik durumun iyileşmesine katkı sağladığını, %54,4’ü ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücünün arttığını, %53,0’ı ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurduğunu belirtmiştir. Katılımcıların % 62,1’i ekoturizmin doğa ile baş başa bir tatil sunduğunu, %37,8’i ekoturizm halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağladığını, %43,3’ü ekoturizmin doğanın korunmasına destek olacağını belirtmiştir.

Katılımcıların %75,3’ü ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağladığını, %63,4’ü ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlendiğini, %54,3’ü ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olduğunu belirtmiştir.

Tablo 9. Yerel Halkın Ekoturizm Algılarına İlişkin Eğilimleri

İfadeler	5		4		3		2		1	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ekoturizmin gelişmesi yörenizin ekonomik durumunu iyileştirmiştir.	352	49.1	173	24.1	145	20.2	31	4.3	16	2.2
Ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur.	381	53.1	156	21.8	119	16.6	43	6.0	18	2.5
Ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar.	323	45.0	152	21.2	149	20.8	66	9.2	27	3.8
Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır.	326	45.5	198	27.6	127	17.7	39	5.4	27	3.8
Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir.	453	63.2	153	21.3	86	12.0	15	2.1	10	1.4
Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir.	349	48.7	197	27.5	136	19.0	23	3.2	12	1.7
Ekoturizm tarihi-kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur.	343	47.8	122	17.0	146	20.4	64	8.9	42	5.9
Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.	539	75.2	129	18.0	47	6.6	2	.3	0	0
Ekoturizm halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar.	269	37.5	130	18.1	171	23.8	95	13.2	52	7.3
Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur.	309	43.1	133	18.5	157	21.9	64	8.9	54	7.5
Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerin gelişmesini sağlar.	335	46.7	177	4.7	151	21.1	40	5.6	14	2.0
Ekoturizm insanları birbirine yakınlaştırır.	339	47.3	181	25.2	153	21.3	34	4.7	10	1.4
Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur.	391	54.5	202	28.2	91	12.7	28	3.9	5	.7
Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.	373	52.0	155	21.6	134	18.7	37	5.2	18	2.5
Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar.	486	67.8	158	22.0	55	7.7	17	2.4	1	.1
Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.	444	61.9	156	21.8	89	12.4	22	3.1	6	.8

3.8. Araştırma Sorularının Analiz Edilmesi

Anketten elde edilen veriler SPSS 23.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Birbirinden bağımsız iki grubun karşılaştırılması için elde edilen veriler T-Testi (Independent-Sample), ikiden fazla grupların analizi için ise Tek Yönlü Varyans (One-Way Anova) analizleri kullanılmıştır.

3.8.1. Ankete Katılan Yerel Halkın Cinsiyetlerine Yönelik Değişikliğin İncelenmesi

S1: Rize ilinde yaşayan yerel halkın cinsiyetlerine göre ekoturizm algı seviyeleri arasında ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

H-1a: Katılımcıların cinsiyetleri ile ekoturizm algı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Araştırmaya katılan yerel halkın ekoturizm algılarının ve alt boyutlarının katılımcıların cinsiyetlerine göre değişip değişmediğini tespit etmek amacıyla bağımsız örneklem için T-Testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlarda p değeri 0,05'ten küçük olması esas alınarak yorum yapılmıştır. Rize ili yerel halkı ekoturizmin ekonomik ve çevre altboyut algısı kapsamında cinsiyet farklılıklarının anlamlılık düzeylerinde farklılık gözlemlenmemiştir. (ekonomi $p=.67 > 0,05$), (çevre $p=.26 > 0,05$). Fakat ekoturizmin sosyo kültürel boyutu (sosyo-kültürel $p=.04 < 0,05$) analiz edildiğinde elde edilen değere anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir.

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar analiz edildikten sonra elde edilen sonuçlara göre ekoturizmin ekonomik alt boyutuna yönelik görüşlerde erkeklerin algılarının ($\bar{x}=4,27$) kadınlara oranla ($\bar{x}=4,18$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sosyo-kültürel alt boyut görüşlerine göre erkeklerin görüşlerinin ($\bar{x}=4,30$) kadınların görüşlerine göre ($\bar{x}=4,13$) oranının daha yüksek olduğu aynı zamanda çevre alt boyutuna verilen cevaplara göre yine erkeklerin ($\bar{x}=4,03$) kadınlara oranla ($\bar{x}=3,79$) daha yüksek orana sahip olduğu gözlemlenmiştir. Verilen cevaplar ve elde edilen

analiz sonuçlarına göre Rize ilinde yaşayan erkeklerin kadınlara göre ekoturizm konusunda daha yetkin oldukları söylenilebilmektedir. Sosyo-kültürel alt boyutunda elde edilen sonuca göre H-1a hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların Cinsiyet Farklılıklarının İncelenmesi

Alt Boyutlar	Grup	N	Ort.	S.Sapma	F	P
Ekonomik	Kadın	192	4.18	.70	.17	.67
	Erkek	525	4.27	.67		
Sosyo-Kültürel	Kadın	192	4.13	.84	8.13	.04
	Erkek	525	4.30	.71		
Çevre	Kadın	192	3.79	.92	.26	.26
	Erkek	525	4.03	.85		

3.8.2. Ankete Katılan Yerel Halkın Eğitim Durumlarına Yönelik Değişikliğin İncelenmesi

S2: Rize ilinde yaşayan yerel halkın eğitim durumlarına göre ekoturizm algıları seviyeleri ekonomik, Sosyo-kültürel ve çevresel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

H-1b: Katılımcıların eğitim durumları ile ekoturizm algı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 11. Katılımcıların Eğitim Durumlarına İncelenmesi

Alt Boyutlar	Grup	n	Ort.	S.S.	F	P.Değeri
Ekonomik	Zorunlu Eğitim	256	4.29	.66	1.49	.22
	Üniversite	406	4.23	.69		
	Yüksek	55	4.12	.66		
	Lisans / Doktora					
Sosyo-Kültürel	Zorunlu Eğitim	256	4.29	.74	2.35	.00
	Üniversite	406	4.25	.76		
	Yüksek	55	4.05	.78		
	Lisans/ Doktora					
Çevre	Zorunlu Eğitim	256	4.12	.83	7.61	.09
	Üniversite	406	3.90	.89		
	Yüksek	55	3.72	.83		
	Lisans/ Doktora					

Araştırmaya katılan yerel halkın ekoturizm algısının eğitim durumlarına göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans testi yapılmıştır. Elde edilen analiz p değerine bakılarak 0,05'ten küçük olması dikkate alınarak yorumlanmıştır.

Elde edilen bulguların analizi sonucu ekoturizm alt boyutlarına bakıldığında ekonomik alt grubunda eğitim farklılıklarında algılarının $p=.22>0.05$ anlamlılık düzeyinde değişmediği analiz sonucunda tespit edilmiştir. Aynı zamanda sosyo-kültürel altboyutu ele alındığında eğitim düzeyleri arasında istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p=.09>0.05$). Bunun ile birlikte çevre alt boyutu incelendiğinde bireylerin sahip olduğu eğitim düzeylerine bağlı olarak ekoturizm algılarının $p= 0.00< 0.05$ önemlilik düzeyinde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Eğitim durumlarına göre elde edilen analiz sonuçları incelendiğinde ekoturizmin ekonomik ve sosyo-kültürel alt boyutlarında ($\bar{x}=4,29$) vermiş oldukları cevaplara yönelik zorunlu eğitimde yer alan katılımcıların daha yetkin olduğu görülmektedir. Sosyo-kültürel alt boyut incelendiğinde yine zorunlu eğitimden mezun olan katılımcıların ekoturizm konusunda ($\bar{x}=3,37$) diğer katılımcılara göre daha

olumlu düşündükleri gözlemlenmiştir. Sosyo-kültürel ve çevre alt boyutlarında elde edilen analiz sonucuna göre H-1b hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Ekoturizm algısının katılımcıların eğitim durumlarına göre çevre alt boyutunda anlamlı farklılıkların hangi gruplarda olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey analizi sonucuna göre farklılıkların zorunlu eğitim-üniversite ve zorunlu eğitim-lisansüstü yaş grupları arasında değiştiği gözlemlenmiştir.

3.8.3. Ankete Katılan Yerel Halkın Yaşlarına Göre Değişikliğinin İncelenmesi

S3: Rize ilinde yaşayan yerel halkın yaşlarına göre ekoturizm algı seviyeleri arasında ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

H-1c: Katılımcıların yaşları ile ekoturizm algı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 12. Katılımcıların Yaşlarına Göre İncelenmesi

Alt Boyutlar	Grup	N	Ort.	S.Sapma	F	P
Ekonomik	20'den Küçük	54	4.10	.70	1.54	.21
	20-39 Arası	515	4.25	.68		
	40 ve üzeri	148	4.29	.65		
Sosyo-Kültürel	20'den Küçük	54	3.95	.85	.53	.00
	20-39 Arası	515	4.28	.74		
	40 ve Üzeri	148	4.27	.75		
Çevre	20'den Küçük	54	3.89	.82	4.70	.58
	20-39 Arası	515	3.96	.87		
	40 ve Üzeri	148	4.02	.90		

Yerel halkın ekoturizm algısının katılımcıların yaşlarına yönelik değişip değişmediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans testi yapılmıştır. Elde edilen bulguların analiz sonuçları $p=0,05$ 'ten küçük olması dikkate alınarak yorumlanmıştır.

Rize ilinde yaşayan ve ankete katılan katılımcıların yaşlarına göre ekoturizmin ekonomik ve çevre alt boyutlarına yönelik algıları hesaplandığında algı düzeylerinde herhangi bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen değerlere göre söz konusu altboyut sosyo-kültürel olduğunda katılımcıların algı düzeylerinde farklılıklar gözlemlenmiştir ($p=.00<0.05$).

Katılımcıların yaşlarına göre elde edilen analiz sonuçları incelendiğinde ekonomik ($\bar{x}=4.29$) ve çevre ($\bar{x}= 4.02$) alt boyutlarına yönelik görüşlerin 40 yaş ve üzeri kişilerde daha olumlu olduğu gözlemlenirken, sosyo-kültürel alt boyutunda ise 20-39 ($\bar{x}=4.28$) yaş arası kişilerde algının daha olumlu olduğu gözlemlenmiştir. Sosyo-kültürel alt boyutunda elde edilen sonuca göre h-1c hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Ekoturizm algısının katılımcıların yaşlarına göre sosyo-kültürel alt boyutunda anlamlı farklılıkların hangi gruplardan dolayı meydana geldiğini tespit etmek için yapılan Tukey analizine göre farklılığın 20'den küçük-20-39 ve 40 ve üzeri-20-39 yaş grupları arasında değiştiği gözlemlenmiştir.

3.8.4. Ankete Katılan Yerel Halkın Medeni Durumuna Göre Yönelik Değişikliğin İncelenmesi

S4: Rize ilinde yaşayan yerel halkın medeni durumlarına göre ekoturizm algı seviyeleri arasında ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

H-1d: Katılımcıların medeni durumları ile ekoturizm algı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Yerel halkın ekoturizm algılarının katılımcıların medeni durumuna değişip değişmediğini tespit etmek amacıyla bağımsız örneklem için Tek Yönlü Varyans testi (One-Way Anova) yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar p değeri 0,05'ten küçük olması esas alınarak yorumlanmıştır. Analiz sonuçları incelendiği ekoturizm algısının ekonomik, sosyo-kültürel ve çevre alt boyutları kapsamında bekâr ve evli olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği yapılan istatistiksel analiz sonucunda tespit edilmiştir.

Katılımcıların medeni durumlarına yönelik elde edilen analiz sonuçlarına göre ekonomik alt boyutunda evlilerin ($\bar{x}=4.32$) bekâr katılımcılara oranla ($\bar{x}=4.14$) algılarının yüksek olduğu görülmüştür. Sosyo-kültürel alt boyutta elde edilen analiz sonuçlarına göre evlilerin ($\bar{x}=4.32$) algıları bekâr katılımcılara ($\bar{x}=4.16$) oranla daha yüksektir. Son olarak çevre alt boyutu incelendiğinde diğer alt boyutlarda olduğu gibi evli katılımcıların ($\bar{x}=4.04$) algılarının bekâr katılımcılara ($\bar{x}=3.86$) oranla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Elde edilen analiz sonucuna göre H-1d hipotezi reddedilmiştir.

Tablo13. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre İncelenmesi

Alt Boyutlar	Grup	N	Ort.	S.Sapma	F	P
Ekonomik	Bekar	301	4.14	.70	2.62	.10
	Evli	416	4.32	.65		
Sosyo-Kültürel	Bekar	301	4.16	.77	.05	.81
	Evli	416	4.32	.74		
Çevre	Bekar	301	3.86	.86	2.66	.10
	Evli	416	4.04	.87		

3.8.5. Ankete Katılan Yerel Halkın Mesleklerine Göre Değişikliğin İncelenmesi

S5: Rize İlinde yaşayan yerel halkın mesleklerine göre ekoturizm algı seviyeleri arasında ekonomik, Sosyo-kültürel ve çevresel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

H-1e: Katılımcıların mesleki durumları ile ekoturizm algı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Araştırmaya katılan bireylerin ekoturizm algılarının meslek gruplarına göre değişip değişmediğini tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans testi yapılmıştır. Elde edilen değerler $p=0,05$ 'ten küçük olması dikkate alınarak yorumlanmıştır.

Tablo.14 Ankete Katılan Yerel Halkın Mesleklerine Göre İncelenmesi

Alt Boyutlar	Grup	N	Ort.	S.S.	F	P
Ekonomik	Emekli	33	4.25	.70	2.63	.01
	Esnaf/Sanatk	100	4.19	.68		
	ar					
	Ev Hanımı	116	4.44	.05		
	İşçi	122	4.29	.66		
	İşsiz	84	4.20	.69		
	Öğrenci	109	4.27	.66		
	Öğretmen	111	4.09	.70		
Sosyo-Kültürel	Tüccar	42	4.12	.79	2.77	.00
	Emekli	33	4.23	.86		
	Esnaf/Sanatk	100	4.11	.75		
	ar					
	Ev Hanımı	116	4.47	.59		
	İşçi	122	4.33	.71		
	İşsiz	84	4.22	.85		
	Öğrenci	109	4.26	.73		
Çevre	Öğretmen	111	4.23	.77	4.85	.00
	Tüccar	42	4.12	.91		
	Emekli	33	3.82	1.02		
	Esnaf/Sanatk	100	3.70	.83		
	ar					
	Ev Hanımı	116	4.30	.76		
	İşçi	122	4.10	.86		
	İşsiz	84	3.90	.87		
	Öğrenci	109	3.93	.89		
	Öğretmen	111	3.89	.81		
	Tüccar	42	3.80	1.00		

Rize’de yaşayan katılımcıların ekoturizm algısının mesleklere göre tüm alt boyutlarında hesaplama sonucu elde edilen değerlerin $p < 0.05$ olduğu için anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Katılımcıların mesleklerine göre elde edilen sonuçlar incelendiğinde tüm alt boyutlarda ev hanımlarının algılarının diğer katılımcılara göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Elde edilen analiz sonucuna göre H-1e hipotezi kabul edilmiştir. Ekoturizm algısının katılımcıların mesleklerine göre tüm alt boyutlarında anlamlı farklılıkların hangi gruplardan dolayı yaşandığını tespit etmek için Tukey analizi uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre farklılığın işçi-esnaf, ev hanımı-esnaf, ev hanımı-öğretmen, ev hanımı-öğrenci ve ev hanımı-işsiz grupları arasında değiştiği gözlemlenmiştir.

3.8.6. Ankete Katılan Yerel Halkın İkamet Ettiği Sürelere Göre Değişikliğin İncelenmesi

S6: Rize ilinde yaşayan yerel halkın ikamet ettiği yıla göre ekoturizm algı seviyelerinde ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

H-1f: Katılımcıların ikamet ettikleri süre ile ekoturizm algı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 15. Katılımcıların İkamet Süresine Göre İncelenmesi

Alt Boyutlar	Grup	N	Ort.	S.S.	F	P
Ekonomik	1-10 Yıl	97	4.20	.72	1.00	.40
	11-20 Yıl	129	4.18	.66		
	21-30 Yıl	248	4.23	.70		
	31-40 Yıl	168	4.32	.64		
	41 ve Üzeri	75	4.29	.67		
Sosyo-Kültürel	1-10 Yıl	97	4.20	.82	2.24	.06
	11-20 Yıl	129	4.15	.77		
	21-30 Yıl	248	4.25	.77		
	31-40 Yıl	168	4.36	.66		
	41 ve Üzeri	75	4.27	.74		
Çevre	1-10 Yıl	97	3.86	.81	1.60	.17
	11-20 Yıl	129	3.87	.87		
	21-30 Yıl	248	3.93	.92		
	31-40 Yıl	168	4.06	.85		
	41 ve Üzeri	75	4.16	.82		

Tablo 15, S6 araştırma sorusuna cevap niteliği içeren bulgulardan oluşmaktadır. Yerel halkın ekoturizm algılarının katılımcıların Rize ilindeki ikamet sürelerine göre ekoturizm algılarının değişip değişmediğini tespit etmek amacıyla bağımsız örneklemeler için Tek Yönlü Varyans testi (One-Way Anova) yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar p değeri 0,05'ten küçük olması baz alınarak yorumlanmıştır.

Bulgular neticesinde, alt boyutların hiç birinde anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Katılımcılar ikamet ettikleri süreler baz alındığında, algının en yüksek olduğu bireylerin tüm alt boyutlarda 31-40 yıl arası yaşayan kişilerden

oluştugu tespit edilmiştir. H-1f hipotezi sosyo-kültürel alt boyutunda elde edilen sonuca göre kısmen kabul edilmiştir.

Korelasyon analizi, iki ya da daha fazla nicel değişken arasındaki ilişkiyi belirtmek için kullanılan bir analizdir. Bu analiz temel olarak nicel değişkenler arasındaki doğrusal ilişkinin varsayımına dayanmaktadır. İkili değişkenler arasındaki ilişkinin gücünü, kapsamını ve aynı zamanda yönünü ölçmektedir (Thatte & Gogtay, 2017).

Tablo 16. Korelasyon Analizi

Alt Boyutlar	Ekonomi	Sosyo-Kültürel	Çevre
Ekonomi	1		
Sosyo-Kültürel	.677***	1	
Çevre	.737***	.714***	1

Not : *** anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ küçük olan değerler için kullanılmıştır.

Tablo 16 alt boyutlar arası korelasyon analizi sonuçlarını göstermektedir. İstatistiksel anlamda önemlilik düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır. Buna göre sosyo-kültürel alt boyutu ve ekonomi alt boyutu pozitif ve anlamlılık derecesi $p < 0.05$ değerinde birbiriyle ilişkilidir. Çevre boyutu incelendiğinde bu boyutunda ekonomik çevreyle pozitif ve anlamlılık derecesi $p < 0.05$ değerinde korelasyon değerine sahip olduğu saptanmıştır. Çevre ve sosyo-kültürel alt boyutları arasındaki korelasyon ilişkisi incelendiğinde bu boyutlar arasında da anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ 'de olup pozitif bir şekilde ilişkilendirilmiştir. Bu sonuçların hepsi değerlendirildiğinde alt boyutların karar verme sürecinde birbirlerini olumlu yönde etkiledikleri çıkarımında bulunulabilir.

SONUÇLAR

Dünyada yaşanan birçok değişikliğin etkisi, artan nüfus yoğunluğu, köy ve kırsal alanlardan kentlere doğru yaşanan göçlerin de etkisiyle beraber doğada kirlilik baş göstermeye başlamıştır. Yaşanan değişikliklerle beraber meydana gelen kirliliğin gün geçtikçe sebep olduğu olumsuzluklar günümüz insanını rahatsız etmeye başlarken, özellikle son dönemde insanlarda oluşun çevre bilinci doğaya dost turizm hareketlerinin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde etkili olmuştur. Doğanın korunmasının dikkate alındığı ekoturizm faaliyetleri de bu sebeple geçmişten günümüze artmış ve artmaya da devam etmektedir.

Alternatif turizm türlerinden biri olan ekoturizm sürdürülebilirlik ilkesini temel alarak gelen misafirlere doğal alanlarda tatil imkanı sunmaktadır. Ekoturizm yalnızca doğal alanların değil aynı zamanda yörenin kültürünün de destinasyonlarda pazarlandığı bir turizm türüdür. Aynı zamanda ekoturizm faaliyetlerinde gelen turistlerin memnuniyetinin dikkate alındığı gibi yerel halkın refah seviyesini de ön planda tutmaktadır. Bir bölgede ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleşmesi ve bölgede gelişebilmesi için gerekli olan en önemli unsurlardan biri bölge insanının bu türe olan algısıdır. Ekoturizmin bölgede sürdürülebilir bir şekilde yürütülebilmesi için yerel halkın tüm sürece gönüllü olarak dahil olması gerekmektedir (Zere, 2020). Yerel halkın bu tür üzerindeki algısının olumlu olması bölgede bu turizm türünün gelişmesi açısından oldukça önemlidir.

Araştırmada Rize ilinde yaşayan yerel halka ait demografik özelliklere göre ekoturizm algılarının değişip değişmediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Yerel halkın algısının tespit edilmesi için Kavak'ın (2015) daha önce oluşturmuş olduğu anket formunda yer alan üçüncü gruptaki 16 soru kullanılmıştır. 5'li likert tipi ölçekten oluşan anket formu online olarak yerel halka uygulanmıştır. Veriler elde edildikten sonra yapılan güvenilirlik analizine göre Cronbach's Alpha değer 0,916 olarak tespit edilmiştir. Yapılan normal dağılım testine göre elde edilen veriler normal dağılım göstermektedir. Elde edilen verilerden dolayı parametrik analizlerin yapılması çalışma açısından uygun görülmüştür. SPSS 23.0 kullanılarak elde edilen verilere frekans dağılımı, T-Testi ve Tek Yönlü Varyans (One-way Anova) analizleri yapılmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre araştırmaya katılan katılımcıların büyük çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu görülmüştür. Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde %58 oranında evli kişilerin katılım gösterdiği, yaş grubu incelendiğinde 20-39 yaş arası kişilerin daha fazla katılım gösterdiği tespit edilmiştir. Rize ilinde yaşayan katılımcıların Rize’de ikamet ettikleri sürelerle bakıldığında büyük çoğunluğun 21-30 yıl aralığında Rize’de ikamet ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada yerel halkın algısının tespit edilmesi amacıyla ankette yer alan ifadelere yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilmiştir. Yapılan analizler sonucunda;

- Rize ilinde yaşayan yerel halkın cinsiyetlerine göre ekoturizm algıları alt boyutlar olan ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olarak değişmekte midir? sorusu analiz edilmiş ve elde edilen bulgulara göre Rize’de yaşayan yerel halkın ekoturizm algısında sosyo-kültürel alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmezken, diğer alt boyutlar olan ekonomi ve çevresel boyutlarda anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmaya katılan erkek katılımcıların ekoturizm algısının tüm alt boyutlarda kadınlara oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sebeple erkek katılımcıların ekoturizme kadınlara oranla daha olumlu baktığını söyleyebilmekteyiz.
- Rize ilinde yaşayan yerel halkın yaşlarına göre ekoturizm algıları alt boyutlar olan ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olarak değişmekte midir? Sorusu analiz edildiğinde ekoturizm algılarının yaş gruplarına göre sosyo-kültürel al boyutunda anlamlı bir farklılık gözlemlenirken diğer alt boyutlarda bir farklılık gözlemlenmemiştir. Ayrıca çalışmada ekoturizmin ekonomik ve çevre alt boyutlarında 40 yaş ve üzeri katılımcıların algılarının diğerlerine oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Ekoturizmin sosyo-kültürel alt boyutunda 20’den küçük katılımcıların algılarının diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Analiz sonucuna göre 40 yaş ve üzeri olan katılımcıların ekoturizmin ekonomik anlamda bölgeye katkı sağlayacağı konusunda olumlu fikire sahip olduğu söylenilebilmektedir. 20-39 yaş arasında olan katılımcıların sosyo-kültürel açıdan ekoturizm hakkında olumlu düşündükleri ve kültürel değerler açısından duyarlı oldukları görülmüştür.
- Rize ilinde yaşayan yerel halkın meslek gruplarına göre ekoturizm algıları alt boyutlar olan ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olarak değişmekte midir? Sorusu analiz edildiğinde edildiğinde Rize ilinde yaşayan yerel halkın ekoturizm algısının tüm alt

boyutlarda anlamlı farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Araştırmaya katılan yerel halkın çevresel boyutta algılarının en yüksek olduğu meslek grubu emeklilerdir.

- Rize ilinde yaşayan yerel halkın ikamet sürelerine göre ekoturizm algıları alt boyutlar olan ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olarak değişmekte midir? sorusu analiz edilmiştir. Elde edilen analiz sonuçlarına göre ekoturizmin alt boyutu olarak belirlenen ekonomik alt Boyutu ve çevre alt boyutunda ikamet süresinin herhangi bir algı farklılığına sahip olmadığı tespit edilmiştir. Bunun aksine, sosyo-kültürel alt boyutunda anlamlı farklılıklar görülmüştür. Elde edilen analiz sonuçlarına göre tüm alt boyutlarda algı boyutunun 31-40 yıl arası ikamet eden kişilerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Katılımcıların ikamet süresi arttıkça ekoturizmin tüm alt boyutlarındaki algılarının arttığı tespit edilmiştir.

Araştırma anket ölçeğinde yer alan ifadelerle verilen cevaplara bakıldığında katılımcıların çoğunlukla “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” şeklinde cevap verdiği görülmüştür. Bu duruma göre;

- Araştırmaya katılan Rize ili yerel halkının yapılan ankete verdikleri cevaplar doğrultusunda ekoturizmin bölgenin ekonomik durumuna, yeni iş fırsatları yaratmasına, yerel halkın refah seviyesinin yükselmesine katkı sağlayacağını düşünmektedir. Aynı zamanda katılımcılar ekoturizmin Rize ilinin dışı açılması konusunda da bölgeye katkı sağlayacağı konusunda olumlu düşünmektedir. Elde edilen bu sonuçlar daha önce yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Örneğin Kavak (2015), Zere (2020) ve Yıldız’ın (2019) yapmış oldukları çalışmalarda ekoturizmin bölgenin ekonomik gücünün artmasına katkı sağlayacağı sonucu elde edilmiştir. Rize ili için yapılan bu çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Giresun ili için yapılmış olan Zere’nin çalışmasında ankette yer alan ekonomik alt boyutuna ait ifadelerin çalışmamız ile de benzerlik gösterdiği ve örtüştüğü söylenilebilir.
- Katılımcılar, bölgenin kültürel değerlerinin korunması ve farklı kültürlerin tanınması, insanların yakın ilişkilerde bulunması, bölgenin sahip olduğu değerlerle övünç duyulması konularında da vermiş oldukları cevaplarda ekoturizmin olumlu katkısının olacağını düşünmektedir. Elde edilen bu sonuç Kavak’ın (2015), Kartal’ın (2021) ve Zere’nin (2020) elde etmiş oldukları verilerle benzerlik göstermektedir. Kartal (2021) çalışmasında yerel halkın ekoturizmin sosyo-kültürel faydalarının farkında olduğuna vurgu yapmıştır. Çalışkan’ın (2020) yılında yapmış olduğu bir diğer çalışmada da ekoturizmin farklı kültürler arasında bir köprü görevi üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

- Rize ili yerel halkının ankette yer alan ifadelerle verdikleri cevap doğrultusunda çevre konusunda da olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. Ankete katılan yerel halk ankette yer alan “ekoturizm çevrenin daha temiz tutulmasına katkı sağlar”, “ekoturizm doğanın korunmasına destek olur”, “ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar” ve “ekoturizm doğa ile başbaşa bir tatil sunar” ifadelerine vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda ekoturizmin çevresel olarak bölgeye olumlu katkılar sağlayacağını düşünmekte olduklarını göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlar Kavak’ın (2015), Zere’nin (2020) ve Çalışkan’ın (2021) yapmış oldukları çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Tpkı diğer çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmada da yerel halk ekoturizmin bölgenin doğal kaynakları ve kültürel değerlerinin korunması konusunda katkı sağlayacağı konusunda olumlu düşünmektedir.

Araştırmada elde edilen veriler ve yapılan analizler sonucunda Rize halkının ekoturizm konusunda olumlu tutumlar sergiledikleri görülmektedir. Bölgede ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve bölgede ekoturizmin gelişmesi bakımından halkın göstermiş olduğu bu olumlu tutum çok önemlidir. Çünkü bir bölgede ekoturizm gibi alternatif türlerin gelişebilmesindeki en önemli unsurlardan bir tanesi yerel halkın bu türe karşı olan algı ve tutumudur. Ortaya çıkan bu sonuçlar doğrultusunda Rize ili ekoturizm faaliyetleri için bazı öneriler sunulabilir. Rize ili ekoturizmi için:

- Rize ilinde ekoturizm faaliyetlerinin hangi alanlarda yapılabileceği, doğal ve kültürel değerlerinin neler olduğunun belirtileceği bir envanter çıkartılmalıdır.
- Ekoturizm gibi alternatif türlerin gelişmesinde en önemli unsurlardan biri paydaşların tüm süreçlerde bir arada olmasıdır. Bu sebeple tüm karar alma süreçlerinde paydaşların hepsini bir arada olması gereklidir. Hazırlanacak olan eylem planlarında bu unsur dikkate alınmalıdır.
- Ekoturizm faaliyeti kitle turizmi faaliyetlerindeki gibi yoğun kalabalığın katılım gösterdiği bir tür olmadığı için destinasyonlarda taşıma kapasitesine dikkat edilmelidir. Bölgenin fauna ve florasının korunması açısından buralarda taşıma kapasiteleri belirlenmeli ve bu kapasite üzerine çıkılması engellenmelidir.
- Ekoturizmde çevrenin önemli olduğu gibi kültürel değerler de çok önemlidir. Bu sebeple Rize iline ait kültürel değerlerin, yöresel el sanatlarının sergilenebileceği, yöresel yemekler tadılabileceği alanlar oluşturulmalıdır. Yakın zamanda hizmete giren Çay Turizm Çarşısı bu anlamda oluşturulmuş güzel bir örnek teşkil etmektedir.

- Rize ili kemençesi, tulumu ve horonuyla çok güzel bir folklöre sahiptir. Bu kültürün gelen misafilere sunulması turistlerin memnuniyetleri açısından önemlidir. Buna örnek olarak Güneydoğu Bölgemizde yer alan sıra geceleri gibi bölgemizde de Karadeniz geceleri düzenlenebilir.
- Bölgemizde ekoturizm faaliyetlerinin etkin bir şekilde gerçekleşmesi için eksik olan hem alt yapı hem de üst yapı sorunları giderilmelidir.
- Ekoturizm bir bölgede yeni iş fırsatlarının yaratılmasına katkı sağlayacaktır. Bu sebeple bölgede ekoturizm faaliyetlerinde yerel halkın ve bu alanda eğitim görmüş kalifiye elamanların istihdam edilmesi bölge halkının ekonomik refah seviyelerinde artışların yaşanmasına sebep olacaktır.
- Ekoturizm bölgenin tanınırlılığının artmasına olumlu katkılar sağlayacağından bölgenin tanıtımı en iyi şekilde yapılmalıdır. Tanıtımlar gerektiği gibi yapılırsa Rize ili hem ülke içinde hem de ülke sınırları dışında bir tanınırlığa sahip olacaktır. Bu tanınırlılık sayesinde Rize ilini ziyaret eden ekoturistlerin sayılarında da artışlar yaşanacaktır. Bu sebeple bölgenin tanıtımının yapılması gerekmektedir.
- Bölgenin tanıtılması ve turist sayısında artışların yaşanmasına yardımcı olacak etkinliklerden biri de festivallerdir. Rize ilinde hali hazırda bulunan festivallerin tanıtımlarına ağırlık verilmelidir.
- Bölgede ekoturizm faaliyetlerinin gelişmesi açısından acente ve tur operatörlerinin bu alanda etkin olması gerekmektedir. Acenteler tur programlarını oluştururken ekoturizmin amaç ve ilkelerini dikkate almalıdır.
- Bölgede ekoturizm konaklama işletmesi olarak inşa edilecek işletmelerin bölgenin kültürel yapısına uygun olması gerekmektedir. Aynı zamanda bu işletmeler inşa edilirken doğaya verilen zararın en aza indirilmesi konusuna dikkat çekilmelidir. Ayrıca bölgede eko çiftlikler ve pansiyonculuk teşvik edilmelidir.
- Ekoturizm doğaya verilen zararın en aza indirilmeye ve sürdürülebilir bir anlayışla faaliyetlerin gerçekleştirilmeye çalışıldığı bir türdür. Bu nedenle ekoturizm faaliyetleri sırasında bu dikkate alınmalıdır. Örneğin araba egzozunun sebep olacağı hava kirliliğinin engellenmesi için arabaların belli noktalardan ileriye gitmemesi sağlanılabilir. Yine bölgede turistlerin bırakacağı çöplerin yaratacağı kirliliğe engel olmak, turistlerin ihtiyaçlarını gidermelerine olanak sağlamak amacıyla bazı alanların da oluşturulması gerekmektedir. Ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleşeceği destinasyonlar ve yerleşim alanlarının her birinde atık yönetimine de ayrıca dikkat edilmelidir.

- Karadeniz Bölgesi ve Rize ili yapısı gereği tehlikeli ve zor parkurlara sahip bir bölgedir. Turistlerin güvenliği açısından oluşturulan parkurlarda güvenlik önlemleri alınmalıdır. Oluşturulan parkurlarda turistlerin güvenliğine dikkat edildiği gibi yaban hayvanlarının yaşam alanlarına da dikkat edilmelidir. Bu parkurlarda belli noktalara gözlem noktaları koyulabilir ve bu sayede hayvanların habitatlarına verilebilecek zararlar engellenebilir.
- Ekoturizm faaliyetleri sırasında görev alacak tüm rehber ve çalışanların doğa bilincine sahip olması gerekmektedir. Eko rehberler gelen turistleri de hem çevrenin hem de yerel halkın kültürel değerlerinin korunması konusunda bilgilendirmeli ve teşvik etmelidir.
- Bölgede ekoturizm faaliyetlerinin etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversite gibi kurumların bir arada olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acuner, E., ve Tayfun, A. (2016). Doğa Temelli Erişilebilir Turizm: Rize Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 63–91.
- Adom, D. (2019). ThePlace and Voice Of Local People, Culture, And Traditions: A Catalyst For Ecotourism Development İn Rural Communities İn Ghana. *Scientific African*, 6, 184. <https://doi.org/10.1007/s10668-022-02338-y>
- Akama, J. S. (1996). Western Environmental Values And Nature-Based Tourism in Kenya *Tourism Management*, 17(8), 567–574.
- Akın, H. M., Gökçe, F., ve Tokmak, A. (2008). Ekoturizmin Sürdürülebilirliği Kapsamında Korunan Alanlara Etkileri. In *Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi*, 342–347.
- Akoğlan, K.M., Evren, S., ve Çakır, O., (2013). Tarihsel Süreç İçinde Turizm Paradigması . *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 7–22.
- Akova, İ. (1995). Akarsu Turizmi . *Türk Coğrafya Dergisi* , (30), 393–407.
- Akpınar, E., ve Işık, S. (2018). Bir Ekoturizm Aktivitesi Olarak Mağara Turizmi; Erzurum İli Elmalı Mağarası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 3(1), 66–75.
- Alkan, Ö. (2021). Camp and Caravan Tourism . *Tourism Studies and Social Sciences*, 239–253.
- Almeyda, A. M., Broadbent, E. N., Wyman, M. S., & Durham, W. H. (2010). Ecotourism Impacts İN THE Nicoya Peninsula, Costa Rica. *International Journal Of Tourism Research Int. J. Tourism Res*, 12, 803–819.
- Alptuğ, Sarı. ve Arpacık, A. Türkiye’nin Yaban Hayatı Odaklı Turizm Potansiyeli. *Uluslararası Tarım ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi*, 6(2), 355-364.
- Amalu, T. E., Otop, O. O., Duluora, E. I., Omeje, V. U., ve Emeana, S. K. (2017). Socio-Economic Impacts Of Ecotourism Attractions İn Enugu State, Nigeria. *Geojournal*. -017-98307.
- Ammirudin, M., Nasution, K., ve Supahara. (2021). View Of Effect Of Variability on Cronbach Alpha Reliability in Research Practice. *Jurnal Matematika Statistika & Komputasi*, 223–230.
- Ankaya, Ü. F., Balık, G., Aslan, G. B., ve Yazıcı, K. (2018). Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm, Sosyal-Kültürel ve Ekonomik Katkıları. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(2), 69–72.

- Arpacı, Ö., Zengin, B., ve Batman, O. (2014). Karamanın Mağara Turizmi Potansiyeli ve Turizm Açısından Kullanılabilirliği. *Kmü Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar DergiSI* , 59–64.
- Aseres, S. A., ve Sira, R. K. (2021). Ecotourism development in Ethiopia: Costs and Benefits for protected area conservation. *Journal of Ecotourism*, 20(3), 224-249.
- Ayan, M. (2014). Çevre Kalite Yönetim Sistemlerinin Bir Konusu Olarak Mavi Bayrak Projesi ve Haliç'te Uygulanmasına Yönelik Bir Çalışma. *Akademik Platform*.
- Bahar Ozan. (2003). Kitle Turizminin Çevre Üzerindeki Olası Etkileri; Bodrum Örneği *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi* , 14(2), 150–158.
- Ballantine, J. L., ve Eagles, P. F. J. (1994). Defining Canadian Ecotourists. *Journal of Sustainable Tourism*, 2(4), 210–214.
- Barkauskiene, K., ve Snieska, V. (2013). Ecotourism As An Integral Part Of Sustainable Tourism Development. *Economics & Management*, 18(3).
- Başaran, M. A., Demir, M., Ayhan, Y., Ağyürek, C., Okutucu, M. A., ve Öksüz, S. (2020). Orman içi dinlenme yerlerini kullanan ziyaretçilerin talep ve beklentilerinin belirlenmesi: Erzurum örneği. *Turkish Journal of Biodiversity*, 3(1), 32-42.
- Batur, M. (2013). İzmir'in Ekoturizm Potansiyeli. In *Tmmob 2. İzmir Kent Sempozyumu* .597–621.
- Baykan, E. (2007). Kültür Turizmi Ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 30-49.
- Belias, D., Velissariou, E., Kyriakou, D., Vasiliadis, L., Reditis, A., Varsanis, K., ve Koustelios, A. (2017, June). The differences on consumer behavior between mass tourism and sustainable tourism in Greece. In *5 th International Conference on Contemporary Marketing Issues ICCMI June 21-23, 2017 Thessaloniki, Greece* (p. 176).
- Bhatia, A. K. (2002). *Tourism development: Principles and practices*. Sterling Publishers Pvt. Ltd.
- Bilgiçli, İ., ve Altunkaynak, F. (2016). Turizm Endüstrisinin Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi; Ekonomi Paradigmasıyla Yaklaşım. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, 12(12), 560–580.
- Bilici, N., ve Işık, Z. (2018). Bölgesel Kalkınmada Yayla Turizmi: Rize İli Örneği. *International Journal Of Social Sciences Year*, 4(1), 1–21. <https://doi.org/10.22466/Acusbd.409621>

- Bith, B. (2011). Community-Based Ecotourism And Empowerment Of Indigenous People: The Case Of Yeak Laom Community Development, Cambodia. *Lincoln University Digital Thesis*.
- Britton, A. C. P. J. R., Harrison, A. J., Steven, P. N. S. D. B., Cooke, J., Katwate, S. L. M. E. U., Ranjeet, K., ve Raghavan, D. R. (2019). Mahseer (Tor Spp.) Fishes Of The World: Status, Challenges And Opportunities For Conservation
- Björk, P. (2007). Definition Paradoxes: From Concept To Definition. *Critical Issues In Ecotourism: Understanding A Complex Tourism Phenomenon*, 23-45.
- Blangy, S., ve Vautier, S. (2001). Europe. In D. S. Weaver (Ed.), *The Encyclopedia of Ecotourism*, 155–171. New York: Cabı Publishing Blangy, Sylvie, & Mehta, H. (2006).
- Ecotourism And Ecological Restoration. *Journal For Nature Conservation*, 14, 233–236. <https://doi.org/10.1016/J.Jnc.2006.05.009>
- Boley, B. B. (2009). Scholarworks AT University OF Montana Geotourism in the Crown Of The Continent : Developing And Testing The Geotourism Survey Instrument Let Us Know How Access To This Document Benefits You
Alıntılanma yeri :
<https://scholarworks.umt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1509&context=etd>.
Erisim Tarihi: 14 Ocak 2022
- Borchers, H. (2002). Ecotourism As A Conservation Strategy İn Komodo National Park, Indonesia. *Conference Contesting Development: Pathways To Better Practice, 3rd Biennial Conference Of The International Development Studies Network Of Aotearoa New Zealand, Massey University, Palmerston North*, 3-5.
- Boys, K. A., Dubreuil White, K., ve Groover, G. (2017). Fostering Rural And Agricultural Tourism: Exploring The Potential Of Geocaching. *Journal Of Sustainable Tourism*, 25(10), 1474-1493.
- Bozok, D., ve Eröz, S. (2018). Çay Turizmi Ve Rize İli Potansiyeli Tea Tourism And Potential Of Rize Province Sibel Sü Eröz 1-Düriye Bozok 2. *Third Sector Social Economic Review*, 53(3), 1159–1176.
<https://doi.org/10.15659/3.Sektor-Sosyal-Ekonomi18.12.1007>
- Bramwell, B., ve Lane, B. (1993). Sustainable Tourism: An Evolving Global Approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 1(1), 1–5.
<https://doi.org/10.1080/09669589309450696>
- Brandão, F., Liberato, D., Teixeira, A. S., ve Liberato, P. (2021). Motivations To The Practice of Thermal Tourism: The Case Of North and Centre of Portugal. *Preprints*. <https://doi.org/10.20944/Preprints202107.0001.V1>

- Brandt, J. S., ve Buckley, R. C. (2018). A Global Systematic Review Of Empirical Evidence Of Ecotourism Impacts On Forests İn Biodiversity Hotspots. *Current Opinion İn Environmental Sustainability*, 112-118. <https://doi.org/10.1016/J.Cosust.2018.04.004>
- Brenner, L., ve Job, H. (2006). Actor-Oriented Management Of Protected Areas And Ecotourism İn Mexi. *Journal Of Latin American Geography*, 7-27.
- Browne, V. L. (1996). *The meaning of ecotourism: a New Zealand perspective: A thesis presented in partial fulfilment of the requirements for the degree of Master of Philosophy in Resource and Environmental Planning at Massey University* (Doctoral dissertation, Massey University).
- Çakır Sümer, G. (2014). Rize’de Kentleşme Süreci . *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1), 163-183.
- Çakıcı A.Celil, ve Harman Serhat. (2006). Gözlemciliğinin, Kuş Türkiye’de Kuş, Önemi : Profili, Gözlemcilerinin. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 161-168.
- Çalışkan, A. (2020). *Hatay'ın Ekoturizm Potansiyeli Ve Yerel Halkın Ekoturizme Bakış Açısı* (Doctoral Dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey)).
- Çaparlar, C. Ö., ve Dönmez, A. (2016). What İs Scientific Research And How Can It Be Done?. *Turkish Journal Of Anaesthesiology And Reanimation*, 44(4), 212
- Çarbuğa, Ü., ve Pekerşen, Y. (2017). Botanik Bahçeleri Ve Turizm . *Gastroia: Journal Of Gastronomy And Travel Research*, 1, 26-35.
- Çallı, D. S. (2015). Uluslararası Seyahatlerin Tarihi Gelişimi Ve Son Seyahat Trendleri Doğrultusunda Türkiye’nin Konumu. *Turar Turizm Ve Araştırma Dergisi*, 4(1), 4-28.
- Çelik, S. (2018). Alternatif Turizm . *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(56).
- Çetin, T. (2011). Termal Turizm Potansiyeli Açısından Kozaklı (Nevşehir) Kaplıcaları. *Turkish Studies*, 899-924.
- Çetinkaya, G. (2014). *Doğa Yürüyüşü Parkurlarının Turizm Amaçlı Değerlendirilmesi: Antalya Beydağları Örneği*.
- Çetintaş H., ve Bektaş Ç., (2008). Türkiye’de Turizm ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Kısa ve Uzun Dönemli İlişkiler. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 19(1), 37-44.
- Chang, H.-H. (2013). Wayfinding Strategies and Tourist Anxiety in Unfamiliar Destinations, Tourism Geographies: An International Journal OF Tourism Space. *Place and Environment*, 15(3), 529-550. <https://doi.org/10.1080/14616688.2012.726270>

- Chong, K. L. (2019). The Side Effects Of Mass Tourism: The Voices Of Bali Islanders. *Asia Pacific Journal OF Tourism Research*, 157–169
- Christ, C. (2003). *Tourism and biodiversity: Mapping tourism's global footprint*. Conservation International (CI).
- Cingi, S. (1989). Turizm VE Türk Turizm Sektörü . *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 7(2), 145–165.
- Çoban, M., ve Süer, S. (2018). Destinasyon Markalaşmasında Festival Turizminin Rolü:Alaçatı Ot Festivali Üzerine Bir Çalışma. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 1, 58–67.<https://doi.org/10.30625/İjctr.424439>
- Çontu, M. (2006). *Alternatif turizm çeşitleri ve Kızılcahamam termal turizmi örneği* (Master's thesis, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Cusick, J., McClure, B., ve Cox, L. (2010). Representations Of Ecotourism in The Hawaiian Islands: A Content Analysis Of Local Media. *Journal Of Ecotourism*, 9(1), 21–35. <https://doi.org/10.1080/14724040902803412>
- Cych, P., Krompiewska, E., ve Machowska, W. (2011). Motives FOR Participation in Tourism Orienteering. *Studies In Physical Culture And Tourism*, 18(2), 175–181.
- Dağ S.,ve Bulut F., (2012). Coğrafi Bilgi Sistemleri Tabanlı Heyelan Duyarlılık Haritalarının Hazırlanmasına Bir Örnek: Çayeli (Rize, Kd Türkiye). *Jeoloji Mühendisliği Dergisi*, 36(1), 35–62.
- Dalem, A. A. G. R., (2002). Ecotourism iN Indonesia . In *Linking Green Productivity to Ecotourism: Experiences in the Asia-Pacific Region*, 85–97.
- Darowski, L., Strilchuk, J., Sorochuk, J., ve Provost, C. (2006). Negative Impact of Tourism on Hawaii Natives AND Environment. *Lethbridge Undergraduate Research Journal*, 1(2), 1–13.
- Das, S. (2011). Ecotourism, sustainable development and the Indian state. *Economic and Political Weekly*, 46(37), 60-67.
- DATA.TUİK.GOV.TR. (2022). TÜİK Kurumsal. Erişim Tarihi: 17.02.2022
- Deery, M., ve Jago, L. (2005). The Management Of Sport Tourism. *Politics*, 8(2), 378–389. <https://doi.org/10.1080/17430430500087252>
- Deery, M., Jago, L., ve Fredline, L. (2007). Sport Tourism Or Event Tourism: Are They One And The Same?, 236–245. <https://doi.org/10.1080/1477508042000320250>
- Deng, J., ve Li, J. (2015). Self-İdentification Of Ecotourists. *Journal Of Sustainable Tourism*, 23(2), 255–279. <https://doi.org/10.1080/09669582.2014.934374>

- Dinçer, D., Yüksek, T., Çilli, M., ve Yılmaz, S. (2012). Rize Kenti Doğal Güzellikleri ve Rekreatiyonel Potansiyeli. I. *Rekreasyon Araştırmaları Kongresi*, 12-15.
- Diamantis, D. (1998). *Ecotourism: characteristics and involvement patterns of its consumers in the United Kingdom* (Doctoral dissertation, Bournemouth University).
- Dilek, S. E., ve Dilek, N. K. (2013). Dünyada Ve Türkiye’de Yaşanan Olayların Turizme Yansımaları: 1960’ tan Günümüze Tarihsel Bir Değerlendirme. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1083-1108.
- Dinçer, M. Z., ve Çetin, G. (2015). Kalkınma Planlarında Turizm. *Değişik Perspektifleriyle Turizm Politikası Ve Planlaması*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Donohoe, H. M., ve Needham, R. D. (2008). Internet-Based Ecotourism Marketing: Evaluating Canadian Sensitivity To Ecotourism Tenets. *Journal Of Ecotourism*, 7(1), 15-43.
- Donohoe, H. M., ve Needham, R. D. (2006). Ecotourism: The Evolving Contemporary Definition. *Journal Of Ecotourism*, 5(3), 192-210.
- Drumm, A., Moore, A., Soles, A., Patterson, C., ve Terborgh, J. E. (2005). Ecotourism Development: A Manual For Conservation Planners And Managers. *An Introduction To Ecotourism Planning*, 1.
- Duffy, R. (2006). Global Environmental Governance And The Politics Of Ecotourism in Madagascar. *Journal Of Ecotourism*, 5(1-2), 128-144.
- Çınar, B., ve Duran, A. (2021). Doğaya Bağlılığın Doğa Yürüyüşlerine Katılım Motivasyonu Üzerindeki Etkisi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 754-766.
- Emekli, G. (2015). Dağlar, Dağcılık ve Turizm. *Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar*, 205-217.
- Erdoğan, N., ve Barış, E. Konaklama İşletmelerinde Çevre Yönetimi: Ankara Otelleri Örneği. *Verimlilik Dergisi*, (3).
- Erdoğan, N., ve Erdogan, İ. (2005). Ekoturizm Betimlemeleriyle İletilenlerin Doğası.
- Erkmen, A. (2019). Uluslararası Turizmin Tarihi Gelişim Süreci. In A. Akın, A. Erkmen, O. Ecemiş, M. Karayazı, A. Akın, & G. Demirkaya (Eds.), *Uluslararası Turizm Uygulamaları* . Ankara : İksad Publishing House .
- Eroğlu, S. (2014). Milli Parklar Kanununda Belirlenen Korunan Alan Metodolojisi. *Denetişim*, 85–90.
- Eshun, G. (2011). *Ecotourism Development In Ghana: A Postcolonial Study With Focus On Boabeng-Fiema Monkey Sanctuary And Kakum National Park* (Doctoral Dissertation, University Of Leicester).
- Fennell, D. A. (1999). *Ecotourism: An Introduction*. New York.

- Fennell, D. A. (2001). A Content Analysis Of Ecotourism Definitions. *Current Issues In Tourism*, 4(5), 403-421.
- Fettahoğlu Şenkaya, B., Demirel, Ö., ve Özkır, D. (2012). Ayder (Çamlıhemşin-Rize/Türkiye) Termal Ve Yayla Turizm Bölgesinin Termal Koruma Ve Turizm Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi.
- Gale, T., ve Hill, J. (2009). Ecotourism and Environmental Sustainability: An Introduction. In *Ecotourism and Environmental Sustainability*. Ashgate.
- García-Altés, A. (1998). An Analysis Of Means-End Hierarchies In Cross-Cultural Context: What Motivates Asian And Western Business Travellers To Stay At Luxury Hotels? *International Journal Of Nonprofit And Voluntary Sector Marketing*, 9(2), 262–266. <https://doi.org/10.1016/J.Annals.2004.05.005>
- Garda Betül, ve Temizel Metehan. (2016). Sürdürülebilir Turizm Çeşitleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 0(12), 83–103.
- Gee, C. Y., Choy, D. J. L., ve Makens, J. C. (1984). *The Travel Industry. The Travel Industry*. Avi Publishing Company, Inc.
- Ghasemi, A., ve Zahediasl, S. (2012). Normality Tests For Statistical Analysis: A Guide For Non-Statisticians. *International Journal Of Endocrinology and Metabolism*, 10(2), 486.
- Giraud, R. F., ve Porter, B. W. (2010). Archaeotourism And The Crux of Development. *Anthropology News*, 51(8), 7-8.
- Goodwin, H. (1996). In Pursuit Of Ecotourism. *Biodiversity & Conservation*, 5(3), 277-291.
- Gogtay, N. J. ve Thatte, U. M. (2017). Principles of correlation analysis. *Journal of the Association of Physicians of India*, 65(3), 78-81.
- Grant, J. (1995). The National Ecotourism Programme: Australia. *Tourism Recreation Research*, 20(1), 56-57.
- Güçlü, Y. (2010). Doğu Karadeniz Bölümü Kıyı Kuşağında İklim Konforu Şartlarının Kıyı Turizmi Yönünden İncelenmesi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 8(2), 111-136.
- Gül, A., ve Şahin, K. C. (2010). Ülkemizdeki Doğal Sit Alanlarının Mevcut Durumu Analizi. *Bodrum Yarımadası Örneği*. *11. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi*, 4, 1564-1574.
- Güngör, S. ve Cengiz, T. (2006). Artvin İlının İklim Konforuna Sahip Rekreasyon Ve Turizm Alanları.

- Harris, S. (2004). *A Market Survey Of Ecotourists İn The Valdivian Temperate Forest Ecoregion Of Chile* (Doctoral Dissertation).
- Haşıloğlu, S. B., Baran, T., & AYDIN, O. (2015). Pazarlama araştırmalarındaki potansiyel problemlere yönelik bir araştırma: Kolayda örnekleme ve sıklık ifadeli ölçek maddeleri. *Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi*, (1), 19-28.
- Hinch, T., ve Higham, J. (2005). Sport, tourism and authenticity. *European Sport Management Quarterly*, 5(3), 243-256.
- Hinch, T., Jackson, E. L., Hudson, S., ve Walker, G. (2005). Leisure Constraint Theory and Sport Tourism. *Sport İn Society*, 8(2), 142-163.
- Hodeck, A. Tüchel, J. Hente, L. ve VON Reibnitz, C. (2021). The Importance of Sustainability in Diving Tourism—The Case OF German Speaking Diving Tourists. *Sustainability*, 13(11).
- Hunter, C. (1997). Sustainable Tourism as an Adaptive Paradigm. *Annals Of Tourism Research*, 24(4), 850-867.
- Hunter, F. R. (2006). Tourism AND Empire: The Thomas Cook & Son Enterprise On The Nile, 1868–1914. *Middle Eastern Studies*.
<https://doi.org/10.1080/0026320042000265666>
- İlhan, İ. (2019). Alternatif Turizm. In Ş. Aydın ve D. Eren (Eds.), *Alternatif Turizm* 19. Ankara: Detay Yayıncılık
- İslamoğlu, İ., İmamoğlu, A., ve Çavuşoğlu, G. (2014). Verçenik Yaylası'nın Alternatif Turizmi ve Rekreatyoneel Faaliyetlerinin Belirlenmesi. *International Journal Of Sport Culture And Science*, 2(Special Issue 2), 271-282.
- Yasemin, I. S. S. I. Türkiye Turizminin Yapay ve Doğal Çevre Üzerindeki Etkileri. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 47(1-4).
- Ivanov, S. H. ve Ivanova, M. G. (2013, October). Mass Ecotourism Vs. Eco Mass Tourism. In *Proceedings Of The Sixth Black Sea Tourism Forum, 02nd-04th October*. 78-90.
- Ivanov, S., ve Webster, C. (2007). Measuring The İmpact Of Tourism On Economic Growth. *Tourism Economics*, 13(3), 379-388.
- Jalani, J. O. (2012). Local People's Perception On The İmpacts And İmportance of Ecotourism İn Sabang, Palawan, Philippines. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 57, 247-254.
- Jax, K., ve Rozzi, R. (2008). Ecological Theory And Values İn The Determination Of Conservation Goals: Examples From Temperate Regions Of Germany, United

- States Of America, And Chile. *People*, 31, 811-812.
- Johansson, J., & Lindgren, J. (2016). It's Greener To Dive In The Philippines! A Qualitative Study Of Green Marketing In Dive And Adventure Tourism.
- Jones, G., ve Spadafora, A. (2017). Creating Ecotourism IN Costa Rica, 1970–2000. *Enterprise & Society*, 18(1), 146-183.
- Kaae, B. C. (2006). Ecotourism IN Denmark. *Ecotourism IN Scandinavia: Lessons in Theory and Practice*, 4, 10.
- Kahveci, G., O, K., veYylmaz, E. (2003). Ecotourism And Sustainable Development Of Forests And Forest Villagers In Turkey. In *Xu World Forestry Congress In Quebec, Canada*.
- Kane, M. J., ve Tucker, H. (2010). Adventure Tourism Market Report. *Tourist Studies*, 4(3), 217-234.
- Kankhuni, Z., ve Ngwira, C. (2021). Overland Tourists' Natural Soundscape Perceptions: Influences On Experience, Satisfaction, And Electronic Word-Of-Mouth. *Tourism Recreation Research*, 1-17.
- Karamustafa, Kurtuluş, ve Nazlı, Ö. (2019). Modernite VE Postmodernite Etrafında Şekillenen turizm Olgusu ve Gelişimi. *Tüketici ve Tüketici Araştırmaları Dergisi*.
- Karasu, S. (2016). Rize İçin Alternatif Bisiklet Turizmi. *1. Rize Sempozyumu: Turizm*, 4-6.
- Kaya, A., ve Alaeddinoğlu, F. Batı Akdeniz Bölgesinde Ekoturizm Uygulamaları, Yerel Ürünler Ve Kadın İstihdamının Rolü. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (54), 295-324.
- Kartal, G. (2021). Trabzon'daki Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Tutum Ve Algılarına İlişkin Bir Çalışma A Study On Attitude And Perceptions Of The Local People In Trabzon Towards Ecotourism.
- Kement, Ü. (2019). Foto Safari Etkinliğine Katılan Bireylerin Turizm Deneyimlerinin Davranışsal Niyete Etkisi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 789-805.
- Khan, M., (1997). Tourism Development And Dependency Theory: Mass Tourism vs.Ecotourism. *Annals Of Tourism Research*, 24(4), 988-991.
- Kim, H. Y. (2013). Statistical Notes For Clinical Researchers: Assessing Normal Distribution (2) Using Skewness And Kurtosis. *Restorative Dentistry & Endodontics*, 38(1), 52-54.
- King, D. A.,ve Stewart, W. P. (1996). Ecotourism And Commodification: Protecting People And Places. *Biodiversity & Conservation*, 5(3), 293-305.

- Kiper, T. (2013). Role Of Ecotourism İn Sustainable Development. Intech.
- Kızılaslan, N., ve Ünal, T. (2014). Tokat İlinin Ekoturizm/Kırsal Turizm Potansiyeli ve Swot Analizi. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 45–61.
- Koçoğlu, P. (2008). Ekoturizmin Sürdürülebilir Turizm Politikasındaki Yeri: Dünyadaki Ekoturizm Destinasyonlarının İncelenmesi. *Tc Kültür Ve Turizm Bakanlığı Tanıtma GenelMüdürlüğü Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara*.
- Koday, Z., ve Akbaş, F. (2016). Aydın İlinin İdari Coğrafya Analizi/Administrative Geography Analysis Of Aydın Province. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), 63-91.
- Korkmaz, H.,ve Yavaş, B. (2020). Çanakkale İli Eceabat İlçesinin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Journal Of Global Tourism And Technology Research*, 1(1), 12-33.
- Koşan, A. (2013). Kış Sporları Turizmi–Kayak Turistlerinin Kış Turizm MerkezleriniAlgi Ve Değerlendirmelerine Ait Bir Araştırma (Palandöken’de Bir Uygulama). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2).
- Kumar, C., & Rao, P. S. (2016). Importance Of Ecotourism Towards Sustainable Tourism Development. In *One Day Interdisciplinary National Conference On Sustainable Development: Impact On Trade, Commerce* (P. 47).
- Le, M. D. (2016). Developing Sustainable Tourism: Critical Perspectives From Baria-Vungtau Province, Vietnam.
- Lickorish, L. J., ve Jenkins, C. L. (2007). *Introduction to tourism*. Routledge.
- Lindberg, K., ve Lindberg, K. (1991). *Policies For Maximizing Nature Tourism's Ecological And Economic Benefits* (Pp. 20-21). Washington, Dc: World Resources Institute.
- Lindberg, K., Enriquez, J., ve Sproule, K. (1996). Ecotourism Questioned: Case Studies From Belize. *Annals Of Tourism Research*, 23(3), 543-562.
- Liu, Z.,Building, C., ve Street, C. Kingdom, U.(2003). *Sustainable Tourism Development: A Critique*, 11(6), 459-475.
- López, E. P., ve García, F. C. (2006). Agrotourism, Sustainable Tourism And Ultraperipheral Areas: The Case Of Canary Islands. *Pasos Revista De Turismo Y Patrimonio Cultural*, 4(1), 85-97.
- Ma, B., Yin, R., Zheng, J., Wen, Y., ve Hou, Y. (2019). Estimating The Social And Ecological Impact Of Community-Based Ecotourism İn Giant Panda Habitats. *Journal Of Environmental Management*, 250, 109506.
- Madan, R. (2014). *Agri-Tourism İn Peri-Urban Mumbai And Pune: Ecological*

- Citizenship And Rural-Urban Linkages In The Global South* (Doctoral Dissertation, Cardiff University).
- Markwell, K. W. (1997). Dimensions Of Photography In A Nature-Based Tour. *Annals Of Tourism Research*, 24(1), 131-155.
- Mavibayrak.Org.Tr. (2022). Mavi Bayrak Türkiye | Trev | Türkiye evre Eēitim Vakfı. Erişim Tarihi.15.02.2022
- McLaughlin, J. M. (2011). *Ecotourism Assessment: Applying THE Principles of Ecotourism to Paddle-Based Recreation in St. Lawrence Islands National Park and Environs*. Queen's University (Canada).
- Mitchell, R. E. (1998). *Community Integration In Ecotourism: A Comparative Case Study Of Two Communities In Peru* (Doctoral Dissertation, University Of Guelph).
- Muresan, I. C., Oroian, C. F., Harun, R., Arion, F. H., Porutiu, A., Chiciudean, G. O.veLile, R. (2016). Local Residents' Attitude Toward Sustainable Rural Tourism Development. *Sustainability*, 8(1), 100.
- Nepal, S. K.,ve Chipeniuk, R. (2005). Mountain Tourism: Toward A Conceptual Framework. *Tourism Geographies*, 7(3), 313-333.
- Niedziółka, I. (2014). Sustainable Tourism Development . *Regional Formation and Development Studies*, (3), 157–166.
- Novotná, M.,Kubíčková, H., ve Kunc, J. (2021). Outdoor Excitement In Homeland Opportunities And Threats To Balloon Tourism In The Czech Republic During The Coronavirus Outbreak. *Journal Of Outdoor Recreation And Tourism*, 36, 100424.
- Obradović, S., Stojanović, V., Kovačić, S., Jovanovic, T., Pantelić, M., ve Vujićić, M.(2021). Assessment of residents' attitudes toward sustainable tourism development- A case study of Bačko Podunavlje Biosphere Reserve, Serbia. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 35, 100384.
- O'sullivan, D., ve Jackson, M. J. (2002). Festival Tourism: A Contributor To Sustainable Local Economic Development? *Journal Of Sustainable Tourism*, 10(4), 325-342.
- Okech, R. N. (2011). Ecotourism Development And Challenges: A Kenyan Experience. *Tourism Analysis*, 16(1), 19-30.
- Ólafsdóttir, R., ve Tverijonaite, E. (2018). Geotourism: A Systematic Literature Review. *Geosciences*, 8(7), 234.
- Orams, M. B. (1995). Towards A More Desirable Form Of Ecotourism. *Tourism Management*,16(1), 3-8.
- Özbek, T. (1991). Dünya'da ve Türkiye'de Termal Turizmin Önemi. *Anatolia*

- : *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 15-29.
- Özkök, F., ve Gümüş, F. (2009). Sürdürülebilir Turizmde Bilginin Önemi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 51-72.
- Paul, H., ve Brad, O. H. (1997). Ecotourism: A Guide For Marketers. *European Business Review*, 97(5), 231-236.
- Page, S. (2003). *Tourism Management: Managing FOR Change*-Stephen Page-Google Kitaplar (Vol. 1). Oxford: Elsevier Butterworthheinemann.
- Peltomaa, M. (2015). Tjäreborg's Hiking Tour İn Madeira–An Ecotourism Product?
- Polat, A. T.,ve Önder, S. (2006). Karapınar İlçesi Ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Selcuk Journal Of Agriculture And Food Sciences*, 20(40), 53-64.
- Polat, P., ve Sunkar, M. (2017). Rize'nin İklim Özellikleri Ve Rize Çevresinde Uzun Dönem Sıcaklık Ve Yağış Verilerinin Trend Analizleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 1-24.
- Reisman, D. A. (2010). *Health Tourism: Social Welfare Through İnternational Trade*.Edward Elgar Publishing.
- Rinschede, G. (1992). Forms Of Religious Tourism. *Annals Of Tourism Research*, 19(1), 51-67.
- Rodger, K.,Moore, S. A., ve Newsome, D. (2007). Wildlife Tours İn Australia: Characteristics, The Place Of Science And Sustainable Futures. *Journal Of Sustainable Tourism*, 15(2), 160-179.
- Saklı, A. R., ve Eroğlu, B. (2017). Rize'nin Kruvaziyer Turizm Potansiyelinin İncelenmesi . In *İl. Rize Sempozyumu Turizm* , 81–97.
- Sangpikul, A. (2017). Ecotourism İmpacts On The Economy, Society And Environment OF Thailand. *Journal OF Reviews ON Global Economics*, 6, 302-312.
- Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the Empowerment of Local Comonities. *Tourism Management*, 20(2), 245-249.
- Sevindi, C. (2013). Ekoturizm Ve Kuş Gözlemciliği Açısından Kuyucuk Gölü Kuş Cenneti (Arpaçay-Kars). *Türk Coğrafya Dergisi*, (61), 63-76.
- Sezer, İ. A Highland Tourism Center İN Eastern Black Sea Region With High Development Potential: Kulakkaya Highland. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20(34), 89-114.
- Simmons, T. M. (2015). *Selling The African Wilds: A History Of The Safari Tourism İndustry İn East Africa, 1900-1939* (Doctoral Dissertation).

- Sivanandamoorthy, S. (2016). *Tourism Governance For Sustainable Heritage Tourism In SriLankan Heritage Destinations* (Doctoral Dissertation, Federation University Australia).
- Solmaz, Ö., (2019). Turizmin Doğuşu: Sosyolojik Bir Olgu Olarak Turizm Nasıl Ortaya Çıktı?. *Sciences*, 5(19), 867-882.
- Somuncu, A. G. M. (1994). Rize-Ayder Yaylasında Turizm. *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Arastırma Ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 3, 255-273.
- Sorokina, N. (2013). *Meaning (S) In'sustainable Tourism': A Social Semiotic Approach* (Doctoral Dissertation, Oxford Brookes University).
- Srivastava, S. (2015). Archaeotourism: An Approach To Heritage Conservation And Area Development. *Global Journal Of Engineering, Science & Social Science Studies*, 1(2), 31-42.
- Strnad, K. (2019). *Ecotourism for Youths in Austria*. Vienna.
- Stronza, A., ve Gordillo, J. (2008). Community Views of Ecotourism. *Annals of Tourism Research*, 35(2), 448-468.
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable Tourism Management*. Cabi.
- Tala, L. M., ve Padurean, M. A. (2008). Dimensions Of Religious Tourism *Amfiteatru Economic*, 242–253.
- Taş, S., (2012). *Trabzon Ve Ekoturizm: Yerli Ziyaretçilerin Yöreyi DeğerlendirmesineYönelik Bir Araştırma* (Master's Thesis, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Taş S., (2020). Eko Turizm. In R. Temizkan, D. Cankül, & F. Gökçe (Eds.), *AlternatifTurizm: Turizmin 41 Yeni Türü* (PP. 89–98). Ankara : Detay Yayıncılık
- Tekin, Ö. (2017). Ekoturizm Açısından Konya İli Doğa Yürüyüşü Rotaları Üzerine Bir Araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 377-400.
- Tekin, Ö. F., (2021) Yayla Turizminin Kırsal Kalkınma Ve Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Değerlendirilmesi: Rize Örneği. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm Ve Sosyal AraştırmalarDergisi*, (7), 16-28.
- Tekin, Ö. (2014). *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Konya'da Ekoturizm Rotaları* (Doctoral Dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey).
- Temizkan, S. P., ve Yıldırım, G. (2014). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Alan Kılavuzluğu Uygulaması: Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(49), 124-149.
- Tengilimoğlu, D. (2021). Sağlık Turizmi Ve Devlet Teşvikleri. *Journal Of Life*

Economics, 8(1), 1-10.

The International Ecotourism Society. (2021). What Is Ecotourism . Erişim Tarihi: 15.12.2021

Tisdell, C. (1996). Ecotourism, Economics, And The Environment: Observations From China. *Journal OF Travel Research*, 34(4), 11-19.

Topsakal, Y., Yüzbaşıoğlu, N., ve Cuhadar, M. (2018). Endüstri Devrimleri Ve Turizm: Türkiye Turizm 4.0 Swot Analizi Ve Geçiş Süreci Önerileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(Endüstri 4.0 Ve Örgütsel Değişim Özel Sayısı), 1623-1638.

Tosun, C.,ve şahin, S. Z. (2006). Gelişen ve Değişen Eğilim: Ekoturizm. *İl. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi*, 20-22.

Tseng, M., L. Lin, C., Lin, C. W. R., Wu, K. J., ve Sriphon, T. (2019). Ecotourism Development In Thailand: Community Participation Leads To The Value Of Attractions Using Linguistic Preferences. *Journal Of Cleaner Production*, 231, 1319-1329.

Türkay, O. ve Atasoy, B. Sürdürülebilir Turizmin Bir Aracı Olarak Bisiklet Turizmi: Avrupa Birliği (Ab) Örneği. *Turizm VE İşletme Bilimleri Dergisi*, 1(1), 51-69.

Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı 2023 Vizyon Raporu. (2022). *Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı* . Erişim Tarihi: 15.02.2022

Turoğlu, H. ve Özdemir, H. (2005). Bartın İlinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(13), 97-116.

Uğuz, S. Ç.,ve Özbek, V. (2018). Destinasyon Sadakatini Etkileyen Faktörler: Bisiklet Turizmi ve Burhaniye Bisiklet Festivali Örneği. *International Review Of Economics And Management*, 6(2), 84-102.

Urlu, H. (2019). Hava Sporları Turizmi. In A. Kurnaz & B. Kılıç (Eds.), *Sıradışı Turizm* ,29–43. Ankara.

Uzun, S., ve Müderrisoğlu, H. (2010). Kırsal Rekreasyon Alanlarında Kullanıcı Memnuniyeti: Bolu Gölcük Ormanı Dinlenme Yeri Örneği. *Turkish Journal Of Forestry*; No: 1 (2010); 6782.

Timothy, D. J., ve White, K. (1999). Community-Based Ecotourism Development On The Periphery Of Belize. *Current Issues In Tourism*, 2(2-3), 226-242.

Yalçın, G. (2007). Çiftlik İlçesi (Niğe) Doğal Kültürel Coğrafya Araştırmaları Ve Ekoturizm. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğe*.

Yaşar, O. (2011). Saros Körfezi Kıyılarında Su Altı Dalış Turizmi. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken/Journal Of World Of Turks*, 3(1), 33-55.

- Yıldırım, G., ve Kaya, F. (2020). Ekoturizm Potansiyeli Açısından Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Değerlendirilmesi. *Tourism And Recreation*, 2(1), 125-133.
- Yıldız, Z. (2011). Turizmin Sektörünün Gelişimi Ve İstihdam Üzerindeki Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(5), 54-71.
- Yıldız, O. (2019). Sürdürülebilir Kalkınma Kapsamında Ekoturizmin Muğla İlinin Ekonomik Kalkınmasına Etkileri. *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Muğla*.
- Zaman, M. (2008). Fırtına Deresi Havzası Ve Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın Alternatif Turizm Açısından Önemi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 1-33.
- Zaman, M., ve Birinci, S. (2009). Kaçkar Dağları'nda Alternatif Bir Turizm Aktivitesi: Heliski (Dağ Kayağı). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 33-46.
- Zaman, M., ve Birinci, S. (2011). Doğu Karadeniz'de Termal Turizminin Geliştirilebileceği Merkezlere Yeni Bir Örnek: İkizdere Kaplıcası. *Journal of Graduate School OF Social Sciences*, 15(1).
- Zaman, S., ve Coşkun, O. (2008). Rize İlinin Nüfus Coğrafyası Özellikleri Ve Bunları Etkileyen Etmenler Üzerine Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 263-283.
- Zere, S. (2019). *Yerel Halkın Ekoturizm Algısı: Giresun İli Örneği* (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Zhuang, H., Lassoie, J. P., ve Wolf, S. A. (2011). Ecotourism Development In China: Prospects For Expanded Roles For Non-Governmental Organisations. *Journal Of Ecotourism*, 10(1), 46-63.
- Ziffer, K. A. (1989). *Ecotourism: The Uneasy Alliance* (No. 1). Conservation International.
- Zografos, C., ve Allcroft, D. (2007). The Environmental Values Of Potential Ecotourists: A Segmentation Study. *Journal Of Sustainable Tourism*, 15(1), 44-66.
- Weaver, D. (2009). Reflections on sustainable tourism and paradigm change. *Sustainable tourism futures*, 33-40.
- Weaver, D. B. (2002). The Evolving Concept of Ecotourism and Its Potential Impacts. *International Journal OF Sustainable Development*, 5(3), 251-264.
- Weaver, D. B. (2001). Ecotourism As Mass Tourism: Contradiction Or Reality? *Cornell Hotel And Restaurant Administration Quarterly*, 42(2), 104-112.

- Wight, P. (1993). Ecotourism: Ethics or Eco-Sell? *Journal Of Travel Research*, 31(3), 3-9.
- Wight, P. A. (1996). North American Ecotourists: Market Profile And Trip Characteristics. *Journal OF Travel Research*, 34(4), 2-10
- Wight, P. A. (2002). Supporting The Principles Of Sustainable Development in Tourism And Ecotourism: Government's Potential Role. *Current Issues in Tourism*, 5(3-4), 222-244.
- Witt, L. (2011). *An Ecotourism Model For South African National Parks* (Doctoral Dissertation, North-West University).
- Wood, M. (2002). *Ecotourism: Principles, Practices And Policies For Sustainability*. Unep.
- www.bitkiortusu.gen.tr. (2022). Rize Bitki Örtüsü Ve Özellikleri.Erişim Tarihi: 16.02.2022
- www.kackardaglari.tabiat.gov.tr. (2022). Korunan Alanlar - Kaçkar Dağları Milli Parkı.Erişim Tarihi: 21.03.2022
- www.rize.csb.gov.Tr. (2022). Rize İli Doğal Sit Alanları, Tabiat Varlıkları Ve Anıt.Erişim Tarihi: 21.03.2022
- www.rtb.org.tr (2022). Coğrafi Konum | Rtb.Org.Tr. Ağaçlar - Rize Valiliği Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü. Erişim Tarihi: 21.03.2022

EKLER

Ek-1. Tukey Analizi

TUKEY ANALİZİ							
Dependent Variable	(I) Eğitim durumunuz nedir ?	(J) Eğitim durumunuz nedir ?	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Ekoturizmin Ekonomi Algı Boyutu	Zorunlu eğitim	Üniversite	.05608	.05449	.559	-.0719	.1840
		Lisansüstü	.16737	.10147	.226	-.0709	.4057
	Üniversite	Zorunlu-eğitim	-.05608	.05449	.559	-.1840	.0719
		Lisansüstü	.11129	.09810	.493	-.1191	.3417
	Lisansüstü	Zorunlu-eğitim	-.16737	.10147	.226	-.4057	.0709
		Üniversite	-.11129	.09810	.493	-.3417	.1191
Ekoturizmin Çevre Algı Boyutu	Zorunlu eğitim	Üniversite	.22439*	.06935	.004	.0615	.3873
		Lisansüstü	.40371*	.12914	.005	.1004	.7070
	Üniversite	Zorunlu-eğitim	-.22439*	.06935	.004	-.3873	-.0615
		Lisansüstü	.17932	.12485	.323	-.1139	.4725
	Lisansüstü	Zorunlu-eğitim	-.40371*	.12914	.005	-.7070	-.1004
		Üniversite	-.17932	.12485	.323	-.4725	.1139
Ekoturizmin sosyo-Kültürel Algı Boyutu	Zorunlu eğitim	Üniversite	.04205	.06046	.766	-.0999	.1841
		Lisansüstü	.24428	.11259	.077	-.0201	.5087
	Üniversite	Zorunlu-eğitim	-.04205	.06046	.766	-.1841	.0999
		Lisansüstü	.20223	.10885	.152	-.0534	.4579
	Lisansüstü	zorunlu-eğitim	-.24428	.11259	.077	-.5087	.0201
		Üniversite	-.20223	.10885	.152	-.4579	.0534

Dependent Variable	(I) Yaşınız nedir ?	(J) Yaşınız nedir ?	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Ekoturizmin ekonomi Algı Boyutu	20'den küçük	20-39	.14605	.09765	.294	-.0833	.3754
		40 ve üzeri	-.04446	.06367	.765	-.1940	.1051
	20-39	20'den küçük	-.14605	.09765	.294	-.3754	.0833
		40 ve üzeri	-.19051	.10854	.186	-.4454	.0644
	40 ve üzeri	20'den küçük	.04446	.06367	.765	-.1051	.1940
		20-39	.19051	.10854	.186	-.0644	.4454
Ekoturizmin Çevre Algı Boyutu	20'den küçük	20-39	.06409	.12552	.866	-.2307	.3589
		40 ve üzeri	-.06664	.08184	.694	-.2589	.1256
	20-39	20'den küçük	-.06409	.12552	.866	-.3589	.2307
		40 ve üzeri	-.13073	.13951	.617	-.4584	.1969
	40 ve üzeri	20'den küçük	.06664	.08184	.694	-.1256	.2589
		20-39	.13073	.13951	.617	-.1969	.4584
Ekoturizmin sosyo Kültürel Algı Boyutu	20'den küçük	20-39	.32979*	.10801	.007	.0761	.5835
		40 ve üzeri	.01154	.07043	.985	-.1539	.1769
	20-39	20'den küçük	-.32979*	.10801	.007	-.5835	-.0761
		40 ve üzeri	-.31826*	.12005	.022	-.6002	-.0363
	40 ve üzeri	20'den küçük	-.01154	.07043	.985	-.1769	.1539
		20-39	.31826*	.12005	.022	.0363	.6002

Dependent Variable	(I) Mesleğiniz nedir ?	(J) Mesleğiniz nedir ?	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Ekoturizmin Ekonomi Algı Boyutu	işçi	emekli	.03932	.13300	1.000	-.3650	.4436
		ev hanımı	-.15788	.08790	.623	-.4251	.1093
		öğrenci	.01255	.08933	1.000	-.2590	.2841
		tüccar	.16115	.12126	.888	-.2075	.5298
		esnaf	.09611	.09143	.966	-.1818	.3741
		öğretmen	.19259	.08891	.374	-.0777	.4629
		işsiz	.08121	.09610	.990	-.2109	.3734
	emekli	işçi	-.03932	.13300	1.000	-.4436	.3650
		ev hanımı	-.19719	.13373	.821	-.6037	.2093
		öğrenci	-.02677	.13467	1.000	-.4362	.3826
		tuccar	.12183	.15767	.994	-.3575	.6012
		esnaf	.05680	.13607	1.000	-.3569	.4705
		öğretmen	.15327	.13439	.948	-.2553	.5618
		işsiz	.04190	.13925	1.000	-.3814	.4652
	ev hanımı	işçi	.15788	.08790	.623	-.1093	.4251
		emekli	.19719	.13373	.821	-.2093	.6037
		öğrenci	.17043	.09042	.562	-.1044	.4453
		tüccar	.31902	.12206	.153	-.0520	.6901

	esnaf	.25399	.09249	.111	-.0272	.5352
	öğretmen	.35046*	.09000	.003	.0769	.6241
	işsiz	.23909	.09711	.214	-.0561	.5343
	öğrenci					
	işçi	-.01255	.08933	1.000	-.2841	.2590
	emekli	.02677	.13467	1.000	-.3826	.4362
	ev hanımı	-.17043	.09042	.562	-.4453	.1044
	Tüccar	.14860	.12310	.930	-.2256	.5228

	esnaf	.08356	.09386	.987	-.2018	.3689
	öğretmen	.18004	.09140	.503	-.0978	.4579
	işsiz	.06867	.09841	.997	-.2305	.3678
tüccar	isci	-.16115	.12126	.888	-.5298	.2075
	emekli	-.12183	.15767	.994	-.6012	.3575
	ev hanımı	-.31902	.12206	.153	-.6901	.0520
	öğrenci	-.14860	.12310	.930	-.5228	.2256
	esnaf	-.06503	.12463	1.000	-.4439	.3138
	öğretmen	.03144	.12279	1.000	-.3418	.4047
	işsiz	-.07993	.12809	.999	-.4693	.3095
esnaf	işçi	-.09611	.09143	.966	-.3741	.1818
	emekli	-.05680	.13607	1.000	-.4705	.3569
	ev hanımı	-.25399	.09249	.111	-.5352	.0272
	öğrenci	-.08356	.09386	.987	-.3689	.2018
	tüccar	.06503	.12463	1.000	-.3138	.4439
	öğretmen	.09647	.09345	.969	-.1876	.3806
	işsiz	-.01490	.10032	1.000	-.3199	.2901
öğretmen	işçi	-.19259	.08891	.374	-.4629	.0777
	emekli	-.15327	.13439	.948	-.5618	.2553
	ev hanımı	-.35046*	.09000	.003	-.6241	-.0769
	öğrenci	-.18004	.09140	.503	-.4579	.0978
	tüccar	-.03144	.12279	1.000	-.4047	.3418
	esnaf	-.09647	.09345	.969	-.3806	.1876
	işsiz	-.11137	.09802	.949	-.4094	.1866
işsiz	işçi	-.08121	.09610	.990	-.3734	.2109
	emekli	-.04190	.13925	1.000	-.4652	.3814
	ev hanımı	-.23909	.09711	.214	-.5343	.0561
	öğrenci	-.06867	.09841	.997	-.3678	.2305
	tüccar	.07993	.12809	.999	-.3095	.4693
	esnaf	.01490	.10032	1.000	-.2901	.3199

		öğretmen	.11137	.0980 2	.949	-.1866	.4094
Ekoturizmin Çevre Algı Boyutu	işçi	emekli	.27576	.1689 1	.730	-.2377	.7893
		ev hanımı	-.20517	.1116 4	.594	-.5446	.1342
		öğrenci	.16239	.1134 6	.843	-.1825	.5073
		tüccar	.30000	.1540 1	.518	-.1682	.7682
		esnaf	.39800*	.1161 3	.015	.0450	.7510
		öğretmen	.20090	.1129 2	.635	-.1424	.5442
		işsiz	.19048	.1220 5	.774	-.1806	.5615
	emekli	işçi	-.27576	.1689 1	.730	-.7893	.2377
		ev hanımı	-.48093	.1698 4	.089	-.9972	.0354
		öğrenci	-.11337	.1710 5	.998	-.6333	.4066
		tüccar	.02424	.2002 6	1.00 0	-.5845	.6330
		esnaf	.12224	.1728 2	.997	-.4031	.6476
		öğretmen	-.07486	.1706 9	1.00 0	-.5937	.4440
		işsiz	-.08528	.1768 6	1.00 0	-.6229	.4524
	ev hanımı	işçi	.20517	.1116 4	.594	-.1342	.5446
		emekli	.48093	.1698 4	.089	-.0354	.9972
		öğrenci	.36756*	.1148 4	.031	.0185	.7167
		tüccar	.50517*	.1550 3	.026	.0339	.9765
		esnaf	.60317*	.1174 7	.000	.2461	.9603
		öğretmen	.40607*	.1143 0	.010	.0586	.7536
		işsiz	.39565*	.1233 3	.030	.0207	.7706
	öğrenci	işçi	-.16239	.1134 6	.843	-.5073	.1825
		emekli	.11337	.1710 5	.998	-.4066	.6333
		ev hanımı	-.36756*	.1148 4	.031	-.7167	-.0185
		tüccar	.13761	.1563 5	.988	-.3377	.6129
		esnaf	.23561	.1192 1	.499	-.1268	.5980
		öğretmen	.03852	.1160 8	1.00 0	-.3144	.3914
		işsiz	.02809	.1249 9	1.00 0	-.3519	.4080
	tüccar	işçi	-.30000	.1540 1	.518	-.7682	.1682

	emekli		-.02424	.20026	1.000	-.6330	.5845
	ev hanımı		-.50517*	.15503	.026	-.9765	-.0339
	öğrenci		-.13761	.15635	.988	-.6129	.3377
	esnaf		.09800	.15829	.999	-.3832	.5792
	öğretmen		-.09910	.15595	.998	-.5732	.3750
	işsiz		-.10952	.16269	.998	-.6041	.3850
esnaf	işçi		-.39800*	.11613	.015	-.7510	-.0450
	emekli		-.12224	.17282	.997	-.6476	.4031
	ev hanımı		-.60317*	.11747	.000	-.9603	-.2461
	öğrenci		-.23561	.11921	.499	-.5980	.1268
	tüccar		-.09800	.15829	.999	-.5792	.3832
	öğretmen		-.19710	.11869	.713	-.5579	.1637
	işsiz		-.20752	.12741	.733	-.5949	.1798
öğretmen	işçi		-.20090	.11292	.635	-.5442	.1424
	emekli		.07486	.17069	1.000	-.4440	.5937
	ev hanımı		-.40607*	.11430	.010	-.7536	-.0586
	öğrenci		-.03852	.11608	1.000	-.3914	.3144
	tüccar		.09910	.15595	.998	-.3750	.5732
	esnaf		.19710	.11869	.713	-.1637	.5579
	işsiz		-.01042	.12450	1.000	-.3889	.3680
işsiz	işçi		-.19048	.12205	.774	-.5615	.1806
	emekli		.08528	.17686	1.000	-.4524	.6229
	ev hanımı		-.39565*	.12333	.030	-.7706	-.0207
	öğrenci		-.02809	.12499	1.000	-.4080	.3519
	tüccar		.10952	.16269	.998	-.3850	.6041
	esnaf		.20752	.12741	.733	-.1798	.5949
	öğretmen		.01042	.12450	1.000	-.3680	.3889
Ekoturizmin sosyo Kültürel Algı Boyutu	işçi	emekli	.10122	.14765	.997	-.3476	.5501
		ev hanımı	-.14238	.09759	.829	-.4390	.1543
		öğrenci	.07001	.09918	.997	-.2315	.3715

	tüccar	.21107	.1346 3	.769	-.1982	.6203
	esnaf	.22357	.1015 1	.351	-.0850	.5322
	öğretmen	.19868	.0987 1	.474	-.1014	.4987
	işsiz	.11285	.1066 9	.965	-.2115	.4372
emekli	işçi	-.10122	.1476 5	.997	-.5501	.3476
	ev hanımı	-.24360	.1484 6	.725	-.6949	.2077
	öğrenci	-.03121	.1495 2	1.00 0	-.4857	.4233
	tüccar	.10985	.1750 5	.999	-.4223	.6420
	esnaf	.12235	.1510 7	.993	-.3369	.5816
	öğretmen	.09746	.1492 0	.998	-.3561	.5510
	işsiz	.01163	.1546 0	1.00 0	-.4584	.4816
ev hanımı	işçi	.14238	.0975 9	.829	-.1543	.4390
	emekli	.24360	.1484 6	.725	-.2077	.6949
	öğrenci	.21239	.1003 8	.406	-.0928	.5176
	tüccar	.35345	.1355 2	.155	-.0585	.7654
	esnaf	.36595*	.1026 9	.009	.0538	.6781
	öğretmen	.34106*	.0999 2	.016	.0373	.6448
	işsiz	.25523	.1078 1	.259	-.0725	.5830
öğrenci	isci	-.07001	.0991 8	.997	-.3715	.2315
	emekli	.03121	.1495 2	1.00 0	-.4233	.4857
	ev hanımı	-.21239	.1003 8	.406	-.5176	.0928
	tüccar	.14106	.1366 7	.969	-.2744	.5565
	esnaf	.15356	.1042 0	.821	-.1632	.4703
	öğretmen	.12867	.1014 7	.910	-.1798	.4371
	işsiz	.04284	.1092 5	1.00 0	-.2893	.3750
tüccar	işçi	-.21107	.1346 3	.769	-.6203	.1982
	emekli	-.10985	.1750 5	.999	-.6420	.4223
	ev hanımı	-.35345	.1355 2	.155	-.7654	.0585
	öğrenci	-.14106	.1366 7	.969	-.5565	.2744

	esnaf	.01250	.1383 7	1.00 0	-.4081	.4331
	öğretmen	-.01239	.1363 2	1.00 0	-.4268	.4020
	işsiz	-.09821	.1422 1	.997	-.5305	.3341
esnaf	işçi	-.22357	.1015 1	.351	-.5322	.0850
	emekli	-.12235	.1510 7	.993	-.5816	.3369
	ev hanımı	-.36595*	.1026 9	.009	-.6781	-.0538
	öğrenci	-.15356	.1042 0	.821	-.4703	.1632
	tüccar	-.01250	.1383 7	1.00 0	-.4331	.4081
	öğretmen	-.02489	.1037 5	1.00 0	-.3403	.2905
	işsiz	-.11071	.1113 7	.975	-.4493	.2279
öğretmen	işçi	-.19868	.0987 1	.474	-.4987	.1014
	emekli	-.09746	.1492 0	.998	-.5510	.3561
	ev hanımı	-.34106*	.0999 2	.016	-.6448	-.0373
	öğrenci	-.12867	.1014 7	.910	-.4371	.1798
	tüccar	.01239	.1363 2	1.00 0	-.4020	.4268
	esnaf	.02489	.1037 5	1.00 0	-.2905	.3403
	işsiz	-.08583	.1088 3	.994	-.4167	.2450
işsiz	işçi	-.11285	.1066 9	.965	-.4372	.2115
	emekli	-.01163	.1546 0	1.00 0	-.4816	.4584
	ev hanımı	-.25523	.1078 1	.259	-.5830	.0725
	öğrenci	-.04284	.1092 5	1.00 0	-.3750	.2893
	tüccar	.09821	.1422 1	.997	-.3341	.5305
	esnaf	.11071	.1113 7	.975	-.2279	.4493
	öğretmen	.08583	.1088 3	.994	-.2450	.4167

Ek-2. Anket Formu

ANKET FORMU

Değerli katılımcı,
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim.

Bu anket çalışması, “**YEREL HALKIN EKO TURİZM ALGISI ÜZERİNE BİR İNCELEME: Rize İLİ ÖRNEĞİ**” konulu yüksek lisans tez çalışması için veri elde etmek amacıyla hazırlanmıştır. Anket sonucu elde edilen bilgiler topluca değerlendirilecek olup, sadece bilimsel çalışma için kullanılacaktır. Vereceğiniz bilgiler bizde saklı kalacak ve üçüncü kişilerle kesinlikle paylaşılmayacaktır.

Nuray DEMİRCAN
Lisansüstü Öğrencisi

DANIŞMAN

Doç. Dr. Gülsün YILDIRIM

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Ardeşen Turizm Fakültesi
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı

Not: * işaretli sorular cevaplanması zorunlu sorulardır.

Katkınız önemlidir.

Desteyiniz için teşekkürler!

Ekoturizm, temelinde doğal ve korunan alanlar başta olmak üzere, kültürel alanlara seyahatlerin yapılmasına imkân sağlayan, yaban hayatı ve kuş gözlemciliği, fotoğrafçılık, doğa yürüyüşü, kampçılık, rafting, safari, kültürel gezi, yayla turizmi, inanç turizmi gibi turistik amaçlı etkinliklerin yapılmasını teşvik ederken aynı zamanda yerel halkın ekonomik kalkınmasına, çevresel, sosyal ve kültürel değerlerinin korunmasına imkân sağlayan bir turizm türü olarak tanımlanmaktadır.

BÖLÜM 1

Demografik Bilgiler (Aşağıdaki sorularda size uygun seçenekler için (X) işareti ile işaretleyiniz.)

1. Cinsiyetiniz?

☐ Kadın ☐ Erkek

2.Eğitim durumunuz nedir?

☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise
☐ Üniversite ☐ Yüksek Lisans/ Doktora

3.Yaşınız?

☐ 20'den küçük ☐ 20-39 arası ☐ 40-59 arası
☐ 59'dan büyük

4.Medeni durumunuz?

☐ Evli ☐ Bekar

5.Mesleğiniz nedir?

☐ İşçi ☐ Memur ☐ Emekli
☐ Ev hanımı ☐ Öğrenci ☐ Tüccar
☐ Esnaf/ Sanatkar ☐ Öğretmen

6.Kaç yıldır Rize'de yaşıyorsunuz?

☐ 1-10 yıl ☐ 11-20 yıl ☐ 21-30 yıl
☐ 31-40 yıl ☐ 41-50 yıl ☐ 51 yıl üstü

BÖLÜM 2 ANKET SORULARI

Aşağıda belirtilen yargılar ile ilgili görüşünüzü, 5) Kesinlikle katılıyorum 4) Katılıyorum 3) Kararsızım 2) Katılmıyorum 1)Kesinlikle katılmıyorum seçeneklerinden birine (X) işareti koyarak belirtiniz.	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum
---	------------------------	-------------	------------	-------------------------	--------------

1.Ekoturizmin gelişmesi yörenizin ekonomik durumunu iyileştirmiştir	5	4	3	2	1
2.Ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur.	5	4	3	2	1
3.Ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar.	5	4	3	2	1
4.Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır	5	4	3	2	1
5.Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir	5	4	3	2	1
6.Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir.	5	4	3	2	1
7.Ekoturizm tarihi - kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur.	5	4	3	2	1
8.Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.	5	4	3	2	1
9.Ekoturizm, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar.	5	4	3	2	1
10.Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur.	5	4	3	2	1
11.Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerin gelişmesini sağlar.	5	4	3	2	1
12.Ekoturizm, insanları birbirine yakınlaştırır.	5	4	3	2	1
13.Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur.	5	4	3	2	1
14.Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.	5	4	3	2	1
15.Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar.	5	4	3	2	1
16.Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.	5	4	3	2	1

Etik Kurul Kararı

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU**

DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 08/02/2023
Toplantı K. Sayısı : 2023/27

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitimi Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi **Nuray DEMİRCAN** "Yerel Halkın Ekoturizmi Üzerindeki Ekonomik, Sosyo-Kültürel ve Çevre Algısı: Rize İli Örneği" isimli projesi kapsamında yürütülecek çalışmalar için izin talebi kurulumuzun değerlendirilmiş olup;

☒ Etik açıdan uygun bulunmuştur.

☐ Etik açıdan uygun bulunmamıştır.

☐ Etik açıdan öncelikle değişikliklerin yapılmasıyla uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Ahmet İbrahim DEMİR
Başkan

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fenler Mah. Zihni Derviş Yerleşkesi 55180 RİZE
Tel: 0464 223 81 89 Faks: 0464 223 63 28
www.erdogan.edu.tr